

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
MEDYA VE İLETİŞİM BİLİMLERİ**

**TOPLUMSAL CİNSİYET EKSENİNDE YENİ MEDYADA BİR
MÜCADELE PRATİĞİ: 5HARFLİLER.COM**

Yüksek Lisans Tezi

Nazan KILCI

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hasan TURGUT

SAMSUN
2021

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
MEDYA VE İLETİŞİM BİLİMLERİ**

**TOPLUMSAL CİNSİYET EKSENİNDE YENİ MEDYADA BİR
MÜCADELE PRATİĞİ: 5HARFLİLER.COM**

Yüksek Lisans Tezi

Nazan KILCI

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hasan TURGUT

SAMSUN
2021

TEZ KABUL VE ONAYI

Nazan KILCI tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Hasan TURGUT danışmanlığında hazırlanan “**Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Yeni Medyada Bir Mücadele Pratiği: Sharfliler.Com**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 10.2.2021 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Dr. Öğr. Üyesi Hasan TURGUT Ondokuz Mayıs Üniversitesi İletişim ve Tasarım Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Hasan TURGUT Ondokuz Mayıs Üniversitesi İletişim ve Tasarım Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Doç. Dr. Sıdika YILMAZ Ege Üniversitesi Genel Gazetecilik Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Filiz ERDOĞAN TUĞRAN Ondokuz Mayıs Üniversitesi Halkla İletişim ve Tanıtım Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY
... / ... / ...
Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

İmza
05 /03/ 2021
Nazan KILCI

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Yeni Medyada Bir Mücadele Pratiği: 5harfliler.Com

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 05.03.2021 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 17

Tek kaynak oranı : % 4 çıkmıştır.

İmza
05 /03/ 2021
Danışman Adı SOYADI

ÖZET

TOPLUMSAL CİNSİYET EKSENİNDE YENİ MEDYADA BİR MÜCADELE PRATIĞI: 5HARFLİLER.COM

Nazan KILCI

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Medya ve İletişim Bilimleri

Yüksek Lisans, Mart/2021

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hasan TURGUT

Kadınların kendi kimliğini oluşturma ve bunu kamusal alana taşıma çalışmalarını özellikle 3. Dalga feminizm ile gündeme gelmiş bir konudur. Kadın kimliğine dair çalışmalar çerçevesinde, kadının eril dilden sıyrılması ve kendisine ait bir dil oluşturmaları önemli bir nokta olmuştur. Kadının eril dilden sıyrılması, dışıl bir dil kullanımı ile mümkün olup, kadınlar bu dil için kamusal bir alana ihtiyaç duymuştur. Bu bağlamda eril dilin tüm tahakkümlerinden sıyrılmayı amaçlayan kadınlar için yeni medya hem bir mücadele alanı hem de bu mücadele için bir araç görevi görmüştür.

Yeni medya ile kadınlar kendilerine, kendi kimliklerini oluşturabilecekleri bir alan açmıştır. Ataerkil yapı çerçevesinde oluşan iktidar mekanizmaları karşısında kadınlar, yeni medya ile seslerini duyurabilmiş, bu bağlamda eril tahakkümün tüm hegemonik biçiminden uzaklaşmayı amaçlamıştır. Feminist mücadelede yeni medyayı bir mücadele alanı olarak kullanan kadınlar, 5Harfliler gibi dijital dergiler aracılığıyla mücadelesini güçlendirmiş, hatta yeni bir mücadele pratiği geliştirmiştir. 5Harfliler.com dijital dergisi dilin kullanımı ile yeni bir mücadele pratiğini ortaya koymuştur.

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet temeline dayanarak 5Harfliler.com'da yer alan İstanbul Sözleşmesi etiketindeki metinler, Ruth Wodak'ın söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmanın amacı, 5harfliler.com'un toplumsal cinsiyet ekseninde bir mücadele pratiği örneği olup olmadığını ortaya çıkarmak ve bu bağlamda incelenen metinlerdeki açık ve kapalı anlamlar bağlamındaki ideolojik yapıyı anlamaktır. İstanbul Sözleşmesinin bu çalışma için önemi, sözleşmenin toplumsal bir mücadele pratiği olarak söylem alanına taşınmış olmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Feminizm, Yeni Medya, 5Harfliler, Mücadele Pratiği, İstanbul Sözleşmesi.

ABSTRACT

A STRUGGLE PRACTICE IN NEW MEDIA ON THE SOCIAL GENDER AXIS:
5HARFLILER.COM

Nazan KILCI

Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Communication Sciences

Department of Media And Communication Sciences

Master, March, 2021

Supervisor: Assist. Dr. Hasan TURGUT

Women's efforts to create themselves and bring this to the public sphere is an issue that has come up especially with 3rd wave feminism. Within the framework of studies on female identity, it has been an important point for women to get rid of the masculine language and to create a language of their own. It is possible for women to get rid of the masculine language through the use of a feminine language, and women needed a public space for this language. In this context, for women who aim to get rid of all the tails of the masculine language, the new media has seen both a field of struggle and a tool for this struggle.

With the new media, women have opened up a space where they can form their own identities. Women were able to make their voices heard by new media in the face of the power mechanisms formed within the framework of the patriarchal structure, and in this context, they aimed to move away from all hegemonic forms of male domination. Using the new media as a field of struggle in the feminist struggle, women strengthened their struggle through digital magazines such as 5Harfliler and even developed a new struggle practice. 5Harfliler.com digital magazine has revealed a new struggle practice with the use of language.

In this study, the texts in the Istanbul Convention label on 5Harfliler.com based on gender were analyzed with the discourse analysis method of Ruth Wodak. The aim of the study is to reveal whether 5harfliler.com is an example of struggle practice in the gender axis. The importance of the Istanbul Contract for this study is that the convention has been transferred to the field of discourse as a social struggle.

Keywords: Feminism, New Media, 5harfliler, The Practice Of Struggle, The Istanbul Contract.

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Feminist ideolojiyi tanıma ve bu ideolojiyi yaşam pratiği haline getirmem üniversite yıllarıma dayanmaktadır. O zamana dek kadın olmanın toplumsal ve sınıfsal birçok eşitsizliğin temelinde konumlandırıldığını her ne kadar fark etmiş olsam da buna kaderci bir tutumla yaklaşmışım. Üniversite yıllarımda ise birçok hocamın feminist kimliği beni bu kaderci yaklaşımından arındırıp, daha akılcı ve mücadeleci bir kimliğe bürünmemi sağladı. Feminist ideolojiye dair yaptığım okumalar ve çalışmalar sayesinde, kadın olmanın kaderciliği, boyun eğmeyi, eksik özne olmayı değil; her zerresinde bir mücadele pratiğini, direnişi, özgürlüğü ve akli barındıran bir kutsallık olduğunu öğrendim. Feminist ideoloji bu denli benimsemem, yüksek lisans eğitimim boyunca bu konuya daha spesifik yaklaşmamı sağladı. Bu nedenle lisans eğitim sürecimde olduğu gibi yüksek lisans eğitimimde de birçok çalışmamı bu konu etrafında gerçekleştirip, tezimi de bu konu üzerine yazmak, feminist ideolojinin hayatımdaki yerini daha da güçlendirdi ve pekiştirdi.

Bu tez çalışmasını yazarken, kısa sürede her türlü çabayı gösteren ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hasan TURGUT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez konumun seçilmesi ve kurgulanmasının temellerini atan, lisans eğitimimden bu yana üzerimde fazlasıyla emeği olan değerli hocam Beste Nigar ERDEM'e teşekkürü borç bilirim. Değerli hocalarım Doç. Dr. Sıdıka YILMAZ ve Filiz ERDOĞAN TUĞRAN'a hoşgörü ve anlayışlı yaklaşımlarından dolayı teşekkür ediyorum. Hayatımın her anında yanımda olup, özellikle bu tez sürecinde her türlü desteği ve ilgisiyle, en içinden çıkamadığım durumlarda dahi bana güç veren hayat arkadaşım Feyyaz ÇOBAN'a teşekkür ediyorum. Her zaman yanımda olan, değerli arkadaşlarım Neslihan YAYLA ve Gizem KILCI'ya, bu süreçte bana destek olan aileme, arkadaşlarıma, hocalarıma ve adını buraya yazamadığım, tezimde katkısı olan herkese teşekkürlerimi sunarım.

Nazan KILCI

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	iii
GİRİŞ.....	1
1. TOPLUMSAL CİNSİYET EKSENİNDE DİL VE SÖYLEM	3
1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı.....	3
1.1.1. Cinsiyet Kavramı.....	2
1.1.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramı.....	4
1.2. Dil ve Söylem.....	8
1.2.1. Söylemde Kadın ve Erkek Öznenin Kurulumu.....	13
1.3. Mücadele Pratikleri ve Feminist Hareket.....	20
1.3.1. Kavram Olarak Mücadele ve Mücadele Pratiği.....	21
1.3.2. Toplumsal Hareketler ve Mücadele Pratiği.....	23
1.3.2.1. Feminist Hareketler.....	29
2. BÖLÜM YENİ MEDYADA FEMİNİZM VE MÜCADELE PRATIĞI	35
2.1. Yeni Medya Kavramı.....	35
2.1.1. Çevrimiçi Gruplara Duyulan İhtiyaç.....	41
2.2. Mücadele Alanı Olarak Yeni Medya.....	45
2.2.1. Medya ve Feminizm İlişkisi.....	47
2.2.1.1. Türkiye'de Feminist Mücadele ve Yeni Medya Kullanımı.....	51
3. BÖLÜM METODOLOJİ	58
3.1. Araştırma Gerekçesi.....	58
3.2. Araştırma Yöntemi.....	53
4. BÖLÜM İNCELEME	64
4.1. Bulgular.....	64
4.1.1. 5harfliler Dijital Dergisine Genel Bir Bakış.....	64
4.1.2. 5harfliler Dijital Dergisinin Toplumsal Cinsiyet Ekseninde İncelenmesi.....	68
4.2. Seçilen Metinlerin Toplumsal Cinsiyet ve Mücadele Pratikleri Bağlamında Eleştirisi.....	70
4.2.1. 1. Aşama (Aşık/Açık Kullanımlar).....	70
a. Aktörler/Taraflar Kimler?.....	70
b. Aktörler/Taraflar Nasıl Tanımlanıyor?.....	71
c. Estetik Boyut (Görsel neyi kodluyor?).....	74
d. Duygusal Boyut.....	81
4.2.2. 2. Aşama (Zımnı/Kapalı Kullanımlar).....	87
a. Söylem nasıl inşa ediliyor?.....	87
b. Söylemin Kurulum Stratejileri Nelerdir?.....	88
c. Kalıcılaştırma Stratejileri.....	90
SONUÇ	92
KAYNAKÇA	96
ÖZGEÇMİŞ	109

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Sitenin Genel Görünümü, Ana Sayfa.....	65
Şekil 4.2. Hakkımızda Bölümü.....	66
Şekil 4.3. İngilizce Bölümü	67
Şekil 4.4: Detaylı Arama Sayfası.....	67
Şekil 4.5: İstanbul Sözleşmesi Etiketindeki Başlıca Haberler.....	68
Şekil 4.6: How Are Women Defending The İstanbul Convention Across Turkey? Başlıklı ve İl İl Kadınlar İstanbul Sözleşmesi'ne Sahip Çıkıyor başlıklı metin.....	76
Şekil 4.7: TKDF Başkanı Canan Güllü: Salgın Döneminde Kadına Şiddet Yüzde 80 Arttı başlıklı metin.....	79

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1. Aktörlerin İstanbul Sözleşmesine Olan Tutumu.....	73
Tablo 4.2. Metinlerde Kullanılan Görseller.....	75
Tablo 4.3. Duygu Durumu Tablosu.....	83

GİRİŞ

Medya insan hayatına girdiğinden beri dünyada ve Türkiye’de yaşam pratiklerini geri dönülmez bir şekilde değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Yaşamın hemen her alanında etkisini gösteren bu değişim, yeme alışkanlıklarından, giyim tarzına kadar her şeyi etkisi altına almıştır. Medyanın insan hayatındaki bu etkisi toplumsal birçok reformun da başlangıcı olmuştur. Medya aracılığıyla insanlar düşüncelerini kitleler ile paylaşmaya başlamış, bu da belli düşünceler etrafında örgütlenmeyi sağlamlaştırmıştır.

Özellikle internetin hayatımıza girmesi ile yeni bir medya kavramı da hayatımıza girmiştir. Binark (2007)’e göre, yeni medya kavramı dijital medya, sanal medya, dijitallik, bilgisayar dolayımı iletişim, siber uzam, sanal uzam gibi birçok kavramı kapsayan ve birleştiren bir kavramdır (Binark, 2007: 21). Yeni olan bu medyayı eskisinden ayıran en önemli özellik, enformasyon akışının çift yönlü olması ve herkesin erişimine açık olmasıdır. Yeni medyanın insan hayatına girmesi ve gelişmesi, belli düşünceler etrafında örgütlenmeyi daha kolay ve daha etkili bir hale getirmiş, farklı düşünce topluluklarına, örgütlenmelere ve toplumsal hareketlere ışık tutmuştur.

Toplumsal cinsiyet temeline dayanan feminist hareket, yeni medyayı en etkili kullanan ve yeni medya aracılığıyla kitlesel alanını genişleten bir toplumsal hareket olarak karşımıza çıkmaktadır. Binark (2009)’a göre, yeni medya toplumsal ve siyasal hareketler tarafından kullanılan, her türlü eylem ve olayı duyurmak, organize etmek ve uygulamaya geçirmek için yoğun bir şekilde kullanılan bir alan olmuştur (Binark, 2009: 62). Feminist ideoloji çerçevesinde değerlendirildiğinde yeni medya, geleneksel medyanın her türlü tahakkümünden kurtulmanın yolunu açmıştır. Feminist hareketler bağlamında yeni medyanın kullanımı kadın söyleminin ve feminist ideolojinin dolaşıma girmesine katkı sağlamış, feminist ideolojiyi güçlendirmiş ve pekiştirmiştir.

Feminist ideolojinin dönemsel ve tarihsel gelişim ve dönüşümlerinin sonucunda kadınların hak ve özgürlük alanı önceki dönemlere nazaran daha da genişlemiştir. Özellikle üçüncü dalga feminizm ile yeni iletişim teknolojilerine erişimin kolaylaşması, kadınların dijital teknolojiler ile ilişkisini artırmış, buna bağlı olarak feminist hareket ivme kazanmıştır. İletişim teknolojileri ve feminist hareketin

gelişimi birbirine paralel olarak ilerlemiştir. Her yenilik ve gelişmeler de birçok sorun ve soyu beraberinde getirmiştir. Kadınlarla ilgili olan soruları cevaplamak adına feminist hareket içerisinde doğan bir grup kadın siber feminizm kavramı altında bu soruları cevaplamak için kendilerine dijital medyada yer edinmiştir. Bu bağlamda kadınlar ile ilgili olan her konuda kadınların ön saflarda yer alması hem üçüncü dalga feminizm hem de yeni iletişim teknolojilerinin kadınların gündelik yaşamının bir parçası haline gelmesi ile mümkün olmuştur.

1. BÖLÜM TOPLUMSAL CİNSİYET EKSENİNDE DİL VE SÖYLEM

1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Tarih boyunca evrende, bir şeyleri anlamak ve anlamlandırmak için binlerce sınıflandırma ve kategorizasyon yapılmış; insanlar, hayvanlar, bitkiler, galaksi ve akla gelen her şey bu sınıflandırmalardan birinde yerini almıştır. Her sınıflandırmanın nesnesi gibi insan da diğer insanlardan ayrılmak ve özelde daha anlaşılır olması adına cinsiyet, yaş, boy, kilo, ırk gibi sınıflandırılmalara ayrılmıştır. İnsanın kim olacağı, hayatının nasıl ilerleyeceği, hatta ekonomik durumunun nasıl olacağı konusunda bile en önemli sınıflandırmalardan biri de cinsiyet temeline dayalı olan sınıflandırma olmuştur. İnsan erkek ve dişi olarak birbirinden ayrıştırılmış, hayati düzlemdeki eşitsizliğin en önemli adımı bu şekilde başlamıştır. Erkek ve dişi olarak yapılan bu ayrıştırma ise insanın doğduğu anda cinsel organına bakılarak yapılmıştır.

1.1.1. Cinsiyet Kavramı

Türk Dil Kurumu'nun (TDK) sözlüğünde dişi “yumurta oluşturan veya yavru doğuran (birey), kadın, verimli, doğurgan, şuh, işveli, çekici, girintili ve çıkıntılı olarak bir çift oluşturan nesnelere girintili olan” olarak tanımlanmaktadır. Erkek ise “yetişkin adam, bay, er kişi, koca, sözüne güvenilir, mert, sert, kolay bükülmez, girintili ve çıkıntılı olarak bir çift oluşturan nesnelere çıkıntılı olanı ve insan, hayvan ve bitkilerin dişiyi dölleyecek cinsten olanı” olarak tanımlanmaktadır. TDK'de kadın ise “erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi, zen, Analık veya ev yönetimi bakımından gereken erdemleri, becerileri olan, hizmetçi bayan, bayan” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2020).

Erkek ve kadın olmanın biyolojik olarak ifade edilmesine cinsiyet denir. Haas ve Schwab (2004)'e göre; aslında cinsiyetin belirleyicileri bilinmemektedir. Cinsiyet kavramı biyolojik ve kültürel faktörlerin bir kombinasyonu olarak toplumsal beklentilerin temelindeki davranış ve nitelikleri tanımlamak için kullanılmaktadır. “Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrım, biyolojik olarak dünyaya gelen kadın ve erkeğe yönelik olarak toplumsal rollerin verilmesiyle belirlenmektedir” (Bhasin, 2003: 7).

Cinsiyet kavramına dair bazı önemli tanımlamalar şöyle sıralanabilir.

1. Wood (2005)'a göre cinsiyet, biyolojik cinsiyetle ilişkili sosyal ve kültürel yönleri ifade etmektedir.

2. Archar ve Barbar (1982)'a göre cinsiyet, hem gündelik hayatta hem de psikolojik araştırmalarda erkeklerin ve kadınların ayırt edilmesidir.

3. Pauly (1990)'a göre cinsiyet, biyolojik cinsiyetle ilişkili sosyal ve kültürel yönleri ifade etmektedir.

1.1.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Althusser'in çağrılma metaforunda, çağrılmaya karşılık öznenin dönüşü kendini var edebilmek amacıyla yapılmaktadır. Özne kendini var edebilmek adına yasanın kurucu gücüne ihtiyaç duymaktadır. Bu durum öznenin iktidarı içselleştirmesi değil, özne oluşunun devamlılığını sağlama istencidir.

“Bireyin yasanın sesine doğru geri dönüşü, öznenin maduniyetine bir gönderimde bulunmanın yanı sıra, öznenin var oluş koşullarının imkânını da kurması hasebiyle öznenin bir tür kendi üzerine dönüşüdür. Birey, özne olarak var olabilmek için bu maduniyet bedelini ödemek zorundadır. Öznenin kendi üzerine geri dönmesi, kendisini kendisi için nesne kılabilmesi vicdan aracılığıyla olur” (Althusser, 2010: 113)

Butler, Foucault'un özne çalışmalarından hareketle *İktidarın Psikik Yaşamı* (2015) adlı eserinde öznenin cinselliği ve kimlik oluşumlarına yapılan göndermeler ışığında özne- iktidar ilişkisini ele almıştır. Butler'a (2015) göre, iktidar sadece özneyi kısıtlayan değil, aynı zamanda özneyi üreten bir mekanizmaydı; bu durumda herhangi bir iktidar mekanizması olmadan, özne de var olamaz. Dolayısıyla, iktidarın bir ürünü olan ve varlığı iktidar bağlı olan bir oluşumun (öznenin) iktidarın yaptırımları karşısında direnmesi mümkün değildir. Bu bakış açısıyla özne basit bir iktidar ürünüdür. Fakat Butler, öznenin basit bir iktidar ürününden daha fazlası olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Butler yaptığı çalışmalar sonucunda, öznenin içselleştirme ve kabullenmeden ibaret, basit bir iktidar ürünü olmadığını ortaya çıkarmaktadır. Ona göre özne, çeşitli eylem ve özdeşleşme olanaklarının içinde barındıran, sabitleyici sınırları aşabilecek güce sahip olan, değişime açık bir özne, bir performanstır. Bu özne, iktidarın dönüştürücü imkanlarını kullanabilen, eylemsel bir öznedir (Butler, 2015).

Butler ve Althusser'in özne ve temsil yorumundan hareketle iktidar özneyi yeniden üreten bir mekanizma olarak düşünöldüğünde; iktidarın toplumsal cinsiyet temellerine dayalı eşitsizliği de ürettiğini söylemek mümkündür. Bu mekanizma dişil bir özne üretebildiği gibi eril özne de üretebilmektedir. Dolayısıyla eril bir kökene sahip olan iktidarın, dişi bir özne üretmesi mümkün görünmemektedir. Çünkü iktidar

mekanizması eril pratiklerden doğan bir yapıdır. Bu eril pratikler çerçevesinde oluşan bir yapı içerisinde, eril kodlardan tamamen arınmış bir özneyi düşünmek imkânsızdır. Bu bağlamda da kadınlar için iktidar bağlamında oluşturulan özne ve temsil edilme, erillikten kurtuluştan ziyade eşitsizliğin yeniden üretilmesidir.

1.2. Dil ve Söylem

Dil, insanın diğer varlıklardan ayrıldığı en belirgin özelliğidir. İnsan konuşmak ve iletişim kurmak için dile ihtiyaç duymaktadır. Fakat dil sadece salt konuşma için değil; insanın var oluşunun temeli ve varlığını tanımlama aracıdır. Dil, düşünceleri ideolojilere taşıyan temel bir araçtır. Dil, sistematik bir yapı, yapısal bir olgudur. Dil sıvı bir madde olarak düşünüldüğünde; yapılar dile şeklini veren bir formdur.

“Dili bir kez edindik mi, o artık üzerimizde bizi belirleyen bir güç olur. Dile şeklini veren biz değilizdir; o bizi şekillendirir. Dilin üzerimizdeki etkisi hepimiz için geçerliliği olan düşüncelerden ve doğrulardan çok daha güçlüdür. ...Dil bizim üzerimizde bir güçtür: düşünmemizi, değerlemelerimizi belirleyen bir güçtür. Biz onu hazır buluruz. yapısı içinde büyüüp gelişmekle kendimizi ona göre biçimlendirmiş oluruz” (Gökberk, 1997:69-71).

Dil toplum tarafından biçimlenen ve aynı zamanda toplumu da biçimlendiren bir dizgedir. Söylem ise en basit tanımı ile bu dizgelerin kullanım biçimidir. Dil söylem ile olan ilişkisini ideoloji aracılığıyla kurmaktadır. Dolayısıyla dil söylemin inşasında ideolojik bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil, söylem ve ideoloji bağlantısı bu şekilde oluşmaktadır.

Sözen (1999), söylemin yalnızca dil ile birlikte düşünülebileceğini ve yalnızca dil olarak mümkün olacağını belirtmiştir. Potter ve Wetherell (1987) dili sosyal bir fenomen olarak yorumlamış, dilin sadece bireylerin değil, kurumların ve sosyal oluşumların hepsinin kendisini dil aracılığıyla ifade ettiğini söylemiştir. Söyleme dair araştırmalar dil üzerinden başlamıştır. Dilin bir iletişim formu olduğu düşüncesi, söylemin temellerini atmıştır.

Söylem kavramı, ilk olarak Michel Foucault’u akla getirmektedir. Foucault’un söylem çalışmaları, Marksizm ve ideoloji kavramı ile beslenmiş, iktidar kavramı çerçevesinde şekillenmiştir. Foucault’un *iktidarı* Marksizmin tanımladığı ve doğrudan ekonomi-politik ile bağlantılı olan iktidardan farklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Foucault’un iktidar kavramı bilgi ve iktidar arasındaki ilişki

çerçevesinde şekillenmektedir. “İktidarın işleyişi sürekli olarak bilgi yaratır ve aksi yönde, bilgi de iktidar etkilerine yol açar” (Foucault, 2003: 35).

Canpolat (2003)’e göre, bilgi ve iktidar iç içe geçmiş bir kavramdır. Bilgi iktidarı üreten bir kavramdır. Aynı zamanda iktidarın bir sonucudur (Canpolat, 2003: 99). İktidar ve güç ilişkileri içerisinde bulunan bilgi, tarafsız ya da nesnel değildir, politiktir (West, 1998: 236).

Foucault, bilgi- iktidar ilişkisi kapsamında dispozitiflerin ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Dispozitif kavramına spesifik bir anlam yükleyen Foucault, bu kavramın, insanı biçimlendiren, yöneten, bağımlılaştıran, uyruklaştıran ve/veya tabi kılan çok çeşitli iktidar teknolojileri olduğunu altını çizmektedir. Foucault (2011)’a göre dispozitif; söylem, kurum, mimari yapı, tüzel karar, yasa, idari önlem, bilimsel önerme ve tabii felsefe, ahlak ve insani düsturlar gibi heterojen unsurlardan oluşan bir ilişkiler ağına işaret etmektedir (Foucault, 2011: 118).

“Dispozitifin özünde stratejik bir niteliğe sahip olduğunu; bunun da, güç ilişkilerinin ya onları spesifik bir doğrultuda geliştirerek ya da gelişmelerini engelleyerek, bir istikrara oturtarak, onlardan yararlanarak, vb. belli şekillerde manipüle edilmesi olayı olduğunu varsaymak anlamını taşıdığını söylemişim. Demek ki dispozitif daima bir iktidar oyununun girdabına kapılmış durumdadır, ama aynı zamanda da daima dispozitiften kaynaklanan, yalnız belli ölçülerde de onu koşullandıran birtakım bilgi koordinatlarıyla bağlantılıdır. Dispozitif şudur: Bilgi türlerini destekleyen ve bilgi türlerince desteklenen iktidar ilişkileri stratejileri. Kelimeler ve Şeyler’de bir episteme tarihi yazmaya uğraşırken, gene tam bir açmaza düşmüştüm. Şimdi yapmak istediğim, bir dispozitif dediğim olgunun episteme’nin daha genel bir biçimi olduğudur. Ya da, episteme’nin özellikle söylemsel bir dispozitif olduğunu, oysa genel biçimiyle dispozitifin, unsurları çok daha heterojen bir yapı sergilediğinden, hem söylemsel hem de söylemsel-olmayan bir nitelik taşıdığını göstermeye çalışmak.” (Foucault, 2011a: 120-121)

Foucault’a (2000) göre, bağlantılı bir bilgi alanı oluşturulmadığı takdirde, iktidar ve bilgi ilişkisinden bahsetmek mümkün değildir. Bilen özne, bilecek nesneyi ve bilme tarzını bilgi-iktidar ilişkisi bağlamında ifade etmektedir (Foucault, 2000: 65).

Bu bağlamda Foucault’un iktidarını anlamak için özne kavramının neye çağrışım yaptığını açıklamak gerekmektedir. Özne tarihsel süreç içerisinde gelişen ve iktidar çerçevesinde şekillenen bir kavramdır. Bilgi iktidar ilişkisi bağlamında özne bağlayıcı bir rol oynamaktadır ve bilgi ve iktidar arasındaki ilişkinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Buradaki özne kavramı, toplumsal yapı içerisinde var olan; geleneksel toplumdaki modern topluma geçen öznedir. Foucault bu özneyi bedeni ve kimliği ile inşa edilebilen bir varlık olarak görmektedir ve bu özne

toplumdan bağımsız değildir. Bu durumda özneyi inşa eden, tahakkümü de kuran iktidardır.

Özneye kavramsal bağlamda bakıldığında, iki anlamı içermektedir. İlki denetim ve bağımlılık yoluyla başkasına tabi olma durumu, ikinci anlamı ise vicdan ya da öz bilgi yoluyla kendi kimliğine bağlanmış olma durumudur. Foucault'a göre (2005) her iki anlamda da özne, boyun eğdiren ve kendisine tabi kıldıran bir iktidar kavramına çağrışım yapmaktadır (Foucault, 2005: 19). West'e göre (1998) özne, anlam olarak birbirlerini tamamlayan nesnelleştirme ve öznelleştirme süreçlerine tekabül eden bir kavramdır (West, 1998: 236).

Urhan (2000)'e göre, öznenin bireyselleşmesi, denetim ve gözetim ağları ile mümkündür. Geleneksel iktidar yorumunun aksine Foucault'un iktidar tanımı bağlamında; "Modern dönemle birlikte insanın yaşamasına, çalışmasına ve konuşmasına ilişkin kurumların (hastane, hapisane, fabrika, okul) ve söylemlerin (tıp, hukuk, ekonomi, eğitim) birlikte ortaya çıkardıkları bilginin, benin bireyselleşmesini gerçekleştirmek amacıyla kullanılmasının doğurduğu bir dış iktidardır" (Urhan, 2000: 9). İktidarın mekanizmalarından biri olan denetim ve gözetim, panoptikon kavramı ile açıklanmaktadır.

Panoptikon kavramı, bütün anlamına gelen 'pan' ve gözetlemek anlamına gelen 'opticon' kelimelerinden türetilmiştir. Bu bağlamda "bütünü gözetlemek" anlamına gelmektedir (Bentham, 2008).

Foucault, panoptikonu bir iktidar mekanizması olarak kullanmaktadır. 20. Yüzyılın kapitalist toplum sisteminde iktidar, tek bir kişinin iktidarı değil, gözün iktidarındır. Bu durumda iktidar, sürekli yüzünü gördüğümüz kralş iktidarından ziyade, bilinmeyen stratejilerin uygulandığı, gözlem ve empoziasyon nedeniyle kendi kendini ve toplumu kontrol edebilen görünmez bir mekanizmadır (Foucault, 2006).

Foucault'a göre (2006), bütün dünya dev bir panoptikondur. Bu bağlamda iktidar ise, panoptikon tasarımında görünen dev bir kuledir. Dev kule tasviriyle iktidar; görünmeyen ve gözetiminde olduğumuza sürekli olarak inandığımız bir güç olarak varlığını sürdürmektedir. Toplum bu gözetleyicinin yarattığı hücrelerde, birbiriyle iletişim kuramaz şekilde bireyselleşmiş olarak yalnızca gözetleneceği korkusuyla yaşamaktadır. Bu bağlamda bireyler iktidar tarafından gözetlenme korkusu yaşarken, iktidar da bireyleri, denetiminin ve varlığının devamlılığı konusunda bir tehdit olarak görmektedir (Foucault, 2006).

Foucault'un gözün iktidarı anlayışına Luis Althusser farklı bir bakış açısı geliştirmiştir. Althusser (2006)' göre, iktidar görünmez bir mekanizmadır fakat kendini görünür kılmak adına çeşitli elemanlar kullanmaktadır. İktidar, toplumu yönetme ve fikirlerini empoze etmek adına, sürekliliğini sağlamak zorundadır. Bu nedenle zaman zaman kendini görünür kılan iktidar, bu görünürlüğü ideolojik aygıtlar aracılığıyla yapmaktadır. İdeolojik aygıtlar olarak adlandırılan elemanların görevi, iktidarı görünür kılmak ve iktidarın devamlılığını sağlamaktır. Bu görünürlük ile iktidar, kendini kendi istediği düzende ve algılanış biçimi ile, kendine özgü kurallar ile belirlemekte ve sunmaktadır (Althusser, 2006).

Tüm bu denetim ve gözetim mekanizmaları çerçevesinde Foucault'un sözünü ettiği iktidar her yerdedir ve her şekilde tezahür edebilmektedir. *Foucault'un iktidarı* dil ile yakından ilişkilidir ve söylem temeline dayanmaktadır. Foucault iki temel soruya yanıt ararken dil ile temas halinde olmuş, dili bu iki temel sorunun kaynağı olarak görmüştür. İlki, "kendi bilgimizin özneleri olarak nasıl kurulduk?" ve ikincisi ise "kendi hareketlerimizin ahlaki özneleri olarak nasıl oluşturulduk?" sorularıdır. Hapishanenin Doğuşu (2006) eserinde "İktidar üretir; gerçekliği üretir; nesne alanları ve hakikat ritüelleri üretir" söylemiyle iktidarın bir üretim mekanizması olduğunu açıkça ifade etmiştir (Foucault 2006, 194).

Özellikle 1963-1969 yılları arasında *dilsel pratikler* üzerinde duran Foucault, sonraki dönemlerde daha çok *toplumsal pratikler* ile ilgilenmiştir. Bu bağlamda analizlerinde kurumları ve söylemleri oluşturan şeylerin dilsel ve toplumsal pratikler olduğunu belirtmiştir. Bilgi-iktidar ilişkisi çerçevesinde bilgi öznesinin aynı zamanda bir iktidar öznesi olduğu düşüncesini destekleyen şey ise dilsel pratikler bağlamındaki söylem ile toplumsal pratiklerin yakından ilişkili olmasıdır. Foucault modernizmin rasyonelliğini, kurumları ve modern özneliği tahakkümün kaynağı olarak görmektedir ve bu düşünce temelinde bilgi öznesini iktidar öznesi olarak görmektedir. Foucault'un bilgi öznesini iktidar öznesi olarak konumlandırmasının nedeni; öznenin bilgi, iktidar ve söylem kavramlarından ayrı ele alınamayacağı düşüncesidir. Dolayısıyla Foucault bu konumlandırmasında hem iktidarın bilgi çerçevesinde ürettiği anlamlar ile dili nasıl düzenlemekte ve kullanmakta olduğunu hem de bizleri istediği türden özneler haline nasıl getirdiğine açıklık getirmeyi amaçlamış ve buna odaklanmıştır (Türkmen Birlik, 2017:334-336).

Foucault'un anlayışında iktidar insan hayatının, kurumların, yaşamın her alanının denetim mekanizmasına dahil edildiği bir yapıdır. Bu yapı ile yaşamın her

alanı; beden, suç, cinsellik gibi, iktidar bağlamında tanımlanmakta ve şekillenmektedir. İktidar mekanizmalarının sürekliliği ve yeniden üretimini sağlamak adına ihtiyaç duyulan bir yapı söz konusudur: söylem. Foucault'un düşüncesinde kavramları ve hatta iktidarı tanımlayan, yeni anlamların ve farklı kavram yapılarının varlığına imkan tanıyan şey söylemdir.

Sancar'a (2014) göre, Foucault'un düşünce yapısındaki söylem ve anlam ilişkisi, söylemin anlamı kurması, değiştirmesi ve yeniden üretmesidir. Bu bağlamda söylem anlamı sabitler (*fixation*) ya da kapatabilir (*closure*) (Sancar, 2014: 111).

Günümüzde bilgi iktidar ilişkisini güçlendiren en temel kaynak kitle iletişim araçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitle iletişim araçları, dünyayı kendi söylemiyle yansıtmaktadır. Gerçekliğin yeniden kurgulandığı kitle iletişim araçları ile, bilgi kendi iktidarını üretmekte ve iktidar bu bilgiyi kullanmaktadır. Bu noktada ise, toplumsal denetim bilgi iktidar ilişkisinden doğan, söylem aracılığı ile gerçekleşmektedir. (van Dijk, 1999).

Söylemin dil ile ilişkisi dilin kullanımıyla gerçekleşen eylemleri ya da bilişsel süreçleri içermektedir. Bu noktada toplumsal yapıların ve süreçlerin söylem aracılığıyla gerçekleştirilen iletişim ve etkileşim çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir (van Dijk, 1997).

Van Dijk (1997) söylemi, "belirgin bir dil kullanımı, toplumsal etkileşim biçimi" ve "toplumsal bir bağlamda tamamlanmış iletişimsel bir etkinlik biçimi" olarak tanımlamaktadır (van Dijk, 1997: 2). Norman Fairclough'a göre (2013) "ilk olarak toplumsal sürecin bir bileşeni olarak anlamın üretimi, ikinci olarak özel toplumsal bir alan ya da pratikle ilişkili olan dil (örneğin, politika söylemi) ve son olarak dünyaya ilişkin durumları belirgin bir bakış açısıyla ilişkili olarak yorumlama biçimi (örneğin, küreselleşmenin neo-liberal söylemi)" ve son olarak "toplumsal pratiğin bir biçimi olarak dil" şeklinde tanımlamaktadır (Fairclough, 2013: 179:1989: 22). Ruth Wodak'a (2009) göre söylem, toplumsal aktörlerin kurallara ve gerçeklere yönelik farklı bakış açılarını içinde barındıran önermelerdir. Belirli bir toplumsal eylem alanında konumlanan göstergebilimsel pratikler kümesidir. Toplum tarafından inşa edilen ve toplumu inşa eden bir yapıdır. Çeşitli konum ve düşünceleri bir araya getirebilme özelliğine sahiptir (Akt: Ercan&Danış, 2019: 534).

Wodak, söylem ve metin arasındaki bir ayrıma dikkat çekmektedir. Wodak'a (2009) göre, metin herhangi bir söylemin belirgin ve eşsiz gerçekleşmesidir. Söylem

ise bilginin ve yapısal örüntülerin oratklığına işaret etmektedir (Wodak, 2009: 39). Fairclough (1992) metin ve söylem arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamaktadır:

“Söylem, konuşucu ya da dinleyici ve yazar ya da okuyucu arasındaki etkileşime gönderimde bulunur. Böylelikle de durum bağlamı kadar, üretim ve yorumlama süreçleri de önem kazanır. Metin ise söylemin bir boyutudur. Metin, üretim sürecinin yazılı ya da sözlü olarak tanımlanabilmesidir. Gazete söylemi, reklam söylemi gibi söylem türleri de bu şekilde farklı toplumsal bağlamlarda kullanılabilir” (Fairclough, 1992: 3).

Söylem, güç ilişkilerinin sürdürülmesi ve iktidarın yeniden üretiminde önemli bir konumdadır. Bu bağlamda medya metinlerinin şiddeti gündeme taşırken bir yandan da bu şiddeti yeniden üretmesi, söylemin önemini vurgulamaktadır. Medya bu bağlamda, bilgi iktidar ilişkisinin en önemli söylem araçlarından biri olarak kendini göstermektedir. Dolayısıyla kadına şiddete, cinisyet temeline dayanan tüm metinlere medyada yer verilirken; cinisyet temeline dayalı eşitsizlik ve şiddet, bir kültür olarak yeniden oluşturulmaktadır.

Irigaray, dil ve söylem konusuna kadın üzerinden odaklanmaktadır. Dil Irigaray’da kadının susturulması konusuna çağrışım yapmakta ve bunu eril dil konusu ile anlatmaktadır. Ataerkil kültür zeminine dayan her toplumda kadın, eril dilin söylemleri aracılığıyla susturulmuştur. Bu susturulmanın da kadının konuştuğu dilin aslında erkeğe ait olmasıyla gerçekleştiğini vurgulamıştır. (Irigaray, 2006).

1.2.1. Söylemde Kadın ve Erkek Öznenin Kurulumu

Dilin, ayrımcılığın ve ötekileştirilmenin başladığı yerlerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda dil, kişinin bilinç düzeyinin dışarı yansıtıldığı bir araç olarak da değerlendirilebilir. Türk toplum yapısı gibi kökeni itibariyle eril kodlarla donanmış toplumlarda dil kullanımının da eril kodlarla şekillendiği söylenebilir.

Coates'a (1986) göre dilsel farklılıklar sosyal farklılıkların yalnızca bir yansımasıdır. Toplumun kadın ve erkeği eşit birey olarak görmemesi, dildeki farklılığın sürmesinin temel kaynağıdır.

Eril dili tanımlamak adına erkekliğin inşa sürecine odaklanmak gerekmektedir. Türkiye’de bir erkeğin, erkeklik inşa süreci değerlendirildiğinde erkekliğin farklı dönemlerde farklı sınıflandırma kategorizasyona tabi tutulduğu görülmektedir. 1976 yılında Bronnon erkeklikle ilgili yaptığı sınıflandırmada dört tip

erkeklik biçiminden bahsetmektedir. Bu sınıflandırmaya göre erkek olmak; “a) ‘hanım evladı olmamak’- yani kadınsı tüm özelliklerden kaçınma; b) ‘temel dışlı olmak’- yani başarı, statü kazanımı ve ailenin geçimini sağlama; c) ‘kaya gibi sağlam olmak’- güçlülük, güven ve bağımsızlık; d) ‘göster gününü’ tavrı sergilemek - saldırganlık, şiddet ve cesaret bileşenlerine vurgu yapmaktadır” (Scully, 2014: 99). Serpil Sancar (2008), erkeklige iktidar çemberi etrafında bakmış ve erkeklığın iktidar pratiklerinden bağımsız ele alınamayacağını söylemiştir:

"Erkeklığın, diğer toplumsal cinsiyet konularında olduğu gibi, bir iktidar ilişkisi bağlamında inşa edilip farklı bağlamlara eklenerek hareket edebilmesi için sahip olunan/ yitirilen bir meta gibi düşünülmesi ve *erkek olan erkek* ile *erkek olmayan erkek* arasında bir ayırım yapmayı olanaklı kılması gerekir. Diğer bir deyişle erkeklik, sınırları ve kaybedilme koşulları her zaman belirsiz, değişken, geçişli ve gündemde olan bir iktidar inşa durumundadır. Örneğin iflas etmiş bir tüccarın ya da işadaminin *trajik hikâyesinin* kulaktan kulağa anlatılır olması; duygusal davranan bir erkek hakkında alaycı davranmanın serbestçe, ahlak sınırlarını bozmadan, herkesçe icra edilebilir bir *özgürlük* olması; etnik azınlık gruplara mensup erkeklerin barbar, cahil, uygarlıktan nasibini almamış, tecavüzcü yaratıklar olarak tanımlanması; yoksul, hayatta para kazanmayı becerememiş erkeklerin itilip kakılarak, horlanarak *erkeklğini yitirmiş* muamelesi yapılması. Kısacası egemen erkeklığın inşasına herkes katılır ve bu durum erkeklik inşasını kolektif bir ritüele dönüştürerek, herkesi bu inşaya ortak eder" (Sancar, 2008: 19).

Connell (1998), erkeklige dair bir sınıflandırma yapmakta ve evrensel ve tek tip bir erkeklik anlayışından bahsetmenin doğru olmadığı belirtmektedir. Connell'in erkeklik sınıflandırması bilinen ve kabul görülen en yaygın sınıflandırma olarak karşımıza çıkmaktadır. Connell'e göre erkeklik, dört farklı biçimde karşımıza çıkmaktadır: Hegemonik erkeklik, madun erkeklik, suç ortağı/işbirlikçi erkeklik ve marjinal erkeklik (Connell, 1998:128).

Connell'in erkeklik sınıflandırmasına göre; hegemonik erkeklik, “erkeğin cinsiyet temelindeki statüsünün, kendi cinsiyetindeki bireylerle arasında kurduğu ilişkide belirleyici bir kategori”ye karşılık gelmektedir. “Hegemonik erkeklik daima kadınlarla ilgili olduğu kadar, ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle ilgili olarak da inşa edilmektedir. Farklı erkeklik biçimleri arasındaki etkileşim, ataerkil bir toplumsal düzenin işleyiş biçiminin ayrılmaz bir parçasıdır” (Connell, 1998: 245).

Serpil Sancar'ın (2009:) "İktidarı elinde bulunduran erkeklerin sahip olduğu erkeklik imgesi" olarak tanımladığı hegemonik erkeklik, Gramsc'i'nin hegemonya kavramına dayanmaktadır. Burada erkeklik kavramına iktidar konumundan dolayı yakından bakmak gerekir (Akt. Kepekçi, 2012). Hegemonik erkeklik sadece kadınlarla ilgili değil, toplumda ikincil konuma itilmiş erkeklerle de yakından ilgili bir kavramdır. Erkeklikler arasındaki ilişki ve etkileşim ataerkil yapının temel yapı taşlarından. Eğer erkeklikler olmasa erkin varlığı temeline dayalı olan toplumsal bir yapıdan bahsetmek de anlamını yitirmiş olacaktır. (Connell, 1998).

Diğer erkeklik biçimi olan suç ortağı, bir başka deyişle işbirlikçi erkeklik, hegemonik erkekliği destekleyen ve erkin iktidarından pay almaya çalışan erkeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu erkeklik türü hegemonik erkeklik kadar belirgin olmamakla birlikte, ataerkil toplumun ezilme ve sömürü ilişkilerine destek vermekte ve bu ilişkilerden beslenmektedir. "Suç ortağı erkekliklerin özelliği, hegemonik erkekliklerden farklı olarak elini kirletmeden ataerkil paydan yararlanmalarıdır" (Bozok, 2011: 47). "İşbirlikçi erkek(lik)ler, hem kendilerine hem de başkalarına yönelik şiddetin oluşturulup sürdürülmesinde etkin olmakla birlikte, ataerkil iktidarın sorunlu süreçlerini fark edip, değiştirme yönünde çaba gösterebilme potansiyeli de taşıyan bir grubu ifade eder" (Connell, 1998).

Marjinal erkeklik iktidar karşısında dezavantaja sahip olan erkeklik biçimidir. Bu erkeklik biçimine örnek olarak toplumda azınlık olarak yer alan ve alt sınıflara mensup erkekler örnek gösterilebilir. Irk, sınıf veya toplumsal pozisyonlarından ötürü dezavantaja sahip olan bu erkeklik, iktidardan da en az pay alan erkekliktir (Bozok, 2011: 47; Connell, 1998: 249).

Madun erkeklik ise ataerkil toplum içerisinde cinsel yönelimleri nedeniyle toplumda dışlanan ve yok sayılan erkeklik biçimidir. Toplumsal ayrıcalıklardan da en az faydalanan grup olan madun erkeklik bahsi en az geçen, toplumda arka plana itilmiş ve ezilmeye mahkûm edilmiş erkeliktir (Bozok, 2011).

Erkeklik, kapsamı ve sınırlarını net bir şekilde belirlemenin mümkün olmadığı, her dönemde, her kültürde farklı bir anlama işaret eden geniş bir kavramdır. Erkeklik tanımları daha çok erkekliğin ne olduğu üzerinden değil, ne olmadığı üzerinden yapılmıştır. Söz konusu bu durumda erkeklik nedir sorusuna,

erkeklik ne değildir cevabı verilmiş, “kadın olmayan” ya da “kadın gibi olmayan” olarak anlamlandırılmıştır. Varlığını toplumsal ikiliğin negatif kutbu üzerinde konumlandırılan kadınlar üzerinden tanımlayan erkeklik, ne olduğundan ziyade ne olmadığı ve ne olmak istediği üzerine yoğunlaşır. Kadın olmamak, kadın gibi olmamak, güçsüz olmamak, siyah olmamak; otoriter ve baskın olmak, akıllı ve zeki olmak ve güçlü olmak erkin istediği ve varlığını tanımladığı niteliklerdir.

Aristoteles kadınları “insan tipinden sapmış hilkat garibeleri (eksik ya da sakat kalmış ceninler)” olarak tanımlamaktadır (Aristotle, 1921). Aristoteles tarafından yapılan bu tanımlamaya göre duygusallık ve beden üzerinden tanımlanan kadınlar; akıl ve zekâ ile özdeşleştirilen erkeklerden daha aşağı bir konumdadır. Irigaray da kadının erkeklerden daha aşağı olarak konumlandırılmasını erkeğe baba bir dil verilmesiyle ifade etmiştir. “Erkeğin dünyasını yansıtan ataerkil kültür, kendine görünmez bir baba-dil vererek Tanrı haline gelmiştir. Spermin dölleme gücü de doğrudan görülebilir olmadığından, dilsel kod, yani Logos, spermin yerine geçip her şeyi kuşatan hakikate bürünmüştür. Dillerde, yaşayan canlı ve medeni varlıklar eril; yaşam belirtisi göstermeyen cansız ve cahil nesnelere ise dişil olur. Dilin cinsiyetli sözcüklerinde erile olumlu bir yan anlam yüklenirken, dişil sürekli olarak aşağılanır” (Irigaray, 2006: 53).

Janet Holmes (2006)’un belirttiği gibi, konuşma biçimleri ‘cinsiyetlidir’. Pek çok dil ve cinsiyet araştırmasında önerildiği gibi, eril etkileşim stilleri rekabetçi, çekişmeli ve zorlayıcı konuşma biçimleriyle karakterize edilirken; dişil konuşma stilleri işbirlikçi, kolaylaştırıcı ve pürüzsüz etkileşimin karakterizesidir (Holmes, 2006). Ayrıca sosyodilbilimde, özellikle sosyal inşacı bir bakış açısına sahip araştırmalarda insanların dili bir lider veya yönetici kimliği de dahil olmak üzere belirli sosyal kimlikleri inşa etmek ve gerçekleştirmek için kullandığı ortaya konulmuştur (Schnurr ve Zayts 2017).

Feminizm dilin, erkeklerin gücünü ve sosyal avantajlarını yansıttığını, kadınların ise göreceli güçsüzlüğünü ve sosyal dezavantajları yansıttığını ileri sürmektedir. Feminist dil araştırmacıları, erkeklerin gücünün bir dizi karmaşık yolla dilde tezahür ettiğini vurgulamaktadır. Dale Spender (1981), geçmişte erkeklerin dil üzerinde kontrol sahibi olduğunu (filozoflar, hatipler, politikacılar, dilbilgisi uzmanları, dilbilimciler, sözlükbilimciler vb. olarak) iddia etmektedir.

Spender (1981)'in çalışması, dil üzerinde bir dereceye kadar kontrol uygulayabilenlerin güçlerini artırabileceğini ortaya koymaktadır. Topluluk önünde konuşma hakkına sahip kişiler, fikirleri kaydedip iletenler ve bilgi zengini kişilerin hepsi dil üzerinde bir miktar güç uygulama, belirli sosyal ve kültürel inançları teşvik etme ve diğerlerini bastırmak için dilin ve iletişimin gücünü kullanma konumundadır. Bununla birlikte, dil sadece anlamı manipüle etmek için bir araç ya da sadece fikirlerin muhafazası için bir araç değildir. Birbirleriyle iletişim kurarken dilin konuşmacılar tarafından kullanılması güç elde etmekte önemli bir unsurdur (Zimmerman ve West, 2009).

Eril dil ve söylemin cinsiyet temeline dayalı olarak karakterize ettiği, şekillendirdiği ve biçimlendirdiği bir kadın ve erkek söylemi söz konusudur. Bu adlandırma kadın ve erkeğin cinsiyet normlarına dayalı toplumsal konumunu şekillendirmekte ve yeniden üretmektedir. Dolayısıyla adlandırılmanın mülksüzleştirilmesi, kadın ve erkeği tanımladığı gibi farklı cinsel yönelimleri de tanımlamaktadır.

Lorber ve Farrell (1991)'a göre cinsiyet, kişinin cinsiyet kategorisine uygun tutum ve faaliyetlerin normatif kavramları ışığında yerleşik davranışı yönetme faaliyetidir. Cinsiyet etkinlikleri, bir cinsiyet kategorisine üyelik iddialarından doğmakta ve bu iddiaları güçlendirmektedir. Cinsiyet açısından söylem, “giyim tarzı, tüketim kalıpları, hareket etme ve konuşma gibi bir dizi farklı sembolik faaliyet” anlamına gelmektedir ve cinsiyet kimliği, bu sembolik etkinlikler aracılığıyla çok geniş bir anlamda inşa edilmektedir (Lorbrt & Farrell, 1991: 309-321).

Dil ve söylem kadınların görüşlerini kaydetmek ve deneyimlerinin anlatımlarını yaymak, kadınların metinlerde adil ve doğru temsilini sağlamak için önemli stratejilerdir. Dil ve iletişimdeki gelişmelere dahil olmanın önemi, Spender'ın (1981) toplumsal cinsiyet sorunları ve internet üzerine çalışmalarında tartışılmıştır. Spender, kadınların dünya çapındaki ağın kullanıcıları ve yenilikçileri olarak dahil edilmesi gerektiğini savunmuştur.

İlk olarak 1970'lerde yapılamaya başlanan toplumsal cinsiyet araştırmaları erkeklerin ve kadınların dili farklı kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. Dil ve cinsiyet arasındaki ilişkinin öncü çalışması olarak kabul edilen Robin Lakoff'un Language

and Woman's Place adlı eserinin 1975'te yayınlanması, dilbilimde yeni bir çalışma alanı ve feminist dilbilim üzerine çalışmaların hızla artmasını sağlamıştır.

O dönemden bu yana, bu alandaki çalışmalar birçok dil ve cinsiyet bilimcisi tarafından rağbet görmüştür. Lakoff (1973)'a göre dili kullanma biçimi, tutumları, referansları ve anlamları içermektedir. Lakoff (1973) çalışmasında, dilin cinsiyet eşitsizliği için temel olduğunu savunmuştur. Bu, toplumsal cinsiyet meseleleriyle ilgili yeni tartışmalara yol açmak ve dil kullanımıyla farklılıklar bulmak için gereklidir. Ona göre, kadınların dili güç eksikliğini ifade etmektedir. Lakoff (1973) bu eşitsizliklerin nedenlerini iki gruba ayırmıştır. Bunlardan birincisi, kadınlar hakkında konuşmak için kullanılan dil ve ikincisi, kadınların nasıl konuşmaları beklendiğiyle ilgili olarak kullandıkları dildir (Lakoff, 1973).

Farklı stratejilerden oluşan tipolojisi, kadın dilini erkek dilinden ayırt etmeye yardımcı olmak için bir temel oluşturmaktadır. Kadınların dilini erkeklerinkinden ayıran birkaç sözcüksel ve sözdizimsel özellik olduğunu öne süren Lakoff (1973)'a göre, kadınlar daha çok belirsizlik ifadeleri kullanma eğilimindedir. Ayrıca, kadınların özgü boş sıfatlar, kibar formlar ve dolaylı istekler gibi bazı dilsel özelliklere sahip olduğunu iddia etmektedir. Kadınların daha çok özür dilediğini, daha az sıklıkta konuştuğunu, kaba dil veya küfürden kaçındığını, aşırı doğru (prestij) dilbilgisi ve net ifade kullandıklarını iddia etmiştir (Lakoff, 1973).

Spender (1980), konuşma stilinde kadınların yaptıkları dil kullanımıyla ilgili olarak bazı farklılıklar ortaya koymuştur. Deborah Tannen (1990) çalışmasında, konuşma biçimlerindeki ve konuşma tarzlarındaki cinsiyet farklılıklarını ve erkeklerin ve kadınların konuşmalardan ne aradıklarını araştırmıştır. Erkekler bağımsızlık ararken, kadınlar daha çok samimiyet aramaktadır.

Tannen'e (1990) göre, kadınlar sosyal bağlılığı ve duygusal bağlantıyı teşvik etmeyi amaçlayan bir iletişim tarzı olan "yakınlaşma-konuşma" biçimini benimsemektedirler. Kadınların daha fazla dinlediğini çünkü uzlaşmacı olacak şekilde sosyalleştirildiklerini savunmuştur. Kadınlar bunu daha çok dayanışma, karşılıklık, grup içi üyelik ifadeleri kullandıkları ve duygu ve tutumlarını daha sık paylaştıkları iddia etmiştir.

Benzer şekilde, diğer çalışmalar, cinsiyetlendirilmiş toplumsal düzenlerin söylemde nasıl sürdürüldüğünü gözlemlemek için dile, yer değiştirme ve özdeşleşme stratejilerinin yanı sıra cinsiyet ideolojisi ve güç asimetrisinin tezahürlerine odaklanmıştır (Butler, 1995).

Irigaray, kadının söylem zeminindeki konumunu, kadınların kullandığı dil ve söylemin erkeğe ait olduğu düşüncesiyle yorumlamıştır. Irigaray'a göre (2006), cinsiyet farklılığı dilde başlamaktadır. Mevcut dildeki olumlu olarak kullanılan tüm kelimeler erkeği nitelerken, olumsuz kelimeler kadını nitellemektedir. Bu kelimeler kadına ait değildir. Erkek tarafından üretilmiş ve kadına mal edilmiş, kadın tarafından da *susarak* kabul görülmüştür. Bu bağlamda yaşam faaliyeti gösteren ve canlı olan medeni olarak adlandırılan her şey eril iken, cansız, stabil ve medeniyetten uzak olan dişi ile özdeşleştirilmiş ve bu bağlama söylem alanına taşınmıştır. Erkek mevcut durumunda kendisine bir *baba dil* vererek, Tanrılığı kendisine yakıştırmış; akli, medeniyeti ve gücü kendisine atfederek, kadını bu söylem alanının olumsuz kutbuna cehaletle, zayıflıkla ve yerleştirmiştir (Irigaray, 2006)

Zemini ataerkillik üzerine kurulu olan eril kodlar, bu bağlamda dilde de tezahür ederek, toplumsal yapı içerisinde kendisine görünmez kaleler yaparak yer edinmiştir. Tanrılaştırılan erillik, dil ile daha da güçlenmiş, kaynakları sürekli yenilenen bir dünya haline gelmiştir.

Helene Cixous (1976), kadınların, erkeklerin dil dünyasından kurtulmaları ve kendi dillerini oluşturacakları bir yazma mücadelesine girmeleri gerektiğini söylemektedir. Ona göre erkek egemenliğindeki dil, insanlığın ataerkil düşünce biçimi ile örtüşmektedir. Cixous'un düşünceleri temelinde mevcut düzende bilgelik ve akıl ile erkeğin özdeşleştirilmesi, dildeki erilliği de pekiştirmekte, dolayısıyla erkek dili toplum tarafından onaylanıp kabul görülmektedir. Bu bağlamda eril dilin değişmez ve değiştirilemez tabulara dönüşmesi, insanlığın kaçınılmaz yazgısı olmaktadır.

Cixous (1976), kadınların mevcut eril dilden kurtularak oluşturacağı dil, sadece yeni bir olmanın dışında, toplumsal standartları ve tabuları da alt üst edecek bir güce sahiptir. Toplumsal değişimin temeli, bu dil ile atılabilecektir.

Irigaray, kadınların eril dili kullanarak *erkekleştiğini* söylemektedir. Erkek dünyasının kadınlar üzerindeki talebi de bu erkekleşme eylemidir. Buradaki erkekleşme kavramı, erkeğin dil ve düşüncesine hapsolme; kadının, erkeğin dilini kendi diliymiş gibi kullanması anlamına gelmektedir. Kadının özgürlüğünün ve kimliğinin kazanılmasına giden yol, bu erkekleşme durumundan geçmemektedir. Kadının özgürleşmesi, dişil bir özne olarak cinsiyetinin ve kendilerine ait olan dişil dilin yüceltilmesi ile mümkündür. Irigaray'ın bu noktada vurguladığı çok önemli bir durum vardır. Kadınlar bu dişil dili oluştururken, erkeğin dilini ve rolünü taklit etmemelidir. Cinsiyetli bir özne kültürüne evirilen bir dişil dil kullanımından bahsetmektedir. “Dilim nedeniyle ait olduğum özne kültürünün, özneliğin düşüncesizce yok edilmesini sağlayacak bir yöne girmesinden değil, cinsiyetli bir özne kültürüne doğru evirilmesinden yanayım” demektedir. (Irigaray, 2006: 60). “Erkekler dünyayı eşit haklara sahip cinsiyetli özneler olarak kadınlarla birlikte yönetmemektedir. Bu, ancak ve ancak bir dil dönüşümüyle olanaklıdır” (Irigaray, 2006: 73).

Irigaray'ın vurguladığı nokta kadının kendi cinsiyetini tanıyan bir özne olarak var olmasıdır. Kadının dişil bir dili toplumsal söylem alanına taşıması için ancak kendi cinsiyetini tanıyan ve bu doğrultuda dişil bir kimlik oluşturmuş bir özne olması gerekmektedir. Bunun da ilk adımı dildeki eril söylemi terk etmek ve bu söylemi dişil dil bağlamında yapı-bozuma uğratmaktır.

1.3. Mücadele Pratikleri ve Feminist Hareket

Feminist hareket, toplumsal cinsiyet temelindeki tüm eşitsizlikleri reddedip, eşit hak ve özgürlük için mücadelesini sürdürmektedir. Bu bağlamda feminizmin hak ve özgürlük arayışı adına direnişi bir mücadele pratiği olarak değerlendirilebilir. Ataerkil sistemin dayattığı eril kodlar ile kadınların hakları arasında bir uzlaşma sözü konusu olmayınca, kadınlar kendi kimliğini oluşturmak ve haklarına sahip olmak adına türlü mücadele vermiştir. İçinde belli çatışma ve direnişin yer aldığı mücadele kavramı, toplumsal hareketlerin ve özellikle feminizmin temel dinamiğini oluşturmaktadır. Feminizmde mücadele pratiği güç, iktidar ve erillik karşısında gerçekleşmektedir. Bu bağlamda mücadele kavramı için içerisinde diyalektikliği barındıran bir kavramdır demek yerinde olacaktır. Mücadele kavramını tanımlamak,

bu çalışmanın düşünsel düzeyini anlamakta ortaya çıkan anlam karmaşasının önüne geçecektir.

1.3.1. Kavramsal Olarak Mücadele ve Mücadele Pratiği

Mücadele kelimesi uzlaşılabilen durumlarda ortaya çıkan bir durumu ifade etmektedir. Örneğin karşılıklı olarak bir oyuncak için mücadele eden iki çocuk, belirli bir pazara hükmetme mücadelesine kilitlenmiş iki şirket, sömürgeleştirilmiş bir grubun sömürge efendilerinden bağımsızlıklarını kazanma mücadelesi, kadın hakları mücadelesi vb. bu tanım içerisinde yer almaktadır (Anthias ve Yuval-Davis, 1983).

Mücadele fikrinin bu ortak kullanımlarının her biri, mücadelenin samimi, varoluşsal ve geniş kapsamlı unsurlarını ortaya çıkarmaktadır. Güç açısından bakıldığında mücadelenin modern iktidar yaklaşımlarının temelini oluşturduğu görülmektedir. Siyasi yaşam, benmerkezci aktörlerin, genellikle başkalarının zararına kendi çıkarlarını geliştirme çabalarını içerir. Sonuç olarak, siyaset, karşılıklı olarak güvensiz aktörlerin, sürekli olarak iktidar hesaplaması dışında herhangi bir dış referans noktasıyla sınırlandırılmayan bir siyasi avantaj için mücadeleye kilitlendiği bir alandır (Butler, 2011).

Slomp (1994)'e göre, Thomas Hobbes (1651) insanların fiziksel ve zihinsel yeteneklerde büyük ölçüde eşit olduklarını, ancak başkalarının yeteneklerine kıyasla kendi yeteneklerini aşırı değerlendirme eğiliminde olduklarını savunmuştur. Bu, bir oyuncunun başka bir kişiden arzu ettiği bir kaynağı elde etmek için yeteneklerini kullanmaya çalışacağı bir duruma yol açar. Bu kaynakların sınırlı doğası nedeniyle, oyuncular başkalarının saldırısından korkmaya başlarlar, güç inşa ederek kendi çıkarlarına ve yaşamlarına yönelik bir saldırıyı önceden önlemeye çalışırlar (Slomp, 1994).

Karşılıklı mücadele dışında hiçbir insan kurumunun bulunmadığı bu süre zarfında, tek önemli dinamiğin tutarlı mücadele olduğu 'bir doğa durumu' hüküm sürer. Hobbes, insanların bu tutarlı savaş durumundan bir kaçış arzularına ve güçlerini, düzeni ve yaşamı garanti altına alacak büyük bir hükümdara gönüllü olarak teslim ettiklerine işaret etmektedir. Hobbes için siyasetin sıfır noktası karşılıklı, iç içe geçmiş şiddetli bir mücadele durumudur. Düzen ve hukuk, yalnızca olumsuz

etkilerini önlemek için gerçeğin ardından gelen şeydir (Slomp, 1994). Hegel (1986) kendi içimizde keşfetme ve orada olanı yavaş yavaş açığa çıkarma süreci olmak yerine, başka bir kişiyle mücadele ederek kim olduğumuzu öğrendiğimizi savunur (Macpherson, 2010).

Hegel (1986) öz bilincini ancak başka bir kişi tarafından tanındığımız ölçüde geliştirdiğimizi öne sürmektedir. Hegel'e göre 'Öz bilinci kendi içinde ve kendisi için ve başka bir öz bilinç için var olduğu gerçeğiyle var olur; başka bir deyişle, bu sadece kabul edilmek veya "tanınmak" ile mümkündür. Burada, kim olduğumuza dair kendi anlayışımızın ancak başka bir kişi aracılığıyla ve onunla etkileşim içinde bulunabileceğini gösterir (Werner, 2006). Hegel için başka bir kişiyle bu etkileşimin doğası mücadeledir. İki bireyin, "kendileriyle ilgili kesinliklerini, kendileri için var olma kesinliğini nesnel gerçek düzeyine getirmek" için "ölüm kalım mücadelesine" girdiğini belirtir. Bu yaşam ve ölüm mücadelesi, güçlü Lord ile bağımlı Bondsman arasındaki mücadeleyle örneklenmiştir (Werner, 2006).

Erken sosyolojik düşüncelerin çoğunda, mücadelenin sosyalliğin ve organizasyonun bozulması olduğu düşünülmüştür. Kabaca söylemek gerekirse, mücadele ne kadar çoksa, o kadar az sosyallik vardır. Ancak George Simmel (2008), bunun tam tersini olduğunu belirtmektedir. Ona göre mücadele “çatışan taraflardan birinin yok edilmesi yoluyla olsa bile bir tür birliği sağlamanın bir yoludur” (Werner, 2006).

Simmel'e göre (2008) mücadele, sosyal gerçekliğin hayati bir bileşenidir, çünkü tamamen uyumlu bir sosyal durum, “sadece deneysel olarak gerçek dışı değildir, hiçbir gerçek yaşam sürecini de gösteremez”. Machiavelli ve Hobbes gibi Simmel de “insan ilişkilerinin bir biçimi veya temeli olarak doğal düşmanlığın en azından diğer temeli olan sempati ile yan yana görüldüğünü” savunur (Lichtblau, 1989). Simmel (2008), mücadeleyi toplumsallığın zıddı olarak ele almak yerine, mücadelenin en az üç hayati toplumsal rol oynadığını savunmuştur. Birincisi, mücadele oyuncuya bir eylemlilik duygusu verir. Mücadele ederek, bir oyuncuya sadece koşulların kölesi olmadığı hatırlatılır. Bu, nihayetinde, bir aktörün gerçekten de dünya üzerinde hareket edip bir fark yaratabileceğine dair benlik saygısı ve kanı oluşturur. İkincisi, mücadele genellikle bir grup içindeki sosyal etkileşimi teşvik

eder. Bunun nedeni, "savaşmak için birleşir ve kuralların ve normların karşılıklı olarak tanınan denetimi altında savaşır" (Wolff, 2000).

Mücadele paradoksal bir şekilde, kişinin mücadele ettiği grupla sosyal etkileşimi teşvik eder. Örneğin, bir organizasyonun bir departmanı diğeriyle şiddetli bir rekabet içindeyse, o zaman birbirlerine tamamen yabancı oldukları için birbirlerini kopyalayıp taklit etme olasılıkları daha yüksektir. Simmel'den alabileceğimiz temel kavrayış, mücadelenin sadece bir oyuncunun kendini nasıl anladığını inşa etmekle kalmayıp, aynı zamanda oyuncular arasındaki sosyal ilişkileri de derinleştirdiğidir (Wolff, 2000).

Simmel'e (2008) göre, sosyallik bağları ve sosyal aktörler olarak güvenimiz, mücadele yoluyla, mücadele tarafından ve içinde üretilir. Ortak bir mücadele imajı, oyuncuların bireysel kazanç için peşinde koştuğu ve genellikle karşılıklı yıkıcılıkla sonuçlanan yıkıcı bir süreç olmasıdır. Nitekim bu mücadele imgesi Simmel'in konuyla ilgili kitabının tamamında görülmektedir (Wolff, 2000). Bununla birlikte, yirminci yüzyılın başlarındaki düşünce geleneği bize mücadelenin yalnızca yıkıcı olmadığını, aynı zamanda yaratıcılığın ve gelişimin hayati bir gücü olduğunu da göstermektedir. Buradaki temel kavrayış, Karl Marx'ın (2009) sosyal sınıf teorisinde yer alabilir. Marx ve Engels'e (2009) göre, toplum, sosyal sınıflar arasındaki mücadele tarafından ilerletilmektedir. Bu yaratıcı dinamizm, sınıf mücadelesi üzerine yapılan sayısız çalışmada geliştirilmiş bir temadır (Witz, 2001).

Karl Jaspers (1971) için varlığımız her zaman diğer insanlarla ilişki içinde olan bir varlıktır. Kim olduğumuza dair duygumuz ancak başka bir kişiyle yüzleştüğümüzde ve onlarla anlamlı iletişim kurarak kendimizi bu kişiye açtığımızda ortaya çıkar. Onlarla iletişim halinde olmamız, farklılık olasılığını ve gerekliliğini ortaya çıkarır. Yani, diğer kişi iddialarımızı, fikirlerimizi ve hatta kimliğimizi sürekli olarak sorgulayacak ve sormalıdır. İletişim yoluyla sürekli sorgulanmakta ve böylece mücadele içinde olmaktadır (Troisi, 2001).

1.3.2. Toplumsal Hareketler ve Mücadele Pratiği

Toplumsal hareketler, mücadele pratiğinin bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal hareketlerin mücadele pratiği sayılmasının temelinde Jaspers'in fikirleri önemli bir yere sahiptir. Jaspers (1971) her biri birbirini temel

alan üç tür ardışık mücadeleye girdiğimizi savunmaktadır. Birincisi, 'yaşam alanımızı' genişleterek kendi bedensel yaşamımızı güvence altına almaya çalıştığımız bedensel varoluşumuz için yapılan mücadeledir. İkinci, münazara, tartışma ve fikirleri sorgulama sürecini içeren zihinlerin ıstırabı için yapılan mücadeledir. Jaspers için bu mücadele bir "yaratıcılık yazı tipidir" (Troisi, 2001).

Son mücadele türü, Jaspers'ın "sevgi dolu mücadele" olarak adlandırdığı şeydir ve iki kişinin "amansız karşılıklı aydınlanmadan kaynaklanan hakikat yoluyla köklere inmek için birbirlerini tamamen şüpheye düşürme" sürecini içerir. Bu aşamada önemli olan nokta, mücadele sürecinin merkezinde iki farklı insan arasında gittikçe artan bir şekilde samimi iletişim süreci olmasıdır.

Toplumsal hareketler, Jaspers'in mücadele sınıflandırmasında; yaşam alanımızı genişleterek kendi bedensel yaşamımızı güvence altına almaya çalıştığımız bedensel varoluşumuz için yapılan mücadele biçimine örnektir. Toplumsal hareketler içinde, kadın hareketleri tam anlamıyla bu şekilde bir mücadele pratiği içerisindedir. Kadınlar yaşam alanını ve bedenini güvence altına almak için mücadele pratikleri aracılığıyla kendilerini ifade etmeye çalışmaktadır.

Donatelle Della Porta ve Mario Diani (1998) kolektif bir eylemin toplumsal hareket sayılabilmesi için şu özellikleri taşıması gerektiğini söylemektedir:

- a) bu kolektif eylemin karşısına aldığı belirgin bir odağının (güç odağını) olması ve onunla çatışmalı bir ilişki içerisine girmesi
- b) hareketin katılımcılarının ve aktörlerinin arasında asgari düzeyde bir enformel ağ yaratmış olmaları;
- c) hareketin katılımcılarının ortak bir kimliğe ve gündeme sahip olması (bu kimliğin ne derece güçlü, kalıcı, belirgin ve ideolojik temelleri sağlam olduğu değişebilir; ama hareketin üyelerini karşıtıyla çatışma içerisinde bir araya getiren bir ortak kimliğin varlığı esastır.

Toplumsal hareketler yalnızca bir kişinin bir topluluğa üyeliğini ifade eden dinamik bir yapıya sahiptir. Kadın hareketlerinin eşit vatandaşlık taleplerini incelemenin iki bileşeni vardır. Birincisi, bir sosyal grup olarak kadınların toplu hareketleri ve ikincisi, dışlayıcı vatandaşlık rejimlerinin ısrarına rağmen eşit vatandaşlık talepleri çerçevesinde birleşmeleri (Beckwith 2001).

Bu kapsamda Lenz (2010) kadın hareketlerini şu şekilde tanımlamaktadır: Farklı sosyo-tarihsel çevrelerde gelişen kolektif aktörleri harekete geçirmek ve bu

kişilerde, başta kadınlar olmak üzere, toplumsal cinsiyet ilişkilerinde ve buna bağlı sosyal eşitsizlikte değişimi savunmaktır. (Lenz, 2010).

Serpil Sancar (2014)'a göre kadın hareketi, işbirliği yoluyla bir araya gelen çok farklı örgütlü kadın gruplarından oluşan ve bunun için gerekli eylem ve sosyal faaliyetlere odaklanan bir siyasi harekettir. Siyasi bir hareket olarak, sivil toplumda hareket eden ve öncelikle özgürlüğü sağlamaya odaklanan, biraz yatay ilişkiler kurma eğiliminde olan gruplardır. Sancar, kadın gruplarının örgütsel yöntemlerine ve faaliyetlerine ve “kadının özgürlüğüne” özellikle vurgu yapmaktadır (Sancar, 2014).

Kadın hareketlerinin tanımları, toplu eylemlerin yanı sıra bireysel eylemleri ve geniş bir yelpazede faaliyet ve örgütlenme biçimlerini kapsamaktadır (Dahlerup 1986; Bystydzienski ve Sekhon 1999). Kadın hareketleri, çeşitli yollarla (az çok kendiliğinden) etkileşimde bulunan kuruluşlar, gruplar veya bireylerden oluşan bir ağdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve kadınların sosyal yaşamın farklı alanlarına olan ilgisini artırmak amacıyla devlet kurumları içinde veya dışında kamusal eylemler gerçekleştirilmektedir.

Toplumsal hareketlerin devamlılığı ancak insanların katılımı ile mümkün olmaktadır. Belli ideoloji ve istek doğrultusunda gerçekleşen toplumsal hareketler, amacına ulaştıktan sonra katılımcıların çekilmesi ya da faaliyetlerini durdurması sonucunda sürdürülebilirliğini kaybetmektedir. Kadın hareketleri doğrultusunda gerçekleşen eylemler, amacına ulaştıktan sonra katılımcılarını kaybettiğinde bu ileride gerçekleşecek olan faaliyetler için tehlike arz etmektedir. Toplumsal hareketlerin temelinde örgütlenmeye dayanması, en önemli kaynağının insan olduğunu göstermektedir.

Toplumsal hareketlere katılımı sağlamak, katılımcıların istikrarlı olmasını sağlamak kolay bir süreci içermemektedir. Bazı durumlarda değişimin gerçekleşmesi uzun bir zaman dilimine yayılmakta ve sürekli çalışma gerektirmektedir. Bu süreçte her katılımcı sürece dahil olmak istemeyebilir ya da belli nedenlerden ötürü faaliyetini sonlandırabilir. Bu durumda, sürecin devam etmesi istenilen değişimlerin gerçekleşmesi için kaynakların sürekli olarak yenilenmesi gerekmektedir. (Benford vd, 2000).

Lenz, tanımında, kadın hareketlerinin “eylem teorisine ilişkin eğilimleri” ve “pratiklerini” (yani seferberliği ve kolektif failliği vurgulamaktadır Burada “kişiler” terimi, “karşılıklı ilişki içinde yer alan “toplu seferberliğin öznelere” olarak tanımlanmaktadır. Kadın hareketlerinin “farklı sınıf, etnik ve kültürel çevrede” oluşumunu, yani “çoğul olarak” gelişimini ifade etmektedir. Lenz'e göre, bu çok farklılaşmış toplumsal hareketlerden aktivistler, toplumsal cinsiyet ilişkilerinde bir değişiklik sağlamak amacıyla mikro, mezo ve makro düzeydeki sosyal yapılarla ilgilenirler (Lenz, 2010: 867- 868). Lenz (2010)'in ifade ettiği *seferberlik* ve *kolektif faillik* kavramları kaynak mobilizasyonu teorisi ile doğrudan bağlantılıdır.

Kaynak mobilizasyonu, 1970- 1990 yılları arasında Kuzey Amerika'da ortaya konulmuş olan ve toplumsal hareketleri temeline alan bir yaklaşımdır (Morris & Herring, 1987:178). Kaynak mobilizasyonu, kişinin toplumsal harekete nasıl katılacağını öngören bir yaklaşımdır. Kişi için, maliyet ve kar çerçevesinde bir hesaplama yapmaktadır. Bu hesaplama sonucunda kişinin toplumsal harekete ve bu doğrultuda ulaşacağı faydaya, risk olarak ya da bedel ödeyerek katılacağını öngörmektedir. Bütün modellerini de bunun üzerinden geliştirmektedir.

Kaynak mobilizasyonu daha önceki toplumsal hareket incelemeleri ve araştırmalarına medyan okumaktadır. Mc Carthy ve Zald (1973,1987) toplumsal hareketlerin ancak belli toplumsal koşullar onların mobilizasyonuna ve örgütsel yapılarının oluşmasına imkân verdiği ölçüde ortaya çıkabileceklerdir (Balkız, 1999).

Kaynak mobilizasyonu, Amerikan ekolünün, kişilerin davranışlarını bir girişim gibi görmesi üzerine ortaya çıkmıştır. Burada amaç, kişinin davranışı/hareketinin sonucunun ne getireceğinin, rasyonel olarak önceden belirlenmesidir. Bunu da harekete geçirilecek olan kaynakların nasıl kullanıldığı ya da nasıl kullanılacağını inceleyerek yapmaktadır. Sosyal, ekonomik, ahlaki kaynakların hareketin içerisine dahil edilir ve kişinin bunu nasıl kullanacağı asıl sorunu ortaya çıkarmaktadır.

Toplumsal hareketlerin kullanabileceği çok çeşitli kaynaklar vardır. Bunlar ahlaki, kültürel, sosyal ve örgütsel, insani ve maddi kaynaklardır. Ahlaki kaynaklar, toplumsal bir hareketin yararlanabileceği iyi ya da kötü ahlaki prensiplerden oluşmaktadır. Ahlaki kaynaklar, toplumsal harekete meşruiyet, sempati ev şöhret sağlamaktadır. Kültürel kaynaklar, inanç, düşünce, merasim, müzik ve edebiyat gibi somut uygulamaları kapsamaktadır. Sosyal örgütsel kaynaklar; komşuluk, hemşerilik gibi olguları, toplumsal harekete alt yapı olarak kullanmaktadır. Daha önceki

örgütsel tecrübeleri de yine kaynak olarak kullanmaktadır. Kolektif hareket halinde olan bireylerin, birbirleriyle olan daha önceki bağlantılarını ifade etmektedir. Maddi kaynaklar toplumsal hareketlerin birçok maliyetini karşılamaya; insani kaynaklar ise toplumsal hareketin lider ve üyelerinin becerilerinden yararlanabilmeyi ifade etmektedir. (Edwards & McCarthy, 2004).

Toplumsal hareketler içerisinde feminizm ve kadın hareketleri de amaçlarına ulaşmak için kaynakları mobilize etmiştir. Lenz'in (2010) ifade ettiği *toplu seferberliğin özneleri* kavramını kadınlar için kullanmak yanlış olmayacaktır. Feminizm, bu toplu seferberliğin özneleri olan kadınları harekete geçirmek ve güçlenmelerini sağlamak için; ahlaki, kültürel, sosyal ve insani kaynakları kullanmaktadır. Feminizm bir kadın mücadelesi ve aynı zamanda bir mücadele pratiğidir; bu bağlamda kadınlar üzerindeki her türlü tahakkümü ortadan kaldırmak için her türlü kaynak mobilizasyonuna ihtiyaç duymaktadır.

Toplumsal hareketler, 1960'lardan önceki ve sonraki toplumsal hareketler olarak iki farklı döneme ayrılmaktadır. 1960'lardan önceki toplumsal hareketler, işçi sınıfının toplumsal hareketleri olarak karşımıza çıkmaktadır. 1960'lar sonrası toplumsal hareketler ise daha spesifik konulara; ekonomik ve kurumsal siyaset kaynaklı sorunlar yerine eşitlik, farklılık katılım ve kimlik inşasına ilişkin meselelere odaklanmaktadır. İktidarın tahakkümünden kurtulmak ve sivil ilişkileri dönüştürmek, feminizmin amaçlarından biri olmuştur. Bu yönüyle yeni toplumsal hareketlerin içerisinde yer almaktadır ve bu bağlamda, her toplumsal hareket gibi kaynak, feminizmin de temel dinamiğini oluşturmaktadır.

1960'lı yıllarda işçi sınıfının toplumsal bir hareket olarak etkisini kaybetmesi üzerine yeni toplumsal hareketler ortaya çıkmaya başlamıştır. Ortaya çıkan bu yeni toplumsal hareketler, sadece bir sınıf mücadelesi değil, toplumu değiştirmeyi ve dönüştürmeyi amaçlayan toplumsal hareketler olarak kendini göstermiştir. Bu bağlamda yeni toplumsal hareketler, özerklik, kendini ifade etmek ve toplum eleştirisi üzerinde durmuştur (Tilly, 2008: 116). "Yeni toplumsal hareketler, toplumsal yapının farklı katmanlarındaki çelişki ve çatışmalar üzerinde hareket eden, o alanların sorun, çözüm ve taleplerini öne çıkaran sosyal muhalif hareketleri tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır (Kaderoğlu Bulut, 2014: 49).

Yeni toplumsal hareketleri eskisinden ayıran, ekonomik boyuttan çok kimliğe dayalı olması, kültürel eşitsizliği kendine temel alması, ulus üstü oluşu, kısa sürede gerçekleşiyor oluşu, herhangi bir din, ırk, sınıf ve ideolojiye indirgenmemesi,

aktörlerinin varlıklı ve eğitilmiş olması gibi özelliklere sahip olmasıdır (sosyoloji7.wordpress.com).

Yeni toplumsal hareketler, birçok kuramcı tarafından farklı şekilde tanımlanmış ve sınıflandırılmıştır. Bu durum yeni toplumsal hareketlerin sınırlarının net olarak belirlenmemesine ve yeni toplumsal hareketlerin tam olarak anlaşılmasına neden olmuştur. Bu nedenle yeni toplumsal hareketler konusundaki bu muğlaklığı ortadan kaldıracak net bir sınıflandırma yapılmıştır: Süreklilik ve kopuş teoremi. Stewen M. Buecher (2000), yeni toplumsal hareketleri kültürel ve siyasal olarak ikiye ayırmıştır. Gülnur Savran ise (1992) bu sınıflandırmayı kopuş ve süreklilik olarak ikiye ayırmıştır.

Kopuş teorisi, 20. Yüzyılın ortalarından günümüze kadar süregelen, toplumsal yapıdaki dönüşümlerin, politik düzlemdeki kopuşunu ifade etmektedir. Süreklilik ise, toplumdaki bu dönüşümlerin kapitalizmin dinamiği olarak yaşandığını ve bunun bir kopuş değil, devamlılık olduğunu savunmaktadır.

Feminist hareket bağlamında süreklilik ve kopuş şu şekilde kendini göstermektedir: Feminizm, toplumsal yapıdaki dönüşümleri politika düzleminde koparmayan, tartışmalarını politikaya dahil eden bir yapı olmasıyla süreklilik sınıfına dahil olmaktadır. Fakat bu süreklilik kadınların ve feminist mücadelenin kapitalizmin nesnesi olması anlamına gelmemektedir.

Yeni toplumsal hareketler bağlamında kadın hareketleri Türkiye’de 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra doğmuştur. 12 Eylül öncesinde, kadınlar tarafından yapılan hareketler sol ideolojinin eleştirisi olarak kendini göstermiştir. Kadınlar sol ideolojinin kadını konumlandırmasını eleştirmiş, böylelikle feminist bir örgütlenme biçimini benimsemişlerdir (Şenol, 2010: 54). 1980’lerin ortalarına gelindiğinde, feminist hareket sayesinde Türkiye’de kadınlar birçok hak ve özgürlüğü kazanmıştır. Kadınlar bu hak ve özgürlükler doğrultusunda kendi hayatları hakkında bizzat kendileri hal sahibi olmuştur (Cesur, 2017).

1990’lı yıllara gelindiğinde Türkiye’de kadın hareketleri sokaklardan kurumlara evirilen bir feminist süreç başlamıştır. Bu dönemde feminist kaynakların Türkçeye çevrilmesiyle kadın hareketleri yeni örgütlenme araçları elde etmiştir. Bu yeni araçlar aracılığıyla kadın hareketleri dernekler kurmuş, dergiler yayınlamış, diğer kadınlarla bilgi paylaşımına girmişlerdir. 2000’li yıllara gelindiğinde, kadın hareketleri farklı dinsel, ırksal, sınıfsal kimlik ve statüleri kendi içerisinde bir araya getirmiştir (Dikkol, 2014). Bu dönemle birlikte kadın hareketleri feminist hareket çerçevesinde

toplumsal yaşamın her alanındaki her türlü dayatmaya karşı örgütlü bir yapı içerisinde mücadelesini sürdürmeye başlamıştır.

1.3.2.1. Feminist Hareketler

Feminizm kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olması temeline dayanan bir düşünce biçimi, bir ideolojidir. Bu amaca ulaşmak adına çeşitli mücadele pratikleri geliştirmek ise feminizmin temel dinamiklerindedir. Feminizm, cinsiyet temeline dayalı tüm eşitsizlikleri meydan okuyarak, eşit hakkı savunan bir inanç ve toplumsal harekettir. (Ahmed, 2020).

Feminizm, toplumdaki tüm adaletsizliklere karşı, kadınların mücadelesiyle ortaya çıkmıştır. Feminizm, kadınlar için adalete götüren ve her biçimde cinsiyetçilikle sonuçlanan entelektüel bağlılığın ve siyasi hareketin iki önemli yönünü içerir. Deborah L. Madsen'e (2000) göre, "feminizm kadınlarla ve toplumdaki konumlarıyla ilgilenir ve baskı, bilinç ve cinsiyet hakkında sorular sorar". Madsen ayrıca feminist teorinin endişelerinin "kadınların tarihteki eşsiz deneyimi; kadın bilinci kavramı; sınırlayan ve baskılayan cinsiyet tanımı ve kadınların bu kısıtlamalardan kurtulmasının nedeni" olduğunu iddia etmektedir (Ryan, 2013).

Feminizm, toplumdaki kadın haklarıyla ilgili siyasi, sosyal ve ekonomik gibi farklı yönleri içerir. Bu hak tahsisi, onlara toplumda tanınmalarına ve güç inşa etmelerine yardımcı olan siyasete, iş dünyasına ve hukuki meselelere katılma aracı sağlamakta ve ayrıca kadın haklarının tüm yönlerini kapsamaktadır (Ryan, 2013).

Feminizm, cinsiyet ve ataerkillik konularını odak noktasına almaktadır. Cinsiyet üzerindeki tüm dayatmaları ve rolü reddetmektedir. Ataerkillik toplumdaki aile yapısına odaklanmakta; ailede karar merkezinin erkek olmasına ve kadının ikincil insan olarak görülmesine karşı çıkmaktadır. Aile içinde kadının konumu, kadının özel alana hapsedilmesi ve kamusal alanda görünür olmaması, mülkiyet ilişkileri ve eşit oy hakkı, eşit ücret hakkı gibi toplumsal alanın hemen her yerinde kadınların eşit haklara sahip olması için mücadele etmektedir.

Feminizm, kadın ve erkekler arasındaki mevcut güç ilişkilerini değiştirmeyi ve düzenlemeyi amaç edinen toplumsal bir politikadır. Yaşamın tüm alanlarını,

aileyi, eğitimi ve refahı, çalışma ve siyaset dünyasını, kültürü ve boş zamanları yapılandırmaktadır. Kimin, neyi, kim için, ne olduğunu ve ne olabileceğini bu güç ilişkileri belirlemektedir. Feminizme göre toplumda erkekler her zaman kadınların siyasi, sosyal ve kültürel haklarına kısıtlamalar getirmiştir. Bu kapsamda söz konusu olan feminist hareket toplumsal alandaki cinsiyet temeline dayalı tüm kısıtlamalara karşı fikirler geliştirmektedir (Ferguson, 2017).

Feminist teorinin temel amacı, cinsiyet farklılığı ve cinsiyet eşitsizliğinin belirli yönlerini anlamaktır. Sosyal ve siyasal güç ilişkilerinin yönlerini göz önünde bulundurarak, toplumda kadın haklarının geliştirilmesine odaklanmaktadır. Feminist teoride ayrımcılık, cinsel nesneleştirme, baskı ve ataerkilliği içeren çeşitli temalar vardır. Elíoise A. Buker'e göre (1999) feminist hareket beş genel fikri paylaşmaktadır (Buker, 1999) :

1. Kadınlara ve topluma özel katkılarına değer vermek.
2. Ataerkil uygulamaların kadınları nasıl değersizleştirdiğini anlamak için geçmişi eleştirel olarak analiz etmek.
3. Cinsiyet farklılıklarını analiz etmek ve kadınlar arasındaki farklılıkları özellikle ırk, etnik köken, cinsellik, sınıf, yaş, vücut şekli ve din ile diğer kimlik kategorileri açısından incelemek.
4. Kadınların katkıları, değerleri ve deneyimleri temelinde sosyal, politik ve kişisel uygulamaları dönüştürebilecek yeni anlayışların formüle edilmesi.
5. Kadınların kamusal hayata tam yurttaşlar olarak katılmalarını sağlamak için tasarlanmış siyasi faaliyetler yoluyla sosyal ve kişisel dönüşümler için çalışmak.

Feminizm kavramının neye çağrışım yaptığı buraya kadar genel hatlarıyla anlatılmıştır. Fakat feminizm üzerinde durulması gereken ve tüm detaylarıyla irdelenmesi gereken bir ideolojidir. İlk olarak kavramsal olarak feminizmin en anlama geldiği, çalışmanın temel taşlarının yerine oturmasında önemli bir yere sahiptir. Feminizm, Latincedeki *femine* kelimesinden türemiştir ve kadın anlamına gelmektedir. 18. Yüzyılda İngiltere'de ortaya çıkmış ve Mary Wollstonecraft'ın (1792) *A Vindication of the Rights of Women* aslı eseri ile akademik çalışmalar içerisinde yerini almıştır.

Gordon Marshall feminizmi, on sekizinci yüzyılda İngiltere’de doğan, cinsler arası eşitliği, kadın haklarını genişletilmesiyle sağlamaya çalışan bir toplumsal hareket olarak tanımlamıştır (Marshall, 2005:240).

Feminizm kelimesi olumlu anlamıyla ilk kez 1882’de Fransız aktivist Hubertine Auclert tarafından kullanılmıştır. “kadınların hayatlarını iyileştirmeyi amaçlayan bir mücadele” olarak tanımladığı feminizm, için 1913’te Rebecca West tarafından farklı bir tanım ile zenginleşmeye başlamıştır. West (1913) “şahsen feminizmin tam olarak ne olduğunu asla bulamadım. Tek bildiğim beni kapı paspasından ayıran hissiyatımı ifade ettiğimde insanların bana feminist dediği” sözleriyle bir başka anlam kazanmıştır (Van der Gaag, 2018: 19).

Feminizm sadece toplumda kadınlarla yapılan adaletsizliğin farkına varılması değildir. Tarihsel süreç içerisinde toplumsal, ekonomik, cinsel, hukuki ve kültürel olarak yaşamın her alanında kendine bir yer bulmuş; toplumun her alanındaki eşitsizliğe mercek tutmuştur. Bu bağlamda değişen dünya ile birlikte, değişen ve gelişen her fikir ve ideoloji gibi feminizm de tarihsel bir sürece dahil olmuştur. Bu tarihsel süreç üç farklı dalga şeklinde kendini göstermiştir.

19. yüzyılın sonundan, 20. yüzyılın başlarına kadar devam eden feminizm sürecine 1. Dalga feminizm denir. Dönemin şartlarında, kadınların temel haklarını talep etmesi sonucunda ortaya çıkmış ve feministlerin öncülüğünde gerçekleşmiştir. Kadınlar, sosyal ve siyasal alanda erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiği inancı ile özel alanın eleştirisini yapmışlardır. 1. Dalga feminizm daha çok siyasal anlamda ve temel haklar anlamında kadının eşit hak ve özgürlüğü temeline dayanmaktadır. Bu dönemde oy hakkı, mülkiyet ve eğitim hakkı konuları, feministlerin özellikle üzerinde durduğu konular olmuştur.

Bu dönemde kadınların yaşam hakları ve özgürlükleri, oy verme hakkı, yönetimde yer alma hakkı, eğitimde fırsat eşitliği hakkı gibi talepleri içeren birden birçok eser ortaya çıkarılmış; buna bağlı olarak da o dönemde kadınların oy kullanması ve eğitim hakkı talepleri tüm dünyada yayılmıştır. Kadınların ve feminist aktivistlerin mücadeleleri sonucunda talep edilen haklar kazanılmıştır. “Bu dönemde kadınlar hem sosyal ve siyasal haklar için hem de ırkçılığa karşı mücadeleye girişmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı sona erdiği süreçte ABD, Rusya, İngiltere, Almanya ve 21 ülke kadınlara oy hakkı koşulsuz olarak tanımıştır. Fransa’da ise,

kızların eğitiminde fırsat eşitliğine, kadınların kamusal alanda çalışmalarına ve eşit iş ve ücret hakkı üzerine birçok reformist düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Bensadon, 1994: 58-61).

2. dalga feminizm, 1960'larda kendini göstermiş ve bu kez eşit hak talebinden ziyade; cinsellik ve doğurganlık konusunu temel merkezine almıştır. Cinsel özgürlük temelinde kadınların mücadelesinin ortaya çıktığı bu döneme, "kişisel olan politiktir" sloganı damgasını vurmuştur. Beauvoir'ın "kadın olunmaz, kadın doğulur" söylemiyle İkinci Cins (1993) eseri bu dönemde büyük bir etki uyandırmıştır.

Bu dönemde kadınlar, bedenlerinin kontrolünü kendi eline almak adına girişimlerde bulunmuşlardır. Cinsellik ve doğurganlık eylemlerinin birbirinden farklı olduğunu savunmuş; bu doğrultuda doğum kontrol ve kürtaj hakkı talebinde bulunmuşlardır. "Kadınlar, bedenlerinin erkek denetiminden çıkmasını talep etmişlerdir. Batı'da cinsellikle doğurganlığın birbirinden ayrılması için doğum kontrolünün yaygınlaştırılması talebi gündeme getirilmiştir. Tam olarak güvenli doğum kontrol sistemi henüz yaratılmadığı için kürtaj hakkının tanınması, kadının kendi bedeni üzerinde söz sahibi olması istenmiştir." (Kolay, 2015:8).

2. dalga feminizmde özel alandaki iş bölümü ve ortaklıklar da gündeme getirilmiş, kadınlar özel alanda cinsiyete dayalı işbölümünün değiştirilmesi talebinde bulunmuştur. "İkinci Dalga Feminizmin başlarında Simone de Beauvoir bedeni *etobur bir bataklığa* benzetiyor, Shulamith Firestone ise, iyimser bir biçimde, ileri üreme teknolojilerinin günün birinde kadınları üremenin *baskıcı doğal koşullarından* kurtaracağını ümit eder" (Cogito, sayı 58, 2017: 59). Kadınların mücadelesi sonucunda, İngiltere, Fransa ve ABD gibi ülkelerde doğum kontrolü yasallaşmış; kadınların hakları, yine kadınların mücadelesi ile kazanılmıştır.

3. Dalga feminizm, 1990'ların başlarında, 2. Dalga feminizmin kendi içerisinde bir takım tutarsızlıklar olduğu düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu dönemde feministler kimlik konusunu mercek altına almış, 2. Dalga feminizmin kadını evrensel ve tek bir kimlik üzerinden açıklamasını eleştirmiştir. 3. Dalga feminizme göre kadını tek bir evrensel kimliğe indirgemek, cinsiyet eşitsizliğine dayalı ataerkilliği yeniden üretmek ve pekiştirmek demektir. Bu feminist yaklaşıma göre, kadını genel bir kimlik ile ifade etmek, kadınların sorunlarını çözmekte yetersiz kalacaktır. Kadınlara, değil kadına odaklanılmıştır. Kadının sorunlarının bireysel düzlemde ele alınması gerektiği savunulmuştur. "Üçüncü dalga feministler daha çok

kadına şiddet, cinsellik, kadının güçlendirilmesi gibi mikro politikalarla ilgilenmişlerdir. Ayrıca içerik açısından diğer iki dalgaya göre çok daha çeşitli konular üzerinde durmuşlardır. Üçüncü dalga feminizm özellikle kadınları sınırlayan ve baskı altında tutmaya çalışan konularla ilgilenmiş ve toplumsal değişime gidecek yolu açacak unsurlar olarak da bilinçlenmeyi arttıran eylemciliği ve geniş tabana yayılmış eğitimi görüp desteklemişlerdir.” (Özveri, 2009: 210)

3. dalga feminizmin mercek altına aldığı temel konular; kadına şiddet, cinsellik, iktidar, yapı-bozum ve kimlik kavramları olmuştur. Batıdaki feminist kuramcılar, ataerkil söylemin ürettiği ve ikinci dalga feminizmin güçlendirdiği kadın kategorilerinin yapı bozuma uğratmıştır.

Fransız feminist ve psikanaliz kuramcısı Luce Irigaray, cinsiyet farklılığını biyolojik-doğal bir farklılık olarak ele almaktan ziyade dil üzerinden incelemektedir. Irigaray feminizmi bir temsil süreci olarak değerlendirmektedir. Yani söylem düzleminde kadının özne olarak temsil edilmeyişini Irigaray yıkmak istemekte ve bunu yerine kadının söylem alanında bir özne olarak temsil edildiği bir dil kurgulamaktadır. Irigaray (2014)’ a göre kadın mevcut eril kimliğin söyleminden kurtulmalı ve kendi dişil kimliğini ve söylemini oluşturmalıdır. Irigaray (2006), kadının kendi kimliğini oluşturmasını hak kavramı üzerinden tanımlamıştır. Ona göre kadınlar ve erkekler eşit yurttaşlık haklarına sahip olmalı, kamusal alanda görünür olmalıdır.

“Sanki dünya düzensizlikten yana taraf olmuşçasına ve uygarlıklarımızın yaşadığı neredeyse topyekün tufan halinde, tek yapılması gereken kadınların temsil ettiği uygarlığı hiç dikkate almadan erkek kimliğini kurtarmanın bir yolunu bulmuşçasına kadınlarla ilgili en gerekli yasalar ertelenmekte ve kadınların gerçekliğinin dikkate alınmaması için her türlü bahane kullanılmaktadır.” (Irigaray, 2006: 87).

“Kadınların yurttaşlık haklarının kullanımında erkeklerle aynı düzeye geleceği söyleniyor. Kamusal yaşamda hiçbir kimliklerinin olmadığı gerçeğiyle kim ilgileniyor?” diye sormakta ve kadınların kimliklerinin yalnızca aile üzerinden tanımlanmasından duyduğu rahatsızlığı açıkça göstermektedir. Kadın kimliğinin sadece aile üzerinden tanımlanması kadına atfedilen toplumsal roller ile doğrudan ilişkilidir. Kadının aile ile tanımlanması kadını yaşamı boyunca çift bir kimliğe tabi tutmaktadır: Bakirelik ve anne kimliği. Dişil kimliğin ve bekâretin kesinlikle doğuştan gelmediğini savunan Irigaray, bu kimliğin kadını değersizleştirdiğini söylemiştir. (Irigaray, 2006: 81). Irigaray’ın kendi eseri olan Meryem’in Esrarı (2012)’nda Meryem’in bakire ve anne olmasında Meryem’in fikri alınmamış,

Meryem anne ve bakire olduğu için kutsallaştırılmıştır. Kadın burada da kendi kimliğini oluşturamamış, kadın olarak değersizleştirilmiş, anne olarak kutsallaştırılmıştır. Kadın olarak her ne kadar değersiz görülse de Tanrının bu kutsal görevi bir erkeğe değil kadına vermiş olması da toplumsal olarak gözden kaçırılmış olan bir nokta olarak görülmüştür (Irigaray, 2012: 17).

Feminizm ile erkekler karşısında güç kazanan kadınlar; 3 dalga feminizm ile mevcut toplumsal, sosyal, ekonomik ve toplumun tamamını ilgilendiren her konuda *kadın bakış açısı* geliştirmeye başlamıştır. Bu bağlamda da kadınlar fikirlerini ortaya koymak adına görünür olacakları yeni alanlara ihtiyaç duymuştur.

Irigaray'ın üzerinde durduğu kadının özne olması, kendi kimliğini ve dilini oluşturması; bu çalışmanın temelinde de ışık tutmaktadır. Kadınların fiziksel ve sembolik olarak konuşabilecekleri alanlardan mahrum bırakılması, feministlerin kendilerine yeni bir alan açmak isteğiyle alışı edilmiş, kadınların kendi dilini ve kimliğini oluşturduğu, kendilerinin kurdukları alanlar ortaya çıkmıştır. Kadınlar medya aracılığıyla kendilerini görünür kılmaya çalışmış, bu görünürlük de yeni medya ile mümkün olmuştur.

2. BÖLÜM YENİ MEDYADA FEMİNİZM VE MÜCADELE PRATİĞİ

2.1. Yeni Medya Kavramı

Son 30 yılda dijital teknolojilerdeki gelişmeler, insanların zaman ve mekânda iletişim kurma kapasitesini büyük ölçüde genişletmiştir. Medya altyapıları aynı anda giderek daha karmaşık hale gelmiştir. "Medya" kavramı ile iletişimin üretimi, yayılması ve alınması için kullanılan teknolojileri, aynı zamanda bu teknoloji ve bunlarla ilişkili kurumlar aracılığıyla dağıtılan içerikler kastedilmektedir (Cerqueira, 2020). Medya, iletişim ve sosyal ilerleme arasındaki ilişkiler karmaşıktır. İnsanlar, adalet ve sosyal ilerleme için önemli bir kaynak olan medya aracılığıyla bağlantı kurmuş ve anlam yaratmıştır.

Yirminci ve yirmi birinci yüzyıllarda dünyanın dört bir yanında, hızlı teknolojik gelişmeler, medyanın günlük yaşamın her alanına girmesini sağlamıştır. Twitter, Facebook, Instagram ve Tumblr gibi sosyal ağ sitelerinin açılması, hem profesyonel hem de kişisel yaşamdaki iletişimde devrim yaratmıştır (Petrucă, 2020).

Akıllı telefonlar ve tabletler gibi kablosuz cihazlar insanlara hareket halindeyken, her zaman, her yerde çalışabilme ve iletişim kurma rahatlığını sunmaktadır. Bu teknoloji sayesinde insanlar, televizyon programlarını, filmleri ve YouTube kliplerini izleyebilmekte, kendi fotoğraf veya hikayelerini diğer insanlar ile paylaşmakta, aile ve sosyal çevresi ile iletişim halinde olabilmektedir. (Hong, 2020).

Medya, insan hayatına girdiği ilk andan itibaren, kişinin bilgi dünyası, dünya görüşü ve kimliğinin şekillenmesinde etkili olan en önemli aktörlerden biri olmuştur. İnsan hayatı her yönüyle medyadaki gelişmelerden etkilenmiştir. Dünyanın en hızlı büyüyen endüstrilerinden biri olarak medya, bilginin de kaynağı olmuştur. Curran (2010)'a göre toplumların elektronik çağa girmesiyle, insanlar sadece bilgiye erişmek için değil, bilgiyi şekillendirmek, geliştirmek ve bu bağlamda içerik oluşturmak için de medyayı kullanmaya başlamıştır.

Posta veya uzun mesafeli telefon görüşmeleri gibi diğer iletişim kanallarıyla karşılaştırıldığında, internet üzerinden iletişim daha hızlı, daha ucuz ve daha

güvenilirdir. 1990'larda World Wide Web de dahil olmak üzere interneti çok hızlı bir şekilde benimsenmiştir (Singhal, 2001)

Dünya üzerinde internetin kullanımı ile medya hızlı bir dönüşüm sürecine girmiş, medyadaki gelenekselleşmiş kullanım yerini dijitalleşmeye bırakmıştır. Medyadaki bu dönüşümün beraberinde getirdiği yenilikler, *eskiden farklı olan yenilik* anlamına gelen yenilikleri içermektedir. Ancak bu sadece yenilik anlamı ile sınırlı değil, yeniliklerin uygulanmaya ve kullanılmaya başladığı bir ağ ilişkileri süreci olarak okunmalıdır.

Kavramsal olarak bakıldığında yeni medya, dijital teknolojileri kullanan medya türlerine verilen genel isimdir ve geleneksel medya biçimlerini ifade eden “eski medya”nın aksine anlık dijital paylaşımları içeren bir medya biçimidir (Jia, 2017). Yeni Medya her zaman, her yerde, herhangi bir dijital cihaz üzerinden içeriğe erişim imkânının yanı sıra; etkileşimli kullanıcı geri bildirim, yaratıcı katılım ve medya içeriği etrafında topluluk oluşumu sağlamaktadır. Yeni medyanın en önemli özelliği, medya içeriğinin yaratılması, yayınlanması, dağıtılması ve tüketilmesinin “demokratikleştirilmesi”dir (Yanık, 2016).

Yeni medya hem güçlü bir iletişim aracı, hem de bir medya ortamı/bir alandır. Yeni medya; basın, radyo, televizyon ve sinemadan sonra dördüncü iletişim dalgası olarak dünyanın dört bir yanındaki insanların yaşam tarzları arasında dalgalanmalara yol açmıştır. 50 milyon bir izleyici kitlesine ulaşmak radyonun 38 yılını, televizyonun 13 yılını, kablolu yayınların 10 yılını, yeni medyanın ise sadece 4 yılını almıştır (Yanık, 2016).

Yeni medya sadece insanların yaşam tarzını değil, dünyadaki kültürel manzarayı da değiştirmiştir. Yemek alışkanlıkları, zihniyet, moda gibi alanları neo-kültürel bir unsur olarak değiştirmiştir. (Çağlar ve Köklü, 2017). Aynı zamanda coğrafya, zaman ve kültür arasındaki boşluğu doldurarak, sanal bir dünyayı oluşturmuştur (Schneider, 2016). Andrew L. Shapiro (1997)'a göre yeni medya, gerçek zamanlı, yeni ve düzenlenmemiş içerik üretimi ile de tanınmaktadır.

Yeni medya ise geleneksel medyanın aksine diyalogun hakim olduğu bir medya sürecidir. Yeni medya ile izleyici/dinleyici pasif konumundan çıkarılmış ve aktif bir iletişim süreci başlamıştır. Yeni medya geleneksel medyanın tamamen yok

edilmesi değil, teknolojinin geleneksel medya için geliştirilmesi ve dönüştürülmesi demektir.

Yeni medya ile enformasyon akışı da tek yönlü olmaktan çıkmış ve çift yönlü olmaya başlamıştır. Yani kişi, hem bilginin kaynağı hem de bilginin alıcısı konuma gelmiştir. Bu bağlamda kişi, her konuda bilgi alanına dahil olmuştur. Flew (2008)'e göre kişi, yeni medya ile hiyerarşik olmayan, tartışmalara katılabileceği, demokratik bir post modern kamusal alana giriş sağlamıştır. (Flew, 2008). Yeni medyanın sağladığı teknolojik avantajlar, bilgiye iletişim tarihindeki herhangi bir zamandan çok daha fazla ve hızlı bir şekilde erişilebilen yeni bir ortamın inşasını sağlamıştır (Siapera, 2017).

Medya teorisyeni Atton ve Mabweazara'a (2011) göre, "yeni medyanın tek bir alanında bile geniş bir heterojenlik vardır" Yani yeni medya bütün medya uygulamalarını bir araya getiren, ana akım araçlardan çok daha fazlasıdır. Geleneksel medya, ana akım medyanın tekelindedir. Ana akım medyanın içeriği ise ekonomik, politik, kültürel, sosyal faktörlerden etkilenmektedir. Medya patronları ekonomik olarak bu faktörlere bağlı oldukları için, medya burada bu gücün sahiplerinin ideolojilerini temsil etmektedir (Atton ve Mabweazara, 2011). Bailey, Cammaerts ve Carpentier (2007)'e göre yeni medya, ana akım medyadan gelenlerden farklı ideolojiler, temsiller ve söylemler sunabilir. Bu farklılıklar, farklı toplumsal grupların, toplulukların üst düzey katılımından kaynaklanmaktadır.

Tekelleşme ve ticarileşmenin beraberinde getirdiği etik sorunlar izleyiciyi/alıcıyı alternatif kanallar bulma arayışına itmiştir. Alıcı, bu bağlamda yatay bir organizasyon yapısına sahip olan, sınırları olmayan, katılımcı, çoğulcu, topluluk odaklı, farklı ideolojilerin sesi olabilecek, yeni iletişim ve mobil teknolojilere uygun olarak, toplumun bir parçası haline gelebilecek yeni medyayı, ana akım medyanın hegemonyasından bir çıkış noktası olarak görmüştür. Yeni medya, ana akım medyaya farklı hegemonik temsiller üretme fırsatı sağlayan bir araç ve alandır (Bailey, Cammaerts, Carpentier, 2008). Chris Atton'a göre (2013) bireyler yeni medyada kendi imkânlarını yaratmaktadır. Yeni medya aktivistlerin, politik ve sosyal değişimler temelinde ürettiği, toplumsal hareketlerin medyası olarak görülmektedir (Cammaerts & Carpentier, 2007). Bu bağlamda toplumsal hareketler yeni medyayı

güçlü bir araç olarak kullanmaya başlamıştır. Özellikle 3.dalga feminizmde yeni medya kullanımı açıkça görülmektedir.

Literatürde yeni medyayı tanımlayan birbirinden farklı kavramlar olsa da bunların en dikkat çekici olanı *bağımsız* ve *alternatif* medya kavramlarıdır. Bunlar birbirine yakın kavramlar olup, yeni medyanın kültürel ve politik işlevlerini temsil etse de birbirlerinden farklı kavramlardır. Bu kavramları yeni medya kavramı yerine kullanmak anlam karmaşasına yol açmaktadır. Yeni medya; bağımsız medya, alternatif medya gibi daha birçok türü olan medya biçimi, yeni medyanın çatısı altındadır ve yeni medya bunların hepsini kapsamaktadır.

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler ışığında bilginin dijital olarak dolaşıma girmesi, yeni medyanın yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir. Yeni medya ile birlikte enformasyon toplumuna evrilen toplum için Douglas Kellner yeni medyanın önemini ve potansiyelini odak noktasına almıştır. Kellners, enformasyon toplumunun politik tartışmalara dijital olarak kolay erişimi ve bu tartışmaları yeni iletişim teknolojiler ile gündelik yaşamın bir parçası haline getirmesini yeni bir adlandırma ile kavramsallaştırmıştır: Teknopolitika. Kellners (2014) teknopolitikayı eleştirel ve iyimser karşı görüşler arasında tutkulu tartışmalara sahne olan, çekişmeli bir alan olarak görmektedir (Kellners, 2004: 715). Sevda Alankuş da (2008) alternatif medyayı *başka medya* olarak tanımlamıştır. Alankuş'a göre;

“Başka medyanın gündelik hayatın bütün eşitsiz ilişkilerini sorgulayarak politik alanların çoğalmasını sağladığı ölçüde demokrasinin genişlemesini ve derinleşmesini sağlamak gibi bir rolü var. Yapısı ya da iddiası gereği “başka” medya seslerini duyurmayanların seslerini eşdeğerlilikle duyurmasını, böylelikle birbiriyle ve hegemonik çoğunlukları konuşmayı ve anlamayı saptadıkları ölçüde, siyasal alanın sınırlarını yukarıdan aşağıya bir itkiyle çizilmesinde özellikle işlevseldir.” (Alankuş, 2008:12)

Yeni medya, hem kişiler arası hem de kitle iletişim araçlarıyla belirli açılardan benzer özelliklere sahiptir, ancak diğer birçok yönden farklıdır. "yeni medya" olarak tanımlanan teknolojilerin çoğu dijital, manipüle edilmiş, ağa bağlanabilir, yoğun, sıkıştırılabilir, etkileşimli, hiper metinsel, bilgisayarlı, ağa bağlı bilgi, görsel ve işitsel unsurlar ile bağlantıdır (Chakravarthy, 2004). Yeni medyanın özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Yeni medya siyasi, kültürel, radikal vb yapılarda olabilir.
2. Güçlü bir estetik forma sahiptir.

3. Mevcut ve en son teknolojiden tam olarak yararlanarak "üretim yeniliklerini/ uyarlamalarını" kullanmaktadır.
4. Kimi zaman alternatif dağıtım araçları ve telif hakkı karşıtıdır.
5. Sosyal rollerin ve ilişkilerin kolektif organizasyonlara dönüştürülmesi ve profesyonelliğin kaldırılmasını öngörür.
6. İletişim süreçlerinin dönüşümünü ve yatay bağlantıları kullanmaktadır.

Susan Forde (2009) yeni medyanın şunları içerdiğini vurgulamıştır:

1. Halkın her konuda haber alacağı kişisel üretime dayalı içerikler
2. "*Sıradan*" insanların gazetecilik ve prodüksiyon alanlarında yetenekli olması için yerel haberler ve fırsatlar sunan, topluluk tarafından finanse edilen medya kuruluşları.
3. Ticari olabilecek ancak öncelikleri olarak ticari zorunluluklardan daha kaliteli haber içeriğine sahip olan medya kuruluşları
4. Bir dizi topluluk inisiyatifine ve/veya faaliyetine dahil olan gazeteciler; kültürel ve/veya politik kuruluşlar.

Yeni medya, web siteleri, e-posta listeleri sunucuları, cep telefon teknolojileri gibi birçok gelişmeyi içermektedir. Cep telefonu teknolojisinde, kısa mesaj servisi (SMS) yoluyla kullanıcıların fotoğraf veya video klipleri metin kadar kolay paylaşabilecekleri daha gelişmiş bir multimedya mesaj servisi (MMS) oluşturulmuştur (Humprecht & Esser, 2018). Wikipedia da yeni medyanın en iyi örneklerinden biri olmuştur. İnternet, bilgisayar, multimedya, bilgisayar oyunları, e-posta, video konferans, bloglar, skype, arama motorları, sosyal ağ siteleri (yüz kitap, twitter vb.), akıllı telefonlar, ipod, you-tube, whatsapp gibi dijital ortamlar, yeni medyanın türleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilgisayarın toplum üzerindeki en önemli etkisi internettir. Pek çok gözlemci interneti, insanların öğrenme, oynama, yaratma, iletişim kurma ve çalışma şekillerine meydan okuyan ve temelden değiştiren büyük dönüşüm teknolojilerinden biri olarak görmektedir (Humprecht & Esser, 2018).

Hücreli iletişim, şu anda ses, veri iletimi ve faks iletimi dahil olmak üzere telefon hizmetleri için kullanılan bir kablosuz dağıtım ortamıdır. Yakınsama yoluyla, hücreli teknolojiler artık taşınabilir bilgisayarlarda yerleşiktir ve göçebe bilgi işlem

veya mobil bilgisayar iletişimini gerçeğe dönüştürmektedir. Herhangi bir kişiye, herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda acil durum iletişimi, cep telefonlarıyla mümkün kılınmıştır (Humprecht ve Esser, 2018)

Yeni medya ile kişinin ana akım ideolojinin hegemonyasından kurtulup, kendisine yeni ortam açtığı en önemli alan şüphesi sosyal ağlar ve sosyal medyadır. Her türlü tahakküme medyan okuyan, her bir kişi, bir özne ve birey olarak kamuoyunda görünür olmaya çalışmaktadır.

Sosyal ağ kavramı ilk olarak 1930'lu yıllarda sosyolojik araştırmalarda grup dinamiği çalışmalarında kullanılmıştır (Vural & Bat, 2010: 3355). Sosyal ağ kuramı, ağ üyeleri arasındaki ilişki ile ilgilenmektedir. (Keenan & Shiri, 2009: 439). Zarella'ya (2010: 53) göre, sosyal ağ, insanların hem çevrimdışı tanıdıkları hem de yalnızca çevrimiçi arkadaşlarıyla bağlantı kurduğu bir web sitesidir.

Sosyal ağ siteleri, eklenti uygulamaları, gruplar ve hayran sayfaları da dahil olmak üzere müşterilerle etkileşim için bir dizi fırsat sunmaktadırlar. Daha geniş bir ifadeyle, sosyal ağlar, *aynı ilgiye sahip kişilerin farklı etkinlikleri paylaştığı çevrimiçi topluluklardır* (İşlek, 2012). Sosyal ağ sitelerinin ortaya çıkması, tüketicilerin özellikle şirketler ve ürünler hakkında başkalarıyla çok daha kolay paylaşım ve fikir alışverişinde bulunmasına olanak tanımaktadır (Mangold ve Faulds, 2009: 357).

Sosyal ağ hizmeti, insanlar arasında sosyal ağ veya sosyal ilişkiler kurmaya odaklanan çevrimiçi bir hizmet platformudur. Bir sosyal ağ hizmeti temelde her bir kullanıcının, onun sosyal bağlantılarının ve çeşitli ek hizmetlerin bir temsilinden oluşmaktadır. Yeni medya sosyal ağ hizmetleri web tabanlıdır ve kullanıcıların internet üzerinden e-posta, anlık mesajlaşma ve sohbet gibi etkileşim kurmaları için araçlar sağlamaktadır (Aguirre ve ark. 2016).

Boyd ve Ellison'a (2008) göre, sosyal ağlar, kullanıcıların aşağıdakileri yapmasına olanak tanıyan web tabanlı sitelerdir:

1. Kapalı bir sistemde açık veya yarı açık bir profil geliştirmek,
2. Paylaştıkları diğer kullanıcılar listesinde açıkça belirtilmek,

3. Başkalarının kişi listesini görme, başkaları tarafından görülme, kendi kişi listelerini hassaslaştırma, gibi birtakım eylemleri içermektedir.

Mazman (2009) ise sosyal ağların genel özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Sosyal ağ, kullanıcılara e-posta, anlık mesajlaşma, sohbet, video ve fotoğraf paylaşımı ve blog oluşturma fırsatları sağlayarak, kullanıcılar arasındaki etkileşimi ve iletişimi kolaylaştırır.
2. Sosyal ağlar, kullanıcılarının veri tabanının kaydını tutar ve kullanıcılar arkadaşlarını kolayca bulur, gruplar oluşturur ve benzer ilgi alanlarına sahip diğer kişilerle paylaşır.
3. Sosyal ağların çoğu ücretsizdir.
4. Sosyal ağların çoğu, kullanıcıların geri bildirimlerine dayanarak yeni özellikler ekler ve geliştirir. Ağların bazı açık sürümleri, kullanıcıların uygulamalar geliştirmesine ve bunları siteye entegre etmesine izin verir.
5. Sosyal ağların çoğu ilgi, tema veya içeriğe dayalı olanlardan ziyade, bireysel tabanlı çevrimiçi topluluklara odaklanır.

2.1.1. Çevrimiçi Gruplara Duyulan İhtiyaç

Çevrimiçi topluluk hizmetleri bazen sosyal ağ hizmetleri olarak kabul edilmektedir. Ancak daha geniş anlamda, sosyal ağ hizmeti genellikle bireysel merkezli bir hizmet anlamına gelirken, çevrimiçi topluluk hizmetleri grup merkezlidir. Sosyal ağ siteleri, kullanıcıların bireysel ağlarında fikirleri, etkinlikleri, etkinlikleri ve ilgi alanlarını paylaşmalarına olanak tanımaktadır (Hirschkind ve ark. 2017)

Sosyal ağ kullanımı, eğitim, eğlence, sosyalleşme vb. alanlarında başkaları ile bağlantı kurmak, iletişim kurmak veya sürdürmek için kullanılan çevrimiçi alanı ifade etmektedir (Morahan-Martin ve Schumacher 2003). Geçtiğimiz yıllarda, webe yeni bir sosyal boyut katan Twitter, Facebook vb. gibi sosyal ağlarda bir patlama gözlemlenmiştir. Mutlak bir alanda toplanmış olsalar da, benzer ilgi alanlarını paylaşan insan grupları arasında hızla artan sayıda çevrimiçi bağlantı olmuştur (Wilson ve ark. 2002).

Manuel Castells (1996) “ağ toplumu ya da çevrimiçi gruplar” olarak yeni bir toplum biçiminin altını çizmektedir. Castells, *The Rise of the Network Society* (1996) adlı kitabında, “tarihsel bir eğilim olarak, bilgi çağındaki baskın işlevler ve süreçler, ağlar etrafında giderek daha fazla organize olacağını ifade etmektedir.

Ağlar ve çevrimiçi gruplar, toplumların yeni sosyal morfolojisini oluşturmakta ve ağ mantığının yayılması, üretim, deneyim, güç ve kültür süreçlerindeki işleyişi ve sonuçları büyük ölçüde değiştirmektedir. Sosyal organizasyonun ağ kurma biçimi başka zamanlarda ve mekânlarda var olurken, yeni bilgi teknolojisi paradigması, tüm sosyal yapı boyunca yaygınlaşması için maddi temel sağlar” (Castells 1996: 467).

Ağ toplumunun ortaya çıkmasıyla birlikte, topluluk, üretim, iletişim, kendi kendine oluşum ve politika düzeyinde radikal dönüşümlere tanık olmuştur. Endüstriyel kentlerde ve ticaret merkezlerinde bir araya gelen büyük insan yoğunluğuna dayanan bir sosyal oluşum olarak kitle toplumunun yerini alan ağlar toplumu, tamamen farklı yapısal özellikler kazanmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin, bilgisayar aracılı iletişimin ve internetin yükselişiyle birlikte, bir arada yaşama koşullarında esas olarak yüz yüze iletişim temelinde bireyler arasında doğrudan ilişki kuran organik topluluklardan oluşan kitle toplumları sanal hale getirilmiştir (Van Dijk, 1999). Ayrıca, bu önemli değişikliklerin yanı sıra, Castells ağ ve benlik arasındaki ilişkiye ve ağ toplumunda deneyimlenen yeni zaman ve mekân kiplerine değinmektedir (Castells, 1996).

İnsan hayatının önemli kısımları sosyal gruplar halinde düzenlenmiştir. Okullar, üniversiteler, işyerleri, mahalleler ve dijital çevrimiçi topluluklar gibi büyük sosyal bağlamlarda insanlar, daha küçük gruplar oluşturmakta ve bu gruplara kıyasla daha yüksek düzeyde iletişim, güvenlik, aidiyet, karşılıklı bağımlılık, sosyal normlar ve psikolojik refah yaşamaktadır. (Homans, 1950; Kadushin, 2002; Baumeister ve Leary, 1995; Cartwright ve Ed Zander, 1960; Turner ve diğerleri, 1987; Berkman ve diğerleri, 2000).

Grupların çeşitli bağlamlarda nasıl ortaya çıktığı ve istikrarlı kaldığı, sosyal bilimlerde önemli bir sorudur çünkü grup uyumu ve grup sınırları, ayrışma, grup eşitsizlikleri, bilgi erişimindeki farklılıklar ve siyasi kutuplaşma gibi önemli

toplumsal sonuçlarla bağlantılıdır. Grupların oluşumu ve istikrarı, mikro düzey ağ süreçlerinin makro düzeydeki ağ yapılarında nasıl bir araya geldiğine dair sosyoloji ve sosyal ağ araştırmalarındaki merkezi bir sorunla ilgilidir (Stadtfeld, 2018).

Sosyal gruplar içinde, bireyler tipik olarak arkadaşlık gibi güçlü pozitif bağlar oluşturmaktadır (çapraz başvuru Moody ve White, 2003). Bununla birlikte, farklı grupların üyeleri olan bireyleri birbirine bağlayan kişilerarası ilişkiler daha zayıf, tarafsız ve hatta olumsuz olma eğilimindedir. (Granovetter, 1973; Tajfel ve Turner, 1979; Stark ve diğerleri, 2013). Sosyal ağ perspektifinden bakıldığında, küçük gruplar ağ kümeleri olarak görünmektedir.

Bir dizi sosyal ağ sitesi (Twitter, Facebook, LinkedIn, Google plus), kullanıcılar arasındaki iletişim ve sosyal bağlantıların kolaylaştırılmasıyla çevrimiçi toplulukların kolayca oluşturulabileceği ve devam ettirilebileceği dinamik sosyal bağlamlar sağlamaktadır. Bu tür ağ oluşturma fırsatları, grupların, toplulukların ve ortak ilgi alanlarına sahip kişilerin daha ilişkili kalmasına yardımcı olmaktadır.

Son yıllarda sosyal ağ siteleri, kişilerarası ve kitle iletişim becerilerini bir araya getiren çevrimiçi iletişim için en yaygın araçlar olmuştur (Boyd ve Ellison, 2007). Twitter, LinkedIn ve Facebook gibi sosyal ağ siteleri, kullanıcıların kişisel ve genel mesajlar göndererek, oyun oynayarak ve fotoğraf paylaşarak kendi profil bilgilerini yayınlamasına ve oluşturmasına ve başkalarıyla etkileşimde bulunmasına olanak tanıyan çevrimiçi grupları desteklemektedir. (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009; Boyd ve Ellison, 2007). Sosyal ağ siteleri bireyleri, yeni çevrimiçi arkadaşlar ve tanıdıklar edinmeyi ve önceden var olan sosyal bağlantıları sürdürmeyi kolaylaştırmaktadır. (Ellison, Lampe ve Steinfield, 2007).

Çevrimiçi topluluklar, sosyal ağın başlangıcından beri inceleme konusu olmuştur. Farklı topluluk kavramlarını desteklemek için deneysel kanıtlar bulma çabalarının yanı sıra araştırmacılar, öneri ve profil oluşturma dahil olmak üzere çeşitli uygulamalarla ilişkili grupları araştırmışlardır. Statik yapı ve toplulukların evrimsel dinamikleri, çeşitli büyük ölçekli ve heterojen veri kümeleri üzerinde kapsamlı bir şekilde araştırılmıştır. Çevrimiçi sosyal grupların yapısal ve zamansal özelliklerinin geniş dağılımı hakkında kapsamlı kanıtlar üretilmiştir. Bu özellikler büyük ölçüde içsel grup ve üyelerini birbirine bağlayan sosyal bağların yoğunluğu

tarafından belirlenmiştir. Gruplar, ortaya çıkan özellikleri bakımından büyüklüklerinden amaçlarına kadar oldukça çeşitlidir.

Sosyal bilimler alanındaki son çalışmalar, toplulukları sosyal bilimlerdeki temel teorilere göre karakterize etmeye çalışmıştır. Etkinlik ve bağlanabilirlik, birkaç çevrimiçi sosyal platformda grup büyüklüğü ile yoğun bir şekilde ilişkili olduğu görülmüştür. Grup üyeleri arasındaki benzerlik, aynı zamanda sosyal temsilcilerin ilkelerine göre bir araya gelme eğilimi nedeniyle, sosyal toplulukların yaratılmasına da iten bir faktör olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, grup üyeleri arasında paylaşılan içerik çeşitliliği üyelerin çıkarlarını canlı tutmak için önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Öte yandan, veriye dayalı çalışmalar, grupları karakterize ederken sosyal ve tematik bileşenleri ayrı ayrı incelemiştir. Bu tür boyutlar arasındaki etkileşime ilişkin ön bilgiler, gruplarda sosyal yoğunluk ve etiket dağılımı arasında korelasyon bulunmuştur.

Toplumsal hareketler, sosyal ağlar ve sosyal medyayı kullanarak mücadele alanını genişletmeyi ve kitlelere hitap etmeyi kolaylaştırmayı amaçlamışlardır. Kitle iletişim araçlarını kamusal söylem oluşturmak için merkezi bir alan olarak görmüşlerdir. Kitle iletişim araçları, fikirlerin, sorunların ve eylemlerin daha geniş yayılımı için çok önemli bir rol oynamaktadır çünkü yeni fikirlerin ve konuların daha kapalı çevreler yerine kamu gündeminin bir parçası olarak tartışılmasına izin vermektedir. Bu bağlamda yeni medya, kolektif kimliklerin yeniden tanımlanmasına yardımcı olmaktadır (Mendes & Carter, 2008).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve üçüncü dalga feminist hareket hemen hemen birbirine eş olarak gelişim göstermiştir. Bu dönemde bilgisayar ve internet kullanımı yaygınlaşmış, özellikle kadınların internet kullanımı, erişimi ve yeni iletişim teknolojileri ile ilişkisi mercek altına alınmaya başlamıştır. Kadınların yeni iletişim teknolojileri ile ilişkisi çerçevesinde *siberfeminist* kadınların varlığı ortaya çıkmış, bu bağlamda feminizmin kendi içerisindeki kategorilerden biri dikkatleri üzerine çekmiştir.

Siberfeminizm¹, sibernetik ve feminizm kelimelerinin birleşiminden ortaya çıkan ve sibernetik feminizm anlamına gelen kavramdır. Siberfeminizmin temeli üçüncü dalga feminizme dayanmaktadır. Üçüncü dalga feminizmle, yeni iletişim teknolojilerinin kadınların yaşamının bir parçası haline gelmesi birtakım soruları da beraberinde getirmiş, bu sorulara cevap veren bir grup kadın eşliğinde siberfeminizm kavram olarak doğmuştur. Böylelikle siberfeminizm, yeni iletişim teknolojileri ışığında, internet veya elektronik internet ortamlarındaki feminist aktiviteler anlamıyla kendini göstermiştir. Bu feminist aktiviteler siber uzamdaki feminizm anlamında yorumlanmıştır (Paasonen, 2011).

2.2. Mücadele Alanı Olarak Yeni Medya

Yeni medya, tüketicilerin davranış ve yaşam tarzı modellerinde büyük sosyal değişiklikler yaratmıştır. Yeni medya, insanların davranış, iletişim, öğrenme, kendilerini ve dünyayı algılama biçimlerini etkileyerek modern bir kültürü şekillendirmiştir. Böylece dünya yeni bir medya sürecine girmiştir.

Toplulukların sosyal ilişkilerini yaratmakta ve sürdürmekte yeni medya önemli bir yere sahiptir. Feminizmin 3. Dalgası ile birlikte, kadınların yaşadıklarını internet ortamında dolaşıma sokan feminist topluluklar ortaya çıkmıştır. Yeni medya, internet ve teknoloji aracılığıyla feminist aktivizmi yapılandırmakta ve yeniden düşünmeye olanak sağlamaktadır (Karamatdinova, 2020).

Cornell, iktidarı 'bazı kişi ve kuruluşların başkaları üzerinde amaçlanan, öngörülen ve öngörülemeyen etkiler üretme kapasitesi' olarak tanımlamaktadır (Cornell, 1989). Güç; kişilik, servet vb. gibi birçok farklı kaynaktan ortaya çıkabilir. Feminizmde güç, yoğun ağ oluşturma, paylaşım ve çeşitlilikten gelmektedir. Çoğu akademik çalışmada ise güç kişisel kontrol ile bağlantılıdır (Mirrlees, 2020).

Güç, kişilere kendi kimliklerini şekillendirme ve değişiklikler yoluyla kendilerini kabul etme yeteneği sunan, kendini kabul etme ve öz kimlik şekillendirmede bir değişim süreci haline gelmektedir. Kişilerin, diğer insanlar üzerinde güç sahibi olması ve bu güçten toplumsal bir değişiklik umması için,

---

¹ Siberfeminizm kavramına dair detaylı anlatım için bakınız. (<https://arastirmax.com/tr/system/files/dergiler/79201/makaleler/27/1/arastirmax-kadınların-dijital-teknolojiyle-iliskisine-utopik-bir-yaklaşım-siberfeminizm.pdf>)

öncelikle kendileri ve çevreleri hakkında bilgi edinmeleri gerekmektedir (Mirrlees, 2020). Aynı çizgide, Whitmore, gücü “insanların sosyal ve kişisel değişimden geçerek daha sonra diğer insanlar veya kuruluşlar üzerinde eylemlerde bulunmalarını sağlayan etkileşimli bir süreç” olarak tanımlamaktadır (Whitmore 1988: 13).

Gücün dinamik süreci, dört aşamada ilerlemektedir: Sürecin ilk aşaması olan giriş, provokasyon eylemidir. Feminizm bağlamında, bu *provokasyon*, ataerkillik kurallarını çiğneme motivasyonu ile ilişkili olabilmektedir. Sürecin ikinci aşaması olan *ilerleme*, tüm sürecin anahtarlarını belirleyecek olan üç ana unsurdan oluşur: bir mentorluk ilişkisi, kolektif bir organizasyondan destekleyici meslektaşlarla güçlü ilişki kurma ve sosyal veya politik bir durumdan bilgi edinmedir (Badham, 2019). Yeni medya açısından feminizmde bu adım, bir feministin onaylayıcı bir topluluğun parçası olmak için çevrimiçi topluluklara katılmaya ve sürecin ilk adımında yaratılan kimlik ve inançları doğrulamaya başlamak için bilgi edinmeye karar verdiği andır. Sürecin üçüncü aşaması olan *birleşme*, büyüyen bir politik ve sosyal bilincin gelişimi olarak görülmektedir. Fikirler, inançlar ve kimlik doğrulanmış ve güçlü olarak görülmektedir (Badham, 2019). Sürecin son aşaması olan *adlanmışlık* adımında ise katılımcı yeni fikirlerini, inançlarını ve kimliğini günlük yaşamına uygulamaktadır. İlk adımda kazandıkları bilgiler artık yeni gerçeklerdir. Bu adımlar aracılığıyla, güçlendirmenin, katılımın ve organize toplulukların gerekli olduğu bir sosyal eylem süreci olduğunu açıkça görebiliriz (Singh ve ark. 2020).

Bu dinamik sürecin amacı politika, toplum yaşamı, sosyal adalet veya sadece bireyler veya ağlar üzerindeki kontrol ile ilgili olabilir. Rappaport, güçlenmenin hem psikolojik bir kişisel kontrol veya etki duygusu hem de gerçek sosyal etki, siyasi güç ve yasal haklarla ilgili bir endişe taşıdığını ifade etmektedir (Rappaport 1987). Çalışmasının ardından, güçlenmenin üç seviyeden geldiğini belirtir: kişisel, kamusal ve yukarıda bahsedilenlerin bir karışımı (Boizot, 2019).

Kadınların güçlenmesi kavramı, 1980'lerde dünya çapında feminizm tarafından üretilen farklı tartışma ve analizler sonucu ortaya çıkmıştır. Nitekim 1980'lerde kadınların güçlenmesi sadece bir meydan okuma değil, aynı zamanda sınıf, ırk, etnisite ve din açısından zamanın baskıcı toplumunu değiştirmek için bir gereklilik olarak yayılmıştır. Kesişimsellik, bu büyüyen hareketin temel taşıdır.

Belirtilen tüm bu nedenlerden dolayı, yeni medya feminist harekete uyan en uygun araç ve alan olarak görünmektedir (Boizot, 2019).

Salgado'ya göre günümüz feminizminin en dikkat çekici özelliği, cinsiyet, sınıf, ırk, etnik arasındaki çoklu etkileşim biçimlerinin daha derin anlayış düzeylerine ulaşmayı önerdiği kucaklama kapasitesidir (Salgado, 2019). Anna Carastathis, çalışmalarında feminist hareketin uzun süredir kesişimsellikten yoksun olduğunu belirtmektedir (Carastathis, 2014). Ayrıca, feminist aktivizm uzun zamandır kadınlar için ve kadınlar tarafından bir mücadele olarak görülmektedir.

2.2.1. Medya ve Feminizm İlişkisi

Siyasal liberalleşmenin ardından, kadın örgütleri daha önce tek partili sistemde olmayan potansiyel yeni bir alan oluşturmuştur. Bu örgütler, bir kadın hareketinin başlangıcı olarak görülebilecek olan kadın özgürlüğü mücadelesine öncülük etmiştir. Bir kadın hareketinin önemi, farklı gruplar, kuruluşlar ve kurumlar arasındaki etkileşimle dolu bilişsel bir alan olarak görülmektedir (Tasker, 2020).

Medya, toplumsal cinsiyet mücadelesi için önemli bir alan olarak algılanırken, kadın örgütleri ve cinsiyet temeline dayalı sivil toplum kuruluşları bu mücadelenin ön saflarında yer almaktadır. Bu nedenle, temel mesele; yeni medyanın, hüküm süren cinsiyet ideolojisine meydan okuyan alternatif tanımlamalar için bir alan sağlayarak kadınların güçlendirilmesine katkıda bulunup bulunmadığıdır. Kadınların özgürleşmesi kendi içinde bir değer olarak görülse de, kalkınma için daha geniş çıkarımlara sahiptir (Tasker, 2020).

Kalkınmadaki birçok sorun, kadınların kalkınma için önemli olan tüm alanlara katılımını engelleyen ataerkil bir tutum veya sistem gibi kültürel olarak şartlandırılmıştır. Değişim, toplumda toplumsal cinsiyet dönüşümünü, ikincil ve öteki olarak kadınlara karşı geleneksel tavırları, hayatını kazanabilen, karar alan ve toplumun her alanına katılabilen kadınlara karşı eşitliği, olumlu tutumları teşvik eden cinsiyet kavramlarıyla değiştirmeyi gerektirmektedir (Byerly, 2020). Kritik konu, kadınların toplumda aktif bir rol oynayan ve kendi yaşam durumlarını etkileyebilen özneler olarak mı tasvir edildikleri veya kadınların başka insanların eylemlerinin nesnelere olarak mı tasvir edildikleridir. Kadınları kalkınma çabalarının pasif alıcıları

olarak konumlandırmak, kadınların koordine edilmesi ve nesneleştirilmesi için bir okuyucu konumuna işaret etmektedir (Duffy ve Pruchniewska, 2017).

Kadınların bilim ve teknolojiye katılım kalıpları kuşkusuz toplumlar ve bağlamlar arasında çeşitlilik göstermiştir, bu nedenle ataerkil tarihsel eğilimler hakkında genelleme ancak bir dereceye kadar yararlıdır. Ağ bağlantılı dijital iletişim, dünyanın her yerinden kadınların ilk kez birbirleriyle ve içeriklerle her tür zaman ve mekân ötesinde etkileşim kurmasına olanak sağlamaktadır. Kadınlar, teknoloji transferi ve bilimsel ve teknolojik gelişmeyle ortaya çıkan yapısal dönüşümler yoluyla, araştırma ve teknolojik faaliyetlere katılımcılar olarak bilim ve teknolojiye dahil olmaktadır (Duffy e Pruchniewska, 2017).

Kadınların kalkınma çalışmaları, değişimi temel almıştır. Bu değişim cinsiyet temeline dayalı toplumsal bir dönüşümü referans almaktadır. Kadının teknolojiyi aktif ve etkin olarak kullanabilmesi ve kullanabiliyor olması, kadınların dişil kimliğini bulmasında, bu kimliği kamuoyuna sunmasında önemli bir adımdır. Kadının eril tahakkümden sıyrılıp, birey olarak var olması geleneksel medyada çok örneğine rastlanır bir durum değildir. Geleneksel medya, kadını söylem alanına taşıırken dahi, erilliği yeniden üretmektedir. Kadının kalkınması, kadının farklı medya kanallarını kullanabilmesi ve bu bağlamda tüm eril kodlardan kurtulması için önemlidir. Yeni medya kadının özneliği ve özneliği ile dişil kimlik kazandığı bir alan olmuştur. Bu bağlamda kadının kalkınmasında yeni medya yadsınamaz bir yere sahiptir.

Batı'da artan feminist, sosyalist ve çevreci hareketlerin yaşandığı bir dönemde, yeni medyanın ortaya çıkışı 1960'ların sonu ve 1970'lerin başlarına denk gelmiştir (Atton, 2002). Egemenliğe ve özgürlüğe giden bir alan olarak tanımlanan yeni medya, azınlık gruplarının ve alt sınıflarının iletişim sürecine katılmasına izin vererek ve izleyici ile medya arasında yatay iletişimi sağlamakta, demokratik bir yapı kazandırmaktadır (Atton, 2002).

Günümüzde yeni medyayı ana akım medyanın karşıtı olarak tanımlamak mümkündür. Ayrıca yeni medyanın siyasi taleplerin dile getirildiği ve siyasi yapıların etkilendiği bir alan olduğu da bilinmektedir. Yeni medya, ana akım medyanın, egemen olanın düşüncelerini ve fikirlerini kendi bakış açısından ve kendi

sesinden eleştiren özgür bir oluşumdur (Yanikkaya, 2015). “Tanımlanmamış” yeni medya kavramını tanımlamak için, yeni medyanın toplumsal hareketlerle güçlü bağları olduğu ve radikal medyanın kendisini yerleştiği yerin ana akım medyaya muhalefet olduğu anlaşılmaktadır (Yanikkaya, 2015).

Yeni medya kullanıcıların dünya görüşlerini temsil etmekte ve aynı zamanda bu görüşleri etkilemektedir. Yeni medya, ana akım medyadan yalnızca içeriği açısından değil, aynı zamanda hiyerarşik olmayan örgütsel yapısı nedeniyle de farklılık göstermektedir. Ayrıca yeni medya, gerek kendi organizasyon yapısı gerekse kullandığı dil ve uğraştığı sorunlar açısından halkın iletişim kanalıdır (Yanikkaya, 2015).

Kadın ve erkek arasındaki cinsiyet temeline dayalı tüm eşitsizliği ortadan kaldırmayı amaçlayan feminizm, yeni medyayı kullanarak, mücadelesinde kendisine yeni bir alan açmıştır. Ana akım medyada kadının temsili her zaman eril kodlarla yapılmıştır. Feminist hareket medyada anne, eş ve cinsel nesne olarak işlenmeye ve ötekileştirmeye karşı her zaman karşı çıkmıştır. Medyada kadınların temsilinde neredeyse her zaman egemen erkek ideolojinin çizdiği kadın imajı vurgulanmıştır (McLaughlin, 2020).

Yeni medyanın ortaya çıktığı yıllara damgasını vuran feminizm ürettiği mesajları iletişim yoluyla dönüştürme mücadelesine girişmiştir. Feminizm ana akım medyayı çeşitli açılardan eleştirinin merkezinde almış, bununla birlikte kadınların yeni ve farklı iletişim modelleri geliştirme dürtüsü ortaya çıkmıştır (Timisi ve Gevrek, 2002). Bu bağlamda yeni medyada tartışılan en önemli sorun, erkeğin özne olduğu ataerkil yapı olmuştur. Erkeğin egemen olduğu ana akım medyaya karşı her zaman mücadele içinde olan kadınlar, yeni medyayı bir mücadele alanı olarak görmüştür. Yanikkaya (2015)’a göre, yeni medya kadınların hak ve özgürlük taleplerinin bir araya geldiği; siyasi ve sosyal iktidar sahiplerine ve kanallarına seslerini çıkardığı bir alandır.

Yanikkaya’ya göre (2015) feminizmin kullandığı medya, toplumsal hareketlerle olan bağlantısı, politika belirlemedeki tavrı ve dili açısından başından beri yeni bir medyadır. Bu nedenle yeni medya, feminist mücadelede önemli bir noktaya karşılık gelmektedir. Köker (1997) tarafından kitle iletişim araçlarının

kadınlar tarafından ve feminist bir anlayışla kullanılması olarak tanımlanan feminist medyanın, iki temel işlevi bulunmaktadır. Birinci ve iç işlevi, bilgi akışını ve kadınlar arasındaki iletişimi sağlamak, ikincisi ve dış işlevi ise toplumsal kesimler arasında feminist iddiaların geçerliliğine ilişkin görüşlerin oluşturulmasına izin vermektir (Köker, 1997).

Feminist yeni medya, ana akım medya ürünlerine aykırı olarak kadınlar tarafından yayınlanan yazılı yayınları içermektedir. Kadınlar ilk olarak feminist düşünceyi yaymayı amaçlayan aktivist kadınları içeren küçük gruplarında haber bültenleri veya el ilanları gibi küçük ölçekli iletişim araçlarıyla yayınlamaya başlamıştır. Ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde farklı ilgi alanlarına göre örgütlenen kadın grupları, öncelikli olarak yeraltı medyası aracılığıyla birbirleriyle iletişim kurmuştur (Köker, 1997). Günümüzde ise bu, yeni medya ile yürütülmektedir. Bu iletişim modeli feministlerin uyguladığı bilinçlendirme gruplarının bir uzantısı olarak görülürken, daha geniş toplumsal grupların kadın sorunlarına duyarlılığını dergi, gazete, radyo, televizyon ve yeni iletişimin yaygın kullanımı ile artırmaya çalışmıştır (Holt ve ark. 2019).

1970' lerde başlayan süreçle birlikte kadınların kendi iletişim alanları, erkek egemen medyada, iletişim biçimlerini aktif tutma çabaları doğmuştur. Üstelik bu kadınların düşünce ve ifade özgürlüğü iletişim açısından en önemli başarıları olmuştur. Bugüne kadar var olan ve örgütlenmenin temelini oluşturan feminist medyada vurgulanan ilkelere kısaca değinmek gerekirse, ilk ilkenin *katılımlı* olduğu görülmektedir (Timisi ve Gevrek, 2002).

Feminist medya, yapısının bir parçası olarak iktidar ilişkilerini sorgulamakta ve ataerkil yapılardan kaynaklanan sorunları ortadan kaldırma fırsatı aramaktadır. Ayrıca, feminist medyanın kâr etme amacı yoktur. Reklam bu yapının bir koşulu değildir; burada topluluğun gönüllü katkıları esastır. İkincisi, ilke *etkileşimlidir*. Egemen anlayışın oluşturduğu yapıda yukarıdan aşağıya bir mesaj aktarımı vardır. Feminist medya, bu yukarıdan aşağı olan ilişkiyi ortadan kaldırarak, topluluğun tüm üyelerini bir kaynak ve alıcı olarak tasarlanmıştır (Timisi ve Gevrek, 2002).

Bu ilkeler arasında pozitif ayrımcılık vardır. Tüm alanlarda, sosyal kalıplardaki eşitsizlik nedeniyle kadınları teşvik edecek politikaların başlatılmasına

pozitif ayrımcılık denir. Amaç eşit olmayan kadın ve erkek temsili arasındaki uçurumu kapatmaktır. Ana akım medyada erkek egemenliğini ve ataerkil söylemleri kırma fikriyle feminist medyada erkeklerin çalışması engellemiştir. Bu yapı, hem kadınların kendi çalışma tarzlarını kendi başlarına geliştirebileceklerini göstermesi hem de kadınların özgürce konuşabilecekleri bir ortam yaratması açısından önemlidir. Bu unsurlar, feminist medyayı baskın iletişim araçlarından ayıran temel özelliklerdir (Keith, 2019).

Feminist mücadelenin önemli bir alanı olan yeni medya, mevcut medya ideolojisini değiştirmeyi amaçlamıştır. Bu anlamda yeni medya, feminist söylemin yer aldığı önemli bir alan olmuştur. Kadınlar kendi kimliklerini temsil etmeyen imgelerle mücadele etmeye başlamış, bu çekişme neticesinde kimliklerini inşa etmiş ve gerçekleştirmişlerdir (McLaughlin, 2020).

2.2.1.1. Türkiye Feminist Mücadele ve Yeni Medya Kullanımı

Osmanlı'daki kadının yeri ve konumu Türk toplumunda feminizmin temelde ne kadar zor bir noktadan ortaya çıktığını göstermektedir. Kadının dinsel ve kültürel olarak tamamen ataerkil yapının pençesinde olması, kadına kendi kimliğini kazandırmakta kat edilen yolun ne kadar zorlu ve çetrefilli olduğunu da gözler önüne sermektedir (Arat, 1980). Türkiye'deki kadın hareketleri, 19. Yüzyılın sonlarına dayanmaktadır. II. Meşrutiyet döneminde kadınlar kurdukları derneklerde kadının toplumdaki ve aile içerisindeki konumunu mercek altına almış, zevceliği ve annelik rolünü eleştirmişlerdir. Osmanlı kadın hareketinin başlamasına neden olan, Batıda feminist teorinin oluşmasından ve kadın hareketinin kitleleşmesinden önceki dönemde, hayır örgütleri ve özel gruplar tarafından gerçekleştirilmeye çalışan kadınlar arası iletişimin bir benzerinin sağlanması için atılan adımdır (Çakır, 1990:214).

Cumhuriyet dönemine kadar Türkiye'de kadının siyasal alana girememesi nedeniyle kadın mücadelesi derneklerden öteye gidememiştir. Cumhuriyetle birlikte gelen yenilikler, kadınların haklarına kavuşmasını da ifade ettiğinden, kadınların mücadelesine bir alan açmıştır.

1980'li yıllarda kadın haklarının savunulduğu birçok eser Türkçeye çevrilmiş, kadınlar farklı bakış açılarını tanımaya başlamıştır. 1960 sonrası Batıda ortaya çıkan

feminist hareket, 1980'lerde Türkiye'deki kadınları da etkisi altına almıştır. Kadınların kadın hak ve özgürlükleri konusunda bilinçlenmesinin önünü açmıştır. 1980 sonrası Türkiye'de birçok feminist grup oluşmuş, bu feminist gruplar daha çok kadının bilinçlenmesi konusunda faaliyetler yapmıştır.

1990'lar politik ve toplumsal olarak çalkantılı bir dönem olmasından dolayı bu dönemde feminizm büyük şehir hareketi olmaktan ziyade belli şehirlerde örgütlenmeler oluşturmuştur. Diyarbakır, Antalya, Mersin, Gaziantep, Adana ve Eskişehir'de örgütlenen feministler, feminizmi, Türkiye'deki kadınların toplumsal cinsiyet temelindeki varoluş problemlerine dayanan bir ideoloji olarak görmeye başlamıştır.

Günümüzde ise feminizm, toplumsal yapının her alanında ve her konuda cinsiyet temeline dayalı tüm eşitsizlik ve ötekileştirme için mücadele eden bir ideoloji, bir mücadele pratiği olarak, yaşamın her alanında var olan bir düşünce biçimidir.

Yeni medya habercileri ve aktivistler, kişisel ve işbirlikçi bloglar, sosyal ağlar ve fotoğraf ve video paylaşım siteleri şeklindeki internet tabanlı platformlardan yararlanmaktadır. Tanımı gereği 'Gündem'in medya alanındaki rolüne bakış açılarını gösterecek farklı duruş noktaları vardır. Cambridge Dictionary, gündemin devam eden bir süreç boyunca hedeflenen gizli bir amaç olduğunu belirtmektedir. Medya veya hipodermik teorisi gibi ilgili paradigmlar gündem belirlemeye yönelik çizgiler çizmeye ve şekillendirmeye çalışmaktadır (Alitavoli ve Kaveh, 2018).

Medyanın kamu gündeminin belirlenmesindeki rolünün, artan kanal sayısı, çeşitli içerikler ve alıcılar ile gönderenler arasındaki bulanık ayrım nedeniyle azalması veya medyanın rolünün artması beklenmektedir (Hepp, Hjarvard ve Lundby, 2015).

Medya tüketicileri arasında "haber" tanımı değişmektedir. Geleneksel haber kaynakları ve özellikle gazeteler önemlerini korurken, konu kapsamını iletmek ve sosyal tartışmalara bakış açısı sağlamak yeni medya ortaya çıkmıştır. Geleneksel medya şirketleri de sosyal medyayı ortaya çıkaran bu yeni iletişim modellerinden bazılarında uyum sağlama ve benimseme sürecine girmişlerdir. İnternet de bu değişimin merkezinde yer almaktadır (Alitavoli ve Kaveh, 2018).

Başta internet olmak üzere medyanın ortaya çıkmasından sonra, tüketim malları, hizmetleri ve kültürün ticarileşmesi arasındaki bağlantı, hem ana akım hem de yeni medyanın manşetlerinde yer almaya başlamıştır. Bu tür popüler kültür kreasyonları, yadsınamaz yenedünya düzeni gerçeği haline gelmektedir. Medya gündemleri oluşturulurken, bir mesajı doğru bir şekilde tasarlamak için ortaya çıkan teknolojiyi, kültürel gelişmeleri ve yaşam tarzlarını dikkate almak zorundadırlar. Bu nedenle, gündem belirleme bir şekilde kültürel inşayı ve yeniden inşayı içermektedir (Yang ve ark. 2016).

Gündem belirleme etkisinin büyüklüğü aynı zamanda mesaj tasarımı ve sunum şekillerine de bağlıdır. Bazı araştırmalar, her iddialı kişinin, enstitünün, toplumun veya hükümetin geri kalanı için gündem belirleyici olacağına işaret etmektedir. Ancak, tüm insanlar ve tüm mesajlar aynı büyüklükte gündem belirleme etkilerini üretmez. Hem bireyler içindeki hem de medya mesajları içindeki diğer faktörler müdahale eder (Earl, 2020).

Wanta'ya göre, gündem belirleme sürecini etkileyen iki ana faktör vardır. Biri kişisel çeşitlilik, diğeri ise mesajı yaymak için kullanılan araçtır. Bu bağlamda nesnelere hakkındaki gündem ve nesnedeki öznitelikleri veya alt sorunları araştırılmalıdır. (Earl, 2020).

Yeni medyada gündemi oluşturmak için, yeni medya içeriklerini okumak ve anlamak oldukça önemlidir. Genelde internetin ve özelde yeni medyanın ortaya çıkışı, gündem belirleme ve medya etkisi boyutunu daha sofistike ve daha yorucu bir göreve dönüştürmüştür. Artık toplu bir mesaj tasarlamak yeterli değildir, bunun yerine istenen gündem; uygulamalar, platformlar ve etkinlikler gibi farklı paketlere dönüştürülmelidir. Dünya artık akıllı iletişim sistemlerine hızlanmaktadır. IoT (Nesnelerin İnterneti) kavramı, yani cep telefonlarının bilgisayarlara ve bilgisayarların diğer akıllı sunuculara bağlanması gibi teknolojiler yaygınlaşmaktadır (Nowak, 2016).

Günümüz dünyasında internet üzerinden birbirine bağlı akıllı şehirler ortaya çıkmaktadır. İnsanlar artık günlerini internetten ve giderek daha etkileşimli ve birbirine bağlı hale gelen akıllı sistemlerden takip etmektedir. Sosyal medya bu anlamda mesajların baskın hale getirilmesi için çok kritik bir öneme sahiptir. Yeni

medyanın bir aracı olan sosyal medya, izleyicilere ulaşmak için güçlü araçlardan biri olarak, sosyal medyanın mesajları etkileyen değişkenlerini bilmek bir zorunluluktur (Nowak, 2016).

Sosyal medya mesajları anlık ve dinamiktir. Bir sosyal medya propagandacısı veya gündem belirleyici, değişkenleri bilmeli ve buna göre mesajlar tasarlamalıdır. Sahte haber sunumları, nefret söylemleri ve uygunsuz içerikler her zaman sosyal medya platformlarında yer almakta ve yönetilmesi ekstra çaba gerektirmektedir.

Alıcının/izleyicinin değişmesi, sanal kişiliğe dönüşmesi, her izleyicinin kendine ait bir gündemi olmasını da beraberinde getirmiştir. Buna bağlı olarak medyadaki içerikler kişiselleşmiş ve geleneksel gündem belirleme kuramının etkisini yitirmesine neden olmuştur. Bu bağlamda her bireyin kendi gündemini oluşturması, toplumsal konularla ilgili halkın kendi düşüncesini oluşturması, kamuoyu oluşturma kavramını gündeme getirmiştir.

Key'e (1963) göre kamuoyu kavramı toplumdan/halktan hükümete yönlendirilen ve hükümetin tutum ve yaptırımlarını etkileyen kanaatler bütünüdür. Kamuoyu oluşumunun ilk basamağını fikirlerin özgürce açıklanabilmesi oluşturmaktadır. İkinci basamak da bu fikirlerin açıklanıp başkalarına iletebilmesidir. Edinilen bilgi ve fikirler, üçüncü basamakta algılanarak yorumlanmaktadır. Genellikle fikirlerin iletilmesinde medyadan, algılanması ve yorumlanmasında da propaganda tekniklerinden yoğun olarak söz edilmektedir. Propaganda ise kısaca, kamuoyunu etkilemek için gerçek, yarı gerçek ya da yalan bilgiler yaymada simgeler aracılığıyla inanç, tutum ve davranışları etkileme yönünde sistemli gayretlerin tümüne verilen addır (Bektaş, 1996:153).

Feminizm, yeni medyada kendi gündemini ve kamuoyunu oluşturan bir toplumsal harekettir. Feministler yeni medya aracılığıyla, oluşturdukları dişil kimliği tanıtmayı, meşrulaştırmayı ve sürdürmeyi amaçlamıştır. Bu yönüyle çeşitli toplumsal gruplar ve özellikle feministler ötekileştirilmiş, eleştirilmiş ve siyasetin kısılcasına takılmıştır. Bağlamda kendini gösteren kavram ise *kimlik siyaseti* kavramı olmuştur.

Kimlik siyaseti, küreselleşme ile birlikte, her türlü toplumsal yapının, kategorinin, hareketin kültürel ve toplumsal bir yapı olmaktan çıkarak, siyasi bir nokta haline gelmesi anlamına gelmektedir.

Kendi medyasını oluşturmak, yeni medya ile insan hayatına dahil olan sosyal medya ile kendini gösteren bir kavramdır. Sosyal medya aracılığıyla her bireyin her an her yerden içerik üretebilmesi, bunu kamuoyuna sunması yeni medyanın en önemli etkilerinden biri olmuştur. Kişinin kendi medyasını oluşturması her ne kadar sosyal medya ile mümkün görünse de temelinde kamusal alanın oluşması ve oluşturulmasına dayanmaktadır.

En önemli etkilerini yeni toplumsal hareketler üzerinde gösteren yeni medya, yeni iletişim kanalları ile yaşamın her alanını dönüştürmüştür. Yeni toplumsal hareketler, yeni medya ile farklı bir ivme kazanmış, bu bağlamda hareket alanını dijitalle taşıyarak daha geniş bir kitleye hitap etme gücünü elde etmiştir. Yeni toplumsal hareketler yeni medyayı kamusal alan olarak kullanmaya başlamıştır.

Habermas (2010) kamusal alanı halkın talep ve istekleri doğrultusunda eleştiri yapma, kanaat oluşturma ve tartışma alanı olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda kamusal alanın herkese eşitlikçi bir erişim sunan bir alan olması gerekmektedir. Ona göre kamusal alan piyasa ilişkileri alanı olmaktan çok; tartışma ve eleştiri için bir araya gelen insanların söylem alanıdır ve herkese açıktır. Fakat Fraser (1992) kamusal alana herkesin aynı eşitlikte erişim sağlayamadığını iddia etmektedir. Ona göre, kadınlar, alt sınıf erkekler ve farklı etnik kökene sahip bireyler kamusal alandan dışlanmaktadır. Fraser, Habermas'ın belirttiği eşitlikçi kamusal alanın yalnızca eşitlikçi ve çok kültürlü toplumlarda var olduğunu, burjuvanın varlığı çerçevesinde oluşan alt tabaka sayılan toplumlarda olmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda burjuvanın yükselişi alt tabaka toplumları artırmış, alt tabaka toplumlar ise kendi kamusal alanını oluşturmaya başlamıştır (Fraser, 1992:118,125).

Alt tabaka toplumların kendi kamusal alanını oluşturması, söylemin bir mücadele alanı olan kamusal alana taşınması anlamında önemli bir yere sahip olmuştur. Yeni medya bağlamında ele alındığında, yeni medya bireye toplumsal bir müzakere alanı sunmaktadır. (Hove & Rojas, 2006).

Bu bağlamda burjuvanın kamusal alanına karşı kendi kamusal alanını oluşturan alt tabaka ile; ana akım medyayı kendi kamusal alanı olarak kullanan eril tahakkümün iktidarı ve yeni medya ile kendisine yeni bir kamusal alan yaratan toplumsal hareketler benzerlik göstermektedir. Kamusal alanın dışında bırakılan

kadınlar, yeni medya ile kendilerine yeni bir kamusal alan yaratmış ve kendilerine yeni bir alan açmıştır. Bu kamusal alan kadının kendi medyasını oluşturması ile daha görünür olmuştur. Bu yeni kamusal alan, yeni medya aracılığıyla üretilen feminist söylemin, kamuoyu oluşturma süreçlerine etkisi ile daha da somutlaşmıştır. Yeni medyada yeni bir kamusal alanın oluşması, her sınıftan, cinsiyetten ve ırktan insanın da yeni medyada görünür olmasını sağlamış dolayısıyla herkesin kendi medyasını oluşturmasını güçlendirmiştir.

Feminizm yeni medyayı etkin olarak kullanan toplumsal hareketlerden biri olması yönüyle, kendi medyasını da oluşturan bir harektir. Feminizm ile kadınlar eril tahakküm ve dilden sıyrılmış, kendi seslerini kamuoyuna duyurdukları ve çoğu zaman da kamuoyunu değiştirdikleri kendi medyalarını oluşturmuştur. Kaktüs Dergisi, Pazartesi Dergisi, Uçan Süpürge ve 5Harfliler.com kadının kendi medyasını oluşturmasının en çarpıcı örneklerindedir.

2008 yılından sonra, beden ve kürtaç hakkı gibi konular etrafında biçimlenen bir dijitalleşme söz konusu olmuştur. Türkiye’de kürtaçın yasaklanmasına dair tartışmalarla birlikte “*benim bedenim, benim kararım*” sloganı dikkat çekici olmuştur. Özellikle dijital medyanın kullanımıyla kadınlar kendi bedenleri üzerindeki her türlü tahakküme karşı dijital bir kalkan görevi gören yeni medya araçlarını kullanmıştır. Bu doğrultuda kürtaçın hak olduğunu savunan kadınlar, dijital ortamları kullanarak mücadelesine dijital bir alanda devam etmiştir.

Dünyada ve Türkiye’de toplumsal hareketlerin en önemli mücadele alanı olan yeni medya, feminizm için de mücadelenin en önemli alanı olmuştur. Binark ve Gencil Bek’e göre (2007), yeni medya geleneksel medya pratikleri karşısında toplumda görmezden gelinen her türlü cinsiyet, kimlik ve düşünceyi dolaşıma sokan bir kanaldır (Binark ve Gencil Bek 2007: 186).

Türkiye’de feminist mücadelesinde basının yadsınamaz bir rolü vardır. Bu bağlamda Mavi Çorap, Eksik Etek, Roza, Jujin, Amargi, Pazartesi, Kaktüs, Feminist, Sosyalist Feminist, Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar ve Yeter gibi pek çok yayın çıkarılmış; Somut, Gösteri, Yapıt, Yeni Gündem gibi dergilerle kadın konusunu işlenmiştir (Binark ve Gencil Bek, 2007).

Feminizmin yeni medyayı kullanım biçimleri örneklendirildiğinde Bağımsız İletişim Ağı olan Bianet'in Kadın Penceresi bölümü, Uçan Süpürge'nin Yerel Kadın Muhabirler Ağı, Kadınların Potası ve 5Harfliler çarpıcı örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'deki feminist mücadelede internet kullanımı 3.dalga feminizmin son dönemlerinde yaygınlaşmış, bu durum bazı kuramcı ve akademisyenler tarafından *hashtag feminizmi* diye adlandırılan yeni bir feminizm dalgasını ortaya çıkarmıştır: 4. Dalga feminizm (Kaya 2018). Feminizmin bu dalgası ile feminist mücadele artık dijitallik kazanmış ve çevrimiçi bir örgütlenme durumunu ortaya çıkarmıştır. Fotopoulou (2016), Kaya (2018) ve Hileman (2014)'e göre 4.dalga feminizm dijital kız kardeşlik üzerinden dijital bir örgütlenme biçimidir. Dijital feminizm olarak adlandırılan 4. Dalga feminizm, kadınların birbirlerinden haberdar olabileceği siber bir alan açmıştır fakat her kadının internet erişimine sahip olmaması ve dolayısıyla her kadının sorunun gündeme getirilememesi yönünden eleştirilmektedir.

Dördüncü dalga feminizm odaklandığı konular dijital feminizm, dijital kız kardeşlik, kadınların güçlendirilmesi, eylem ve halk isyanları konuları olmuştur. Kitlesele isyanlar, yine dördüncü dalga feminizmin odaklandığı konulardandır. Dördüncü dalga feminizmde feminist farkındalığı ve bilgiyi yaymak, bu harekete dâhil olan insanları ve örgütleri harekete geçirmek adına yeni araçlar ve taktikler sunmaktadır. Dördüncü dalga, neo-liberalizm krizinin içinden kadın düşmanlığı siyasetine karşı doğmuştur. Örgütlenme ve eylem biçimi sosyal medya üzerindedir. Sinema sektöründeki kadın tacizlerine karşı Twitter üzerinden başlatılmış olan *#metoo* kampanyası ve Şule Çet davası en önemli eylemler olarak karşımıza çıkmaktadır (Alikılıç & Baş, 2019: 89-111).

3. BÖLÜM METODOLOJİ

3.1. Araştırmanın Gerekçesi

Kadınlar tarafından kurulan ve yönetilen 5Harfliler.com dijital dergisi, kamusal alanda temsil edilmeyen ya da ötekileştirilen tüm bireylerin ve özellikle kadınların medyada görünür olması temeli üzerine kurulmuştur. Feminist bir medya örneği olan 5Harfliler.com yeni bir medya olmanın tüm temel koşullarını karşılamaktadır. Feminist mücadelenin amaçlarıyla örtüşmesi ve bu bağlamda mücadele pratiğine yeni bir alan olması yönüyle 5Harfliler.com toplumsal cinsiyet ve mücadele pratikleri bağlamında güçlü bir örnek teşkil etmektedir.

Bu çalışmada, 5Harfliler.com’ da yer alan *İstanbul Sözleşmesi*’ni konu alan metinler incelenmiştir. Metinlerin İstanbul Sözleşmesi çerçevesinde analiz edilmesinin nedeni, sözleşmenin toplumsal bir mücadele pratiğine dönüşmesidir. 5Harfliler’in ise toplumsal cinsiyet temeline dayanan bu mücadele pratiğini dışil bir dil kullanarak söylem alanına taşınması, yeni medyada bir mücadele pratiği olarak kendini göstermektedir.

Bu bağlamda feminist yeni medyaya bir örnek olması, toplumsal cinsiyet konusuna dışil bir dil ile yaklaşması ve mücadele pratiklerini içinde barındırması nedeni ile 5Harfliler.com incelenmeye değer bir konudur.

3.2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, söylem alanındaki çalışmaların önemli isimlerinden biri olan, Lanchester Üniversitesi’nde Söylem Çalışmaları Başkanı olan Prof. Dr. Ruth Wodak’ın eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılacaktır. Wodak’ın eleştirel söylem analizi yönteminde, söylemin altında yatan gizli-örtük veya açık anlamlar, söylem ve ideoloji bağlamında eleştirel bir bakış açısıyla sorgulanmaktadır. Ruth Wodak’ın söylem analizi yöntemini kavrayabilmek adına, söylemin ve söylem analizinin temelde ne olduğunu ve nasıl işlediğini anlamak yararlı olacaktır.

Söylem, modern sosyal kuramda dil bilim alanında yer alan ve dildeki anlam hareketinden ortaya çıkan şey olarak adlandırılabilir bir kavramdır (Sancar, 2008:106). Bu kavram, sosyal öznelerin toplumsal rolünü ve bu öznelerin içinde bulunduğu alan ile arasındaki ilişkileri anlamaya yardımcı olmaktadır. Trevor Purvis

ve Alan Hunt'a (2014) göre söylem, tüm sosyal ilişkilerin ve bu ilişkilerde yer alanların düşünme, anlama ve deneyimlerini düzenleyen belirli bir dilbilim veya gösterge aracıdır (Purvis & Hunt, 2014: 12).

Söylemin çıkış noktası dildir. Wodak ise söylemi tek başına bir dil veya ifade biçimi olarak görmekten ziyade, toplumsal yapının ve birtakım toplumsal durumların bir yorumu olarak görmektedir. Wodak söylemi bir güç olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda söylem gerçekliğin kendisi ya da bir yansıması değildir. Söylem, gerçekliğin belli bir bakış açısıyla yeniden üretildiği bir güçtür. Wodak, söylemi tarihsel bir yapı içerisinde ele almakta; dilden önce ve dile kadar uzanan her şey anlamında kullanmaktadır. Bu bağlamda söylemi, dilin belirli anlamlara gelecek şekilde kullanılması olarak ifade etmektedir (Fairclough & Wodak, 1997: 259).

Söylemin anlamı ve kapsamı çok geniş olmakla birlikte; söylem birçok farklı kavram ile nitelendirilebilmektedir: Medya söylemi, kadın söylemi, popülist söylem, ırkçı söylem, cinsiyetçi söylem vb. Söylemin bu kapsamlı ve geniş anlamı, söylem konusunda eleştiri ve yanlış anlamayı da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla söylemin analizi, söyleme dair tüm anlamları ortaya çıkarma amacına ve önemine dayanmaktadır (Fairclough & Wodak, 1997: 258).

Söylemin çok yönlü, kapsamlı ve karmaşık yapısı, söylemi kapalı ve gizli anlamları da içinde barındıran bir ideoloji haline getirmektedir. Bu bağlamda Wodak (1997) söylemi ideoloji ile ilişkilendirmekte ve söylem analizi yöntemini ideoloji çerçevesinde şekillendirmektedir.

Fairclough (2003)'e göre ideoloji, gerçeğin bir temsilidir. Bu temsil güç, egemenlik ve sömürü ilişkileri temelinde şekillenmektedir. İdeoloji söylemin biçimlenmesinde ve yeniden üretilmesinde de en etkin güç, tahakkümdür. İdeoloji söylemi oluştururken hegemonyanın kurulmasını da sağlamakta, bu bağlamda hakim egemen ideolojiyi pekiştirmektedir (Wodak & Meyer, 2009).

Söylem ve ideoloji iç içe geçmiş kavramlardır. Söylem, ideolojinin dil aracılığıyla ifade edilmesidir. Modern dünyada ideoloji, açıkça anlaşılan ve göz önünde olan bir yapıdan ziyade, üstü kapalı, kapsamı ve sınırları net olarak belli olmayan, belli analizler ile açıklanıp ortaya çıkarılması gereken bir düşüncedir. Bu bağlamda dünyayı ve şeyleri; kavramları ve düşünceleri; ideolojiyi ve tahakkümü

anlamakta ve açığa çıkarmakta söylem, birçok kilitli kapının anahtarı işlevini görmektedir. Söylemlerin analiz edilmesi ise, mevcut söylemler aracılığıyla oluşturulan anlamların altında yatan gizli ideolojilerin dünyasına yol haritası çizmektedir.

Söylemin analizinde birçok kuramcı tarafından farklı yöntemler kullanılmıştır. Bu analizler bağlamında söylem; sosyal, kültürel ve politik bir olgu olarak yorumlandığı gibi, toplumu, kültürü ve gücü sürekli olarak yeniden üreten bir olgu olarak da yorumlanmıştır (Purvis ve Hunt, 2014, 11).

Söylem analizi en yalın tanımı ile dilin incelenmesidir. Bu inceleme basit bir incelemeden ziyade, semantik sınırların ötesinde olan anlamları ortaya çıkarmaktır. Van Dijk (1997)'e göre söylem analizi sosyal ve kültürel bağlam içerisindeki iletişimcilerin oluşturduğu sosyal olaylar temeline dayanmaktadır (Barker ve Galasinski, 2001).

Söylem analizi temelindeki çalışmalar sonucunda 1991'de Amsterdam'da düzenlenen bir sempozyumda eleştirel söylem analizi ortaya çıkmıştır (Wodak & Meyer, 2009: 3). Eleştirel söylem analizi temel olarak dildeki egemenlik, ayrımcılık, güç ve tahakküm çerçevesindeki yapısal ilişkilerin analizi ile ilgilenmektedir. Dolayısıyla eleştirel söylem analizinin temelinde toplumsal eşitsizliklerin dildeki tezahürü yatmaktadır. Eleştirel söylem analizi toplumsal ve politik anlamda gücün kötüye kullanılmasını, söylem aracılığıyla hâkimiyet ve eşitsizliğin oluşturulmasını, yeniden üretilmesini ve bunlara karşı koyma biçimlerini inceleyen bir araştırma türüdür (Van Dijk, 2001: 466).

Wodak'a göre eleştirel söylem analizi söylem ve güç arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Modern toplumlarda güç ilişkilerinin söylem temelinde nasıl ilerlediğini ortaya çıkaran temel prensip eleştirel söylem analizidir (Wodak, 1996: 207- 210). Eleştirel söylem analizi kimin ne söylediğinden ziyade dışarıdan nasıl görüldüğüne ve anlaşıldığına odaklanmaktadır. Söylem aracılığıyla yaşam içerisinde kendisine yer bulan ve yine sürekli olarak söylem aracılığıyla yeniden üretilen güç; bireyi imgesel bir gerçeklikten koparmakta ve bireye simgesel bir gerçekliği benimsetmektedir. Eleştirel söylem analizi, bu güç çerçevesinde kimlikler, temsiliyetler ve değerlerin çözümlemesini sunmaktadır (Wodak, 2002: 14- 31).

Wodak (2003)'a göre eleştirel söylem analizi dil aracılığıyla oluşturulan toplumsal eşitsizliği eleştirel olarak incelemeyi ve ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Weiss & Wodak, 2003: 15).

Wodak'ın eleştirel söylem analizi dilin toplumsal olarak nasıl bir işlev gördüğü üzerine odaklanmaktadır. Toplumsal örgütlenmede ya da iktidarın kurulmasında dilin işlevi önemli bir yere sahiptir. Sosyal problemlere odaklanan, söylemin derinliklerinde gizli olan güç kavramını öne çıkaran, metin ile sosyal koşullar ve ideolojiler arasında yorumlayıcı bir işleve sahip olan eleştirel söylem analizi, açıklayıcı ve sistematik bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır (Andersen, 2003: 146).

Wodak'ın eleştirel söylem analizi farklı şekillerde şematize edilebilir ve dönüştürülebilir bir yapıdadır. Bu çalışmada Wodak'ın söylem analizi iki aşamalı bir yapı olarak kendini göstermektedir. Yöntemin ilk aşamasında, metinlerin aşıkâr/açık kullanımlarını açığa çıkarmak amaçlanmıştır. İkinci aşamada ise zımni/kapalı kullanımları açığa çıkarmak amaçlanmıştır. Bu aşamada, metnin içerisindeki gizli ve örtük anlamları açığa çıkarmak, bu anlamların ideolojik temelde neye çağrışım yaptığını anlamaya çalışmak amaçlanmıştır. Bu aşamada Toplumsal eşitsizliklere söylemsel boyutta yaklaşan Wodak çizmiş olduğu analiz ile feminizm temeline dayanan bu araştırmaya ışık tutmaktadır. Yeni medyadaki mücadele pratiklerine toplumsal cinsiyet temelinde mercek tutan bu çalışmada Wodak'ın üzerinde durduğu güç ilişkileri ve eşitsizlikler söylem alanına taşınmaya çalışılmıştır.

Yapılan araştırmalar kapsamında, analiz ile ilgili sorulması gereken ilk soru, analize nereden başlanacağıdır. İçeriğin sayıca fazla, çeşitli, yoğun ve birbiri ile bağlantılı olması nedeniyle; başlangıç noktası olarak hangi mantıksal ve kritik soruların, hangi metinlerin seçileceğini anlamak önemlidir (Binark, 2015: 31). Bu çalışmada toplumsal cinsiyet temeline dayanarak, yeni medyada feminist bir alan olması nedeniyle seçilen 5harfliler.com sitesi araştırma evreni olarak belirtilmiştir. 5Harfliler.com içerisinde İstanbul Sözleşmesi etiketi içerisinde yer alan metinler ise Wodak'ın eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir.

4. BÖLÜM İNCELEME

Bu çalışmanın temel konusu 5Harfliler.com' un, yeni medyada mücadele pratiğine bir alan olup olmadığıdır. Bu bağlamda ise metinler İstanbul sözleşmesi çerçevesinde ele alınacaktır. İstanbul sözleşmesinin ne olduğu, ne zaman ortaya çıktığı, İstanbul Sözleşmesi'nden ne anlamak gerektiği sorularını cevaplamak, çalışmanın temel mantığını kavramak adına yararlı olacaktır.

Ailenin korunmasına yönelik kanun olan 4320 sayılı kanunun kaldırılması ile 2012 yılında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine yönelik kanun yayımlanmıştır. İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen bu kanun, cinsiyet temeline dayalı tüm eşitsizliği ve şiddeti reddeden bir kanun olarak kendini göstermektedir.

İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet konusunda Türkiye açısından bağlayıcı olacak ilk uluslararası sözleşmedir. Sözleşme adını ilk olarak imzaya açıldığı yerin İstanbul olmasından almıştır. Sözleşme İstanbul sözleşmesi olarak anılmaktadır fakat asıl adı Kadına Yönelik Şiddet ve Hane İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir. İstanbul Sözleşmesi aslında temelde bir insan hakları sözleşmesidir. İstanbul Sözleşmesinin temelde 4 ilkesi vardır: kadına yönelik her türlü şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması, suçların kovuşturulması, suçluların cezalandırılması ve kadına karşı şiddet ile mücadele alanında bütüncül, eş güdümlü ve etkili işbirliği içeren politikaların hayata geçirilmesidir.

İstanbul sözleşmesi, 2011 Mayıs ayında imzalanmış, 1 Ağustos 2014'te de 10 üyenin sözleşmeyi onaylamasından yaklaşık 3 ay sonra da yürürlüğe girmiştir. İstanbul sözleşmesinin amacı şudur:

“Madde 1/1 uyarınca, Sözleşme'nin amacı, kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak; kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirme yolu da dahil olmak üzere kadınlarla erkekler arasında maddi (fili) eşitliği sağlamak; ev içi şiddetin tüm mağdurlarının ve kadına yönelik şiddet mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politika ve önlemler geliştirmek; kadına yönelik şiddeti ve ev içi şiddeti ortadan kaldırma amacıyla uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak; kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamaktır (Bakırcı, 2015: 134).

İstanbul Sözleşmesinin en önemli özelliği, kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi ve bu şiddet ile mücadele edilmesi temeline dayanmasıdır. Bu temele dayanarak, Avrupa ülkelerini hukuki olarak bağlayan ilk belgedir. İstanbul Sözleşmesi, kişiler arasında biyolojik, hukuki, ailevi bir bağ olup olmadığına bakılmaksızın hane içi şiddetin önlenmesi esasına dayanmaktadır (Bakırcı, 2015).

Sözleşme kadına yönelik şiddeti hem özel alanda hem kamusal alanda tamamen yasaklamaktadır ve bu sadece taraf devletlerin vatandaşı olan kadınlar için değil, sığınmacı ve göçmen kadınlar için de bağlayıcı bir tutum içerisindedir.

“Madde 3/a uyarınca, “kadına yönelik şiddetten”, ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri anlaşılacaktır. Madde 4/1 uyarınca, Taraf devletler, gerek kamusal gerekse özel alanda tüm bireylerin özellikle de kadınların şiddete maruz kalmaksızın yaşama hakkını sağlamak ve korumak için gerekli olan hukuki ve diğer önlemleri alacaklardır. Dolayısıyla Sözleşme, yalnızca ev içindeki (genellikle eş veya partnerler veya ebeveyn ve çocuklar gibi farklı kuşaklar arasında meydana gelen) kadınlara yönelik şiddeti değil, aynı zamanda kamusal alandaki (örneğin aynı evi paylaşmasa bile eski eşin veya partnerin kamusal alanda yönelttiği) şiddeti, işyerleri, okullar, karakollar, hâpishaneler vb. kurumlardaki kadınlara yönelik şiddeti de yasaklamaktadır (Bakırcı, 2015: 135).

İstanbul Sözleşmesi, anayasaya göre kanun hükmündedir. Sözleşmenin hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. İstanbul sözleşmesinin kapsamında kadınlar, çocuklar, LGBTİ bireyler, sığınmacı ve göçmen kadınlar ve erkekler de bulunmaktadır. Sözleşme temelinde kadınları her türlü şiddetten koruma esasına dayansa da şiddetin mağduru erkekse de burada İstanbul Sözleşmesi devreye girmektedir. Sözleşmede yer alan şiddetin yeri kamusal ya da özel alan olması durumunda ibaresi, cinsel saldırı, zorla evlendirilme, kadın sünneti, zorla kürtaj ya da zorla kısırlaştırılma gibi konuları da kapsamakta ve bu durumlarda cezalandırılmayı öngörmektedir.

İstanbul Sözleşmesi yürürlüğe girmesine rağmen Türkiye’de tam anlamıyla uygulanmamaktadır. Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu (GREVIO)’ nun Türkiye için değerlendirme raporunda, Türkiye’de kadına yönelik şiddet konusunda endişe verici karışık bir tablonun olduğunu belirtmiştir. Raporda Türkiye’nin kadına yönelik şiddet konusuna kültürel olarak yaklaştığı tespit edilmiş, bu bağlamda yetkililerin kadına yönelik şiddeti kültürel olarak değerlendirme çabalarından uzaklaşmaları, kadına yönelik şiddetin temel nedenlerine odaklanmaları gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda GREVIO

tarafından İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanması konusunda öneriler sunulmuştur (GREVİO, 2018).

İstanbul Sözleşmesi'nde yer alan hükümlerin Türk aile yapısına ve İslami değerlere uymadığı gerekçesiyle sözleşme tartışmaya açılmış ve sözleşmeden çekilme durumu gündeme gelmiştir. Sözleşmenin 3. ve 4. maddelerinin, eşcinsel birliktelikleri yasal teminat altına aldığı ve bu durumun toplum yapısını bozduğu iddiası; kadının beyanı esas alınarak erkekler için verilen evden uzaklaştırma kararının aileleri parçaladığı iddiası sözleşmenin tartışılma nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda taraflar arasında, şiddete ilişkin arabuluculuk ve uzlaştırma süreçlerinin yasaklanmasını öne süren 48. maddeye ilişkin itirazlar gündeme gelmiştir.

Kadın dayanışma ve danışma platformları, feministler, avukatlar, politikacılar ve birçok kadın tarafından İstanbul Sözleşmesinin tartışmaya açılmasını eleştirmiş, İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanması için çeşitli eylemler ve protestolar başlatılmıştır. İstanbul Sözleşmesi'ne karşı bir tavır sergileyen AKP hükümeti, ataerkil temelleri ile uyum içerisinde bir tavır sergilemekte, halkın tüm istek ve baskısına rağmen sözleşmenin uygulanması konusunda henüz bir adım atmamıştır.

4.1. Bulgular

5Harfliler.com sitesinin en ayırt edici özelliği kullandığı dişil dil ve mizaha dayanan üslubudur. Mizah aracılığıyla, toplumun her alanını nüfuz etmiş olan ataerkil kodlar eleştirilmektedir. Yapılan eleştirilerde kullanılan dil ile ataerkil kodlar yapı-bozuma uğratılmakta ve bunun sonucunda dişil kodların hakim olduğu bir anlatım kurgulanmaktadır.

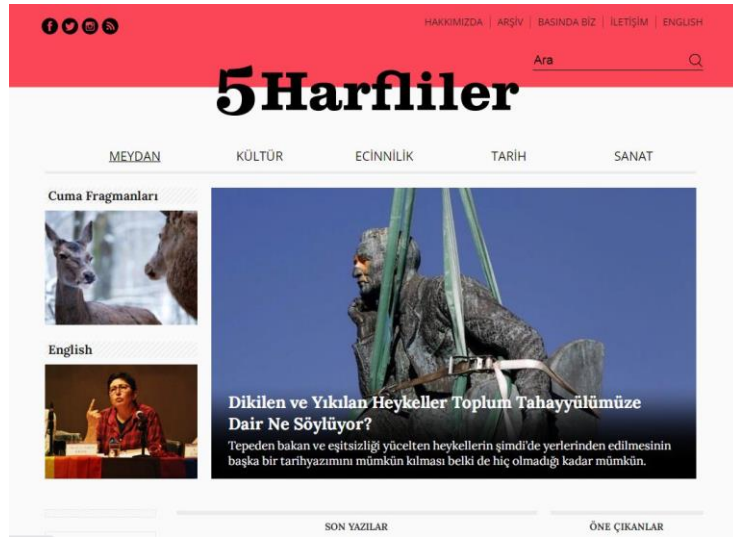
4.1.1. 5Harfliler.com'a Genel Bir Bakış

5Harfliler, kadınların gündemini takip eden bağımsız bir feminist web sitesidir. Kadınların gündemini sadece diyet, güzellik sırları ve ilişki tavsiyeleriyle sınırlanmasına karşın 5Harfliler, kadının ilgisinin olabileceği her şeye odaklanması gerektiği fikri doğrultusunda 2012 yazında yayın hayatına başlamıştır.

5Harfliler kendini “Kadın kelimesinin neredeyse öcüyle bir tutulduğu günlerde, “üç harfliler” tabirinden hareketle kız, kadın, bayan, hanımefendi

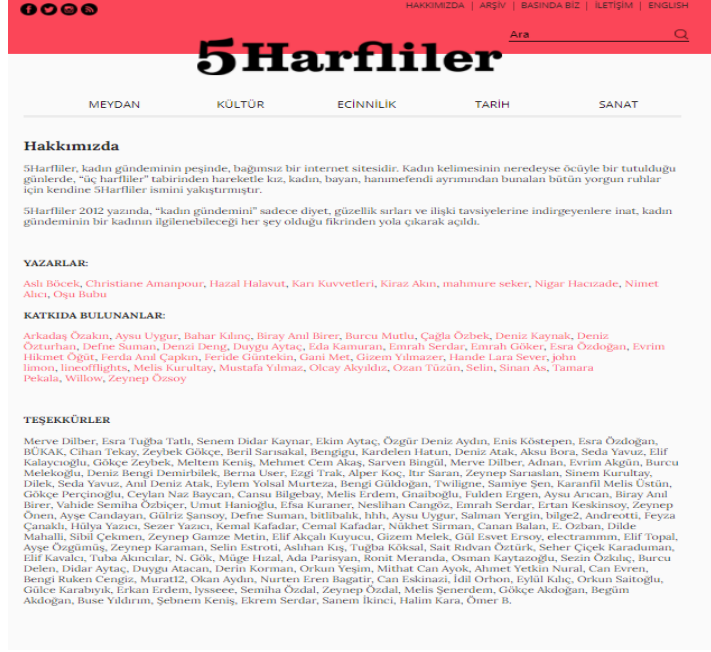
ayrımından bunalan bütün yorgun ruhlar için kendine 5Harfliler ismini yakıştırmıştır” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca “5Harfliler 2012 yazında, “kadın gündemini” sadece diyet, güzellik sırları ve ilişki tavsiyelerine indirgeyenlere inat, kadın gündeminin bir kadının ilgilenebileceği her şey olduğu fikrinden yola çıkarak açıldı” şeklinde kendini ifade etmektedir (5Harfliler, 2020).

Kendilerini tanımlama biçiminden de anlaşılacağı üzere 5harfliler odağına kadını almış bir platform olarak karşımıza çıkmaktadır. Sitede 5harfliler’in feminist bir web sitesi olduğunu belirtilmemiş olsa da, Aksu Bora’nın Akacak Mecra Bulmak (2015: 12) başlıklı yazısında kurucu ekibin kendilerini feminist olarak adlandırdıkları belirtilmiştir.

Şekil 4.1: Sitenin Genel Görünümü, Ana sayfa

Site her türlü ilgi alanını kapsayabilecek konuyu içermektedir. Bununla birlikte, kadınlar tarafından hazırlanan sitelerin çoğunun aksine, 5harfliler tartışmalarını mizahi ve eleştirel bir dille ele almaktadır. Popüler blog örneklerinden dil ve içerik olarak oldukça farklıdır. Bununla birlikte metinlerin genel konsepti ya doğrudan feminizmle ilgili ya da cinsiyet eşitliği ve kişisel ve siyasi ilişkilerde cinsiyetçilik ve ataerkillik eleştirisi ile karakterize feminist bir gündemi teşvik etmeyi amaçlayan içeriklerdir (Göker, 2019, 317).

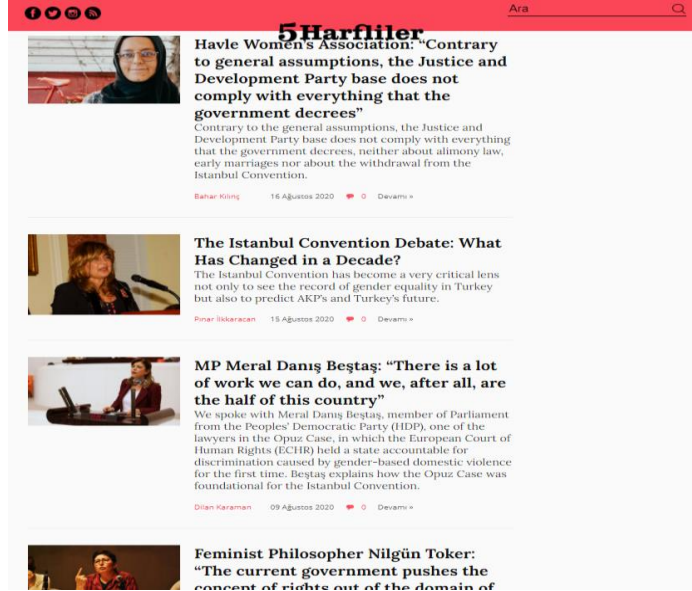
Şekil 4.2: Hakkımızda Bölümü

Kurucu ekipten Çağla'nın "Kendine alan açmak, sözel erkek şiddetinden arındırılmış, günlük konuları da konuşabileceği bir mecra arayışıyla" site için kolları sıvadıklarını ifade eden Bora'ya göre "kamusal denemelerde temsil yeteneği bulamayan bireylerin ve ilgilerin görünür olmaları ve sözlerini dillendirecekleri mecralara ihtiyaç var. 5harfliler ve benzeri sanal buluşma ortamları bu bakımdan ümit ve heyecan uyandırıyor" (Bora, 2015: 223). Dolayısıyla 5harfliler'de kadınların kafasına takılan ve onlara dair hemen her şeyle ilgili – mizah içeren veya içermeyen içerik bulmak mümkündür (Birer, 2017).

Ana sayfada da görüleceği üzere, "Meydan", "Kültür", "Ecinnilik", "Tarih" ve "Sanat" gibi 5 ana kategorinin yanı sıra sol tarafta daha küçük simgelerle ortaya konmuş "Günün Görseli" başlığı yer almaktadır. Karmaşık olmayan ve göz yormayan açılış sayfasında, ana kategorilere tıklandığında çoğu zaman görsellerin eşlik ettiği yazı ağırlıklı; bazen de görsel ağırlıklı sayfalar önümüze çıkmaktadır.

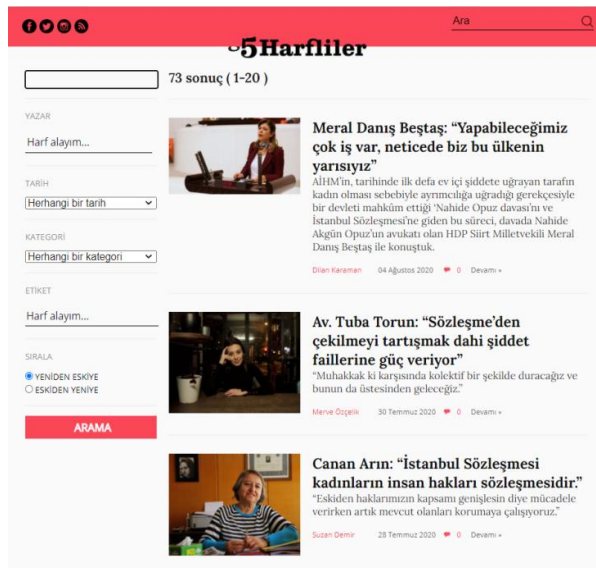
Kronolojik olarak üretilmiş son içerik, ana fotoğrafı, başlığı ve ana spotuyla beraber sayfanın ortasında yer almaktadır. Sayfanın alt kısmına doğru indikçe, yine kronolojik olarak üretilmiş son içerikler, kategorileriyle beraber alt alta verilir. Sol tarafta ise yayınlanmış son yorumların başlıkları yer alır. Böylece sitenin

etkileşimsellik özelliği de ön planda tutulur (Birer, 2017). Ayrıca web sitesinin İngilizce bir bölümü de mevcuttur. Bu bölümde bazı makaleler İngilizceye tercüme edilmekte ve bu şekilde yayınlanmaktadır.

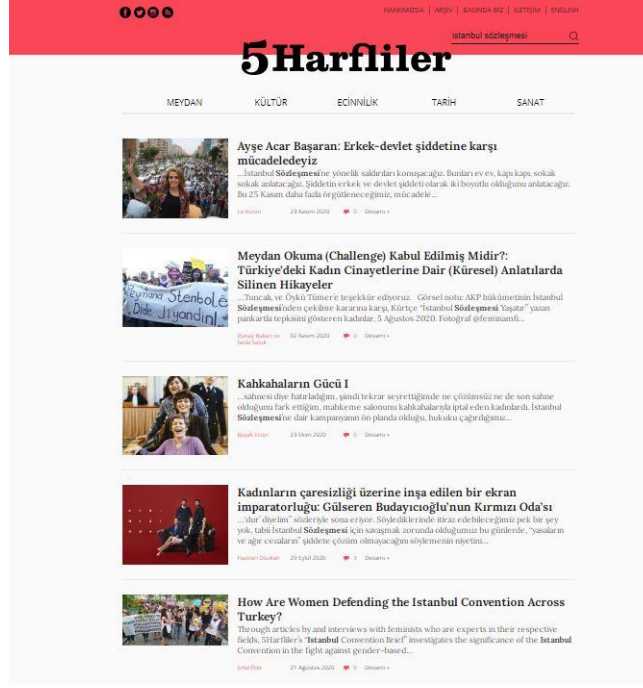

Şekil 4.1: İngilizce Bölümü

Sitede kronolojik olarak üretilen içerikler, ana fotoğrafı ve başlığı ile sayfanın ortasında yer almaktadır. Sayfanın altına inerken kronolojik olarak üretilen son içerikler kategorileriyle birlikte tek tek verilmektedir. Solda, yayınlanan son yorumların başlıkları bulunmaktadır. Ayrıca aşağıda da görüleceği üzere detaylı arama ekranı da vardır.

Şekil 4.4: Detaylı Arama Sayfası

Şekil 4.5: İstanbul Sözleşmesi Etiketindeki Başlıca Haberler

4.1.2. 5Harfliler Dijital Dergisinin Toplumsal Cinsiyet Ekseninde İncelenmesi

5Harfliler, kadınların gerek toplumsal, gerek siyasal gerekse yakın ilişkilerinde yaşadıklarını, feminist bir mücadele alanı olarak deşifre etmektedir. Oluşturulan içerikler, samimi bir atmosferde sorunu dile getiren bir alan olmanın ötesinde, ana akım medyanın aksine bir mücadele alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Var olan sorunu sorunsallaştırmakla beraber özellikle yakın ilişkilere mercek tutan 5Harfliler, kadını odak noktasına koymaktadır.

Ataerkil toplum yapısının yerleşik sistemi ve güç mekanizmalarının yıkılması, kadınların kendi kimliklerini inşa etmesi ve kendilerini ifade edebilmesi ile mümkün olabilmektedir. Kadın temsil edilen olmaktan ziyade kendisini temsil eden olmaya başladığında egemen ideolojik yapıya yönelik bir tehdit olarak görülmektedir. Türkiye’de kadının kendi medyasını oluşturması yeni medya ile mümkün olmuştur ve ne yazık ki ekonomik, politik olmaktan ziyade; güzellik, sağlık ve moda ile kendini göstermektedir. 5Harfliler.com, kadına biçilen kaderin dışında bir zihniyetle kadını temsil eden bir medya platformu olarak kendini göstermektedir.

Ekonomik, politik, sosyal ve özel alandaki konumu ile kadını söylem alanına taşımıştır.

Medyada kadının ağırlıklı olarak anne ya da eş olarak tanımlanması; kadının şiddet ya da cinselliğin nesnesi olarak adlandırılmasıyla üretilen söylemin aksine 5Harfliler kadını bir özne olarak söylem alanına taşıyarak mücadele etmektedir. Kadından beklenen toplumsal cinsiyet rollerinin en çok tezahür ettiği alan olan özel alana mercek tutan 5Harfliler, cinsiyete dayalı işbölümünü de tüm çıplaklığıyla ortaya çıkarmaktadır.

Cinsellik konusu, 5harfliler'da en çok öne çıkan konulardan biri olarak 5Harflilerin diğer platformlardan farklı olduğunun bir göstergesidir. Ataerkil sistemin kadına yüklediği roller ile kadını söylem alanına taşıyan ana akım medyaya karşın 5harfliler bu söylemi yapı bozuma uğratarak yeniden üretmiştir. Kadınlara dayatılan toplumsal roller, aynı zamanda ataerkil sistemin kadına yüklediği cinsel kimlik ile de örtüşmektedir. Kadınlar medyada *kadınlığı* ile söylem alanına taşınmış, egemen kötü söylemlerin de öznesi olmuşlardır. 5harfliler.com, kadınların medyada kendi kimliğini oluşturması ve bunu sürdürmesi için bir mücadele alanı oluşturmaktadır.

5harfliler.com' daki metinler analiz edildiğinde çoğunlukla kadınların ataerkinin idealist kadın görüşlerinden uzak konumlandıklarını ve bu konunun feminist değerlerle sentezlendiğini; bu kadınların ataerkil sisteme isyan ettiklerini görülmektedir.

İstanbul Sözleşmesinin tartışmaya açılmasıyla 5Harfliler.com da sözleşmeyi gündemine almış ve söylem alanına taşımıştır. 5Harfliler.com İstanbul Sözleşmesi konusunun üzerinde özellikle durmuş, mücadele pratiğine İstanbul Sözleşmesini de dahil etmiştir. Bu bağlamda çeşitli çalışmalar yapmış, kadın avukatlar, felsefeciler, feministler ve politikacılar ile birebir görüşmeler yapıp, İstanbul Sözleşmesi'nin önemini vurgulamıştır.

Bu çalışmada, İstanbul Sözleşmesi temelinde 5Harfliler.com' da yer alan metinler *İstanbul Sözleşmesi* etiketi içerisinde seçilmiş ve analize tabi tutulmuştur.

4.2. Seçilen Metinlerin Toplumsal Cinsiyet ve Mücadele Pratikleri

Bağlamında Eleştirisi

5Harfliler.com’ da İstanbul sözleşmesi ile ilgili olan metinler bu çalışmada Ruth Wodak’ın söylem analizi ile araştırılmaya tabi tutulmuş ve incelenmiştir. Ruth Wodak’ın geliştirdiği söylem analizi, iki aşamalı bir inceleme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. 5Harfliler.com sitesinin 24 Kasım 2014 - 29 Ekim 2020 tarihleri arasında *İstanbul Sözleşmesi* etiketinde var olan içerikleri tek tek incelenip, yapılan inceleme sonucunda *İstanbul Sözleşmesi* etiketinde 30 içeriğe ulaşılmıştır.

Bu içeriklerden 18’i doğrudan İstanbul Sözleşmesi ile ilgili iken; 6 tanesinde İstanbul Sözleşmesi sadece bir ya da birkaç cümle içerisinde geçmektedir. “...İstanbul sözleşmesi için direndiğimiz şu günlerde...” gibi. Yine bu içeriklerden 4 tanesi *İstanbul Sözleşmesi* etiketinde olmasına rağmen İstanbul Sözleşmesi ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olmamakla birlikte, sözleşme kelimesinden kaynaklı olarak bu etiketin içerisinde yer almaktadır. Bu içeriklerden 1 tanesinde İstanbul Sözleşmesine bir paragraf içerisinde yer verilip, sözleşmenin aslında ne olduğu tanımlanmıştır. Son olarak aynı etiket içerisinde yer alan bir başka içerik ise sadece başlık olarak yer alıp, içeriğe ulaşılammamaktadır. Toplamda 30 metnin yer aldığı 5Harfliler.com’ un İstanbul Sözleşmesi etiketli içerikleri şu şekilde analiz edilmiştir:

4.2.1. Aşama (Aşikâr/Açık Kullanımlar)

a. Aktörler/Taraflar Kimler?

Analizin bu aşamasında ilk olarak metin içerisindeki *aktörlerin kim ya da kimler olduğu* üzerine araştırma yapılmıştır. Yapılan analiz ve araştırma sonucunda İstanbul sözleşmesi ile doğrudan ilgili olan 18 içeriğin ortak aktörleri şu şekilde sıralanmıştır: Kadınlar, LGBTİ, polis, valiler, kadın platformları üyeleri, kadın danışma ve dayanışma dernekleri üyeleri, hükümet, Adalet ve Kalkınma Partisi, öldürülen kadınlar (Özgecan Aslan, Şule Çet, Pınar Gültekin...) Dış İşleri Bakanlığı, Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kolluk kuvvetleri, Cumhuriyet Halk Partisi, feministler, köyde yaşayan kadınlar, Adalet bakanlığı, Mor Çatı, kadın avukatlar, kadın siyasetçiler, kurumların kadın başkanları, 18 içeriğin başlıca genel aktörleri olarak belirlenmiştir.

b. Aktörler/Taraflar Nasıl Tanımlanıyor?

Aktörlerin kim ya da kimler olması dışında aktörlerin *nasıl tanımlandığı* da Wodak'ın analiz yönteminin önemli sorularından biridir. Aktörlerin nasıl tanımlandığı, çalışmanın temel yapı taşlarından birini oluşturmakla birlikte, analize tabi tutulan içeriğin ideolojik yaklaşımını anlamakta da önemli bir yere sahiptir. Bu aşamada aktörleri kurumlar ve kişiler olarak ayırmak, anlatımı daha kolay kılmakla beraber, tanımlamayı da daha sağlam bir zemine oturtmayı sağlayacaktır.

İlk olarak kurumları genel bir çatı altında toplamak yerinde olacaktır. 5Harfliler.com'un *İstanbul Sözleşmesi* ile doğrudan ilgili olan 18 içeriğin aktörlerinden; polis, valiler, hükümet, AKP, kolluk kuvvetleri, Adalet Bakanlığı baskı rejimi ile korku salgını üreten, toplum ve kadınlar üzerinde 'eyleyen' olarak konumlandırılmıştır.

Etiket içerisinde yer alan *How Are Women Defending The İstanbul Convention Across Turkey?* Başlıklı metinde protestolar esnasında gerçekleşecek polis baskısının valiliklerce öngörüldüğü ve bilindiği vurgulanıyor. Söylem her ne kadar kapalı olarak inşa edilmiş olsa da burada kurumların sözleşme karşıtı bir tavır sergilediği açıkça anlaşılmaktadır. Kurumların nasıl tanımladığı konusunda bir başka örnek ise Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi ele alınabilir. AKP, İstanbul Sözleşmesi karşıtı bir anlatımla tanımlanırken CHP, İstanbul sözleşmesini destekler biçimde tanımlanmıştır. (5Harfliler, 2020,).

Bir başka örnekle; *İstanbul Sözleşmesi Tartışması: Son 10 Yıl Neler Değişti?* Başlıklı metinde var olan 18 içeriğin aksine AKP hükümetinin önceki politikalarında İstanbul Sözleşmesi için büyük çaba harcadığı, hatta sözleşmenin adının belirlenmesinde özverili bir çalışma yaptığı belirtiliyor. AKP hükümetinin bu çabasının, AKP'nin o dönemki politikalarıyla ve uluslararası toplumda iyi bir imaj yaratma amacıyla tamamen uyum içerisinde olduğu vurgulanıyor. Fakat AKP içerisinde var olan cinsiyetçiliğin zaman içerisinde İstanbul sözleşmesi karşıtı bir tavra dönüştüğü belirtilerek, AKP genel anlamıyla karşıt görüşlü olarak tanımlanıyor (İlkkaracan, 2020).²

---

² How Are Women Defending The İstanbul Convention Across Turkey? Başlıklı Metin Bu Görüşü Desteklemektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İstanbul sözleşmesinin yanında duran bir kurum olarak tanımlanmıştır. İstanbul sözleşmesi kadınların, çocukların yaşam hakkını güvence altına alan bir sözleşme olmasıyla, AİHM karşıt bir tavır sergilememiş, yapıcı, olumlu ve destekler bir şekilde tanımlanmıştır.³

Polis aktörü metinler içerisinde genellikle baskı aygıtı olarak ele alınmaktadır. Kadınların eylemleri, yürüyüşleri, protestoları ya da daha genel bir ifade ile haklarını savunması çoğu zaman bir polis müdahalesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durumda metin içerisinde polis aktörünün olumlu bir tanımından bahsetmenin mümkün olmadığı görülmektedir.⁴

Kadınlarla ilgili yapılan tanımlamalar, 5Harfliler.com sitesinin temel mantığı ile örtüşmektedir. Her toplumun kadın hakkındaki düşüncesi ve konumu, onların doğası ve işlevi hakkındaki varsayımlara bağlıdır; dahası, bu ön varsayımlar hiçbir zaman tutarlı değildir. Kadınların tarih boyunca erkeğin ötekisi olarak tanımlanması, ataerkil toplumların temel özelliği olmuştur. Kadının tek başına bir özne olarak var olması neredeyse imkansız görülmüş, kadın kimliği bir erkekten bağımsız olarak kabul edilmemiştir. 5Harfliler.com ataerkil sistemin temel mantığına karşı çıkmakta ve kadını öteki olarak değil, özne olarak söylem alanına taşımıştır.

Ataerkil toplumsal düzenin temel problemlerinden biri olan kadın, 5Harfliler'in temel konusudur. Kadının toplumdaki konumunu öncelikle söylem alanına taşıyan bu platformda kadın, kurbanı olduğu şiddet karşısında direnen bir özne olarak tanımlanmaktadır. Söylem alanına kadın kavramı girdiğinde beraberinde; şiddet, hak ihlali, cinayet ve edilgenlik de girmektedir. 5harfliler.com kadını kurban rolünden ziyade, mücadele pratiğinin bir öznesi olarak tanımlamaktadır. Örneğin *İl İl Kadınlar İstanbul Sözleşmesine Sahip Çıkıyor* başlıklı metinde bu mücadele pratiğinin örneği görülmektedir.

---

³ AİHM İstanbul Sözleşmesine karşı olumlu bir tavırda olduğunu gösteren metinler: Meral Danış Betaş: “Yapabileceğimiz Çok İş Var, Neticede Biz Bu Ülkenin Yarısıyız” İstanbul Sözleşmesi Tartışması: Son 10 Yılda Ne Değişti? Av. Tuba Torun: “Sözleşme’den Çekilmeyi Tartışmak Dahı Şiddet Faillerine Güç Veriyor” Mor Çatı’dan Mine Akarsu: “Aileyi Korumakla Kadını Korumak Aynı Şey Değildir.” Canan Arın: “İstanbul Sözleşmesi Kadınların İnsan Hakları Sözleşmesidir.”

⁴ İl İl Kadınlar İstanbul Sözleşmesi’ne Nasıl Sahip Çıkıyor?

Dikkat çeken bir başka aktör ise kadın dernekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın dernekleri metinler içerisinde İstanbul Sözleşmesine destek veren bir tavır içerisinde görülmektedir. Bu dernekler aynı zamanda ataerkil toplumun çizmiş olduğu boyun eğen, ezilen, kurban olan kadın imajından ziyade; bir özne olarak sesini duyurabilen ve eyleyen bir tavırda olması yönüyle güçlü olarak tanımlanmaktadır.

Aktörlerin kim ya da kimler olduğu konusunu kısaca özetlemek gerekirse; kadınlar ve diğerleri olarak sınıflandırmak yerinde olacaktır. Bu sınıflandırmada aktörler; kadınların yanında olup İstanbul sözleşmesini savunanlar, sözleşmeye olumlu bir tutumla yaklaşanlar (dernekler, sivil toplum kuruluşları, muhalif olan siyasi partiler, şiddet mağduru kadınlar...) ve kadınların karşısında olup İstanbul sözleşmesini reddedenler, sözleşmeye karşı olumsuz tutum içerisinde olanlar (bazı kamu kuruluşları, polis, iktidar...) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 4.1. Aktörlerin İstanbul Sözleşmesine Olan Tutumu

AKTÖRLER	İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE OLAN TUTUMU	
	OLUMLU	OLUMSUZ
Kadınlar	✓	
LGBTİ	✓	
Polis		✓
Valiler		✓
Hükümet		✓
Kadın platformları	✓	

AKP	✓
CHP	✓
AİHM	✓
Feministler	✓
Kadın siyasetçiler	✓
Kadın avukatlar	✓

c. Estetik Boyut (Görsel neyi kodluyor?)

Aktörlerin kim ya da kimler olduğu, aktörlerin nasıl tanımlandığından sonra önemli olan bir diğer konu ise *metin içerisindeki estetik boyuttur*. Metni destekleyen görsellerin neyi kodladığı analiz için önemli bir konudur.

İstanbul sözleşmesi ile doğrudan ilgili olan 18 metnin görselleri ve görsellerin neyi kodladığı aşağıda açıklanmıştır. Metinlerde kullanılan görseller genel olarak kadınların mücadelesine vurgusunu yapmaktadır. 18 görselin sadece 6 tanesi illüstrasyon olup, geri kalan 12 görsel kişilerin ve olayların gerçek görseli olup, gerçekliği vurgulamaktadır. (örn: metin görseli 1)

Metinlerde kullanılan görseller 2 grupta incelenmiştir. İlk grupta, metinde bahsi geçen ya da düşüncelerine yer verilen avukatlar, milletvekilleri, ve felsefecilerin kendi fotoğraflarının kullanıldığı görseller incelenmiştir. İkinci grupta ise kullanılan illüstrasyonlar incelenmiştir.

Tablo 4.2. Metinlerde Kullanılan Görseller

Metin	Kullanılan Görsel
How Are Women Defending The İstanbul Convention Across Turkey?	Metinde Bahsi Geçen Eylemlerin Görseli
İl İl Kadınlar İstanbul Sözleşmesi'ne Sahip Çıkıyor	Metinde Bahsi Geçen Eylemlerin Görseli
İstanbul Sözleşmesi Tartışması: Son 10 Yılda Ne Değişti?	Görüşüne Başvurulan Kişinin/Uzmanın Kendi Fotoğrafi
Havle Kadın Derneği: AKP Tabanı İktidarla Aynı Fikirde Değil	Görüşüne Başvurulan Kişinin/Uzmanın Kendi Fotoğrafi
Meral Danış Bektaş: “Yapabileceğimiz Çok İş Var, Neticede Biz Bu Ülkenin Yarısıyız”	Görüşüne Başvurulan Kişinin/Uzmanın Kendi Fotoğrafi
Avukat Hatice Demir: “Sözleşme Cinsel Yönelim Ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımı Açıkça Yasaklıyor”	Görüşüne Başvurulan Kişinin/Uzmanın Kendi Fotoğrafi
Nilgün Toker: “Akp Hak Kavramını Siyaset Yapma Tarzının Dışına Çıkıyor”	Görüşüne Başvurulan Kişinin/Uzmanın Kendi Fotoğrafi
Av. Tuba Torun: “Sözleşmeden Çekilmeyi Tartışmak Dahı Şiddet Faillerine Güç Veriyor”	Görüşüne Başvurulan Kişinin/Uzmanın Kendi Fotoğrafi
Mor Çatı'dan Mine Akarsu: Aileyi Korumakla Kadını Korumak Aynı Şey Değildir.”	Görüşüne Başvurulan Kişinin/Uzmanın Kendi Fotoğrafi
Canan Arın: “İstanbul Sözleşmesi Kadınların İnsan Hakları Sözleşmesidir.”	Görüşüne Başvurulan Kişinin/Uzmanın Kendi Fotoğrafi
Siyasetin Şefkat Eli	Görüşüne Başvurulan Kişinin/Uzmanın Kendi Fotoğrafi
TKDF Başkanı Canan Güllü: “Salgın Döneminde Kadına Şiddet Yüzde 80 Arttı”	İllüstrasyon
Kadın Haklarının Bilincinde Türkiye'nin Bardağının Yarısı Dolu, Yarısı Doldurulmayı Bekliyor”	İllüstrasyon
Yeniden: İstanbul Sözleşmesi Nedir? 6284 Sayılı Kanun Nedir”	İllüstrasyon
Kadınları İnandırmışlar	İllüstrasyon
İstanbul Sözleşmesi Bizim Neyimiz Olur?	İllüstrasyon
18 Maddede 2014'ün Gönül Çelen	Bahsi Geçen Kişilerden Birinin

How Are Women Defending The İstanbul Convention Across Turkey? ve *İl İl Kadınlar İstanbul Sözleşmesi'ne Sahip Çıkıyor* başlıklı metinde aynı görsel kullanılmıştır. Her iki metin de görsel ile uyumlu olmakla birlikte metinde bahsi geçen eylem durumlarını da destekler niteliktedir. Kadınların Türkiye genelinde İstanbul sözleşmesini nasıl savundukları sorusunu başlığa taşıyan metin içerisinde ülkenin farklı illerinden kadınların İstanbul Sözleşmesini korumak adına eylemler, yürüyüşler, protestolar yapıldığından söz edilmiştir. Kullanılan görsel kadınların bu doğrultudaki faaliyetlerinden birini göstermekte olup, açılan pankart ile dikkat çekmektedir. “Haklarımız ve hayatlarımız için İstanbul Sözleşmesinden vazgeçmiyoruz” yazılı bir pankartın bulunduğu görsel, İstanbul Sözleşmesinin kadınlar için hak ve her şeyden önce yaşamak anlamına geldiğini ifade etmektedir. Bu görsel İstanbul sözleşmesinin hayati önemini kodlamaktadır.

Şekil 4.6: How Are Women Defending The İstanbul Convention Across Turkey? Başlıklı ve İl İl Kadınlar İstanbul Sözleşmesi'ne Sahip Çıkıyor başlıklı metin

İslamcı kadınların eleştirilerini dile getirdikleri “*Havle Kadın Derneği: AKP tabanı iktidarla aynı fikirde değil*” başlıklı yazıda Havle Kadın Derneği kendisini

“Türkiye’deki ilk Müslüman feminist kadın derneği” olarak tanıtmıştır. Müslüman feminist kadınların uzun zamandır çeşitli alanlarda verdikleri mücadeleyi sivil toplum alanında yürüten Havle Kadın Derneği, İstanbul Sözleşmesi’ni savunan kadın örgütleri içerisinde yer almıştır.

Metinde “kadınlar güçleniyor, boşanmak istiyor, sonrasında da eşleri buna dayanamayıp öldürüyor ya da şiddet uyguluyor. Böyle bir aileye kadınlar bir yana, hiçbir insanın, çocuğun ihtiyacı olmadığını düşünüyoruz” söylemleri yer almaktadır. Bu söylem ile Havle kadın derneğinin kadına şiddet konusundaki tutumu anlaşılmaktadır.

Metinde görsel olarak tesettürlü bir kadın olan havle kadın derneği başkanı Rümeysa Çamdereli’nin fotoğrafı kullanılmıştır. Görsel dinin ya da inanışın feminizm önünde bir engel olmadığını kodlamaktadır.

Meral Danış Beştaş: “Yapabileceğimiz çok iş var, neticede biz bu ülkenin yarısıyız” başlıklı metinde, metin içerisinde görüşlerine yer verilen Halkların Demokratik Partisi Adana milletvekili ve eş genel başkan yardımcısı Meral Danış Beştaş’ın kendi fotoğrafına yer verilmiştir. Meral Danış Beştaş’ın feminist bir avukat olmasına dikkat çekilmiş ve bu doğrultuda İstanbul Sözleşmesine olumlu bir tutum sergilediğini açıkça belirtmiştir.

Avukat Hatice Demir: “Sözleşme cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımı açıkça yasaklıyor” başlıklı metinde kullanılan görsel Avukat Hatice Demir’in kendi fotoğrafıdır. Fotoğrafta dikkat çeken en önemli unsur gökkuşağı renginde olan sırt çantası ve LGBTİ’ i temsil eden gökkuşağı bayrağıdır. Görsel, metnin ana çerçevesi olan İstanbul Sözleşmesinin, tüm cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığı reddettiğini destekler niteliktedir.

Nilgün Toker: “AKP Hak Kavramını Siyaset Yapma Tarzının Dışına Çıkartıyor” adlı metinde, feminist bir felsefeci olan Nilgün Toker’in kendi fotoğrafı kullanılmıştır. İstanbul sözleşmesinin uygulanmaması ya da sözleşmeden çekilme durumunun mevcut iktidar ile bağlantısına değinildiği metinde Nilgün Toker’in kendi fotoğrafı kullanılmıştır.

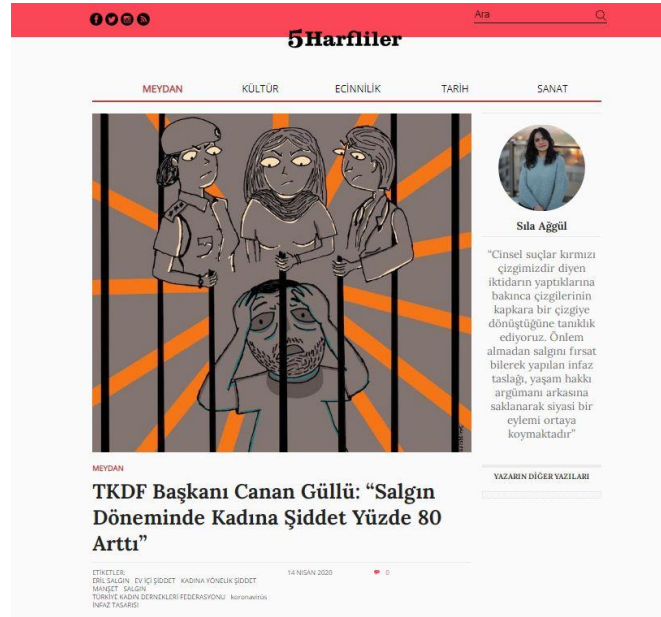
Av. Tuba Torun: “Sözleşmeden Çekilmeyi Tartışmak Dahi Şiddet Faillerine Güç Veriyor” başlıklı metinde Avukat Tuba Torun’un kendi fotoğrafı kullanılmış olup metnin tamamı İstanbul Sözleşmesi üzerine kurulmuştur. Şiddeti önlemeyi amaç edinen İstanbul Sözleşmesi, sözleşmeden çekilme tartışmalarının yapılmasıyla birlikte bir darbe daha almıştır. Bu darbenin temelinde insan haklarına yapılan bir saldırı olduğu belirtilmiştir.

“Mor Çatı’dan Mine Akarsu: Aileyi Korumakla Kadını Korumak Aynı Şey Değildir.” Başlıklı metinde diğer metinlerde olduğu gibi görüşlerine yer verilen uzmanın kendi görseli kullanılmıştır. Bu durumda metin ile görsel arasında anlamlı bir ilişki bulunması yönünden, metin ve görsel uyum içerisindedir.

Canan Arın: “İstanbul Sözleşmesi Kadınların İnsan Hakları Sözleşmesidir.” Başlıklı metinde feminist avukat Canan Arın’ın İstanbul sözleşmesi hakkında düşüncelerine yer verilmiştir. Arın “Sözleşme, kadın bedeni ve kadınlar üzerinde tahakküm kurulması yönünde başvuru her tür baskıyı şiddet olarak değerlendiriyor.” Sözleriyle İstanbul Sözleşmesinin önemini vurgulamaktadır. Yine uzmanın kendi fotoğrafının kullanıldığı metin ile görsel uyumludur.

“Siyasetin Şefkat Eli” başlıklı metinde Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanı Ayşenur İslam’ın fotoğrafı kullanılmıştır. Metnin tamamında İstanbul sözleşmesinden bahsedilmemekle birlikte, Bakan Ayşenur İslam’ın söylemlerine yer verilmiştir. Siyasetin şefkat eli tanımlaması ile öldürülen kadınlar ilişkisine dikkat çekilmiştir.

Metin içerisindeki estetik boyut incelenirken karşımıza çıkan bir diğer grup ise metin görselinde kullanılan illüstrasyonlar olmuştur.

Şekil 4.7: TKDF Başkanı Canan Güllü: Salgın Döneminde Kadına Şiddet Yüzde 80 Arttı başlıklı metin

“TKDF Başkanı Canan Güllü: Salgın Döneminde Kadına Şiddet Yüzde 80 Arttı” başlıklı metinde kullanılan görsel metin ile uyumludur fakat anlaşılır değildir. Metin içerisinde özellikle pandemi nedeniyle yaşamın çoğunun evde geçmesiyle kadınların aile içi şiddete daha fazla maruz kaldığından bahsedilmektedir. Aynı zamanda kadına şiddetin sayısal verilerine de karşılaştırmalı olarak değinilmiştir. Metinde kullanılan görsel, Feminism in İndia adlı Twitter hesabından alınmıştır. Kullanılan görselde ise öfkeli kadınlar arasında hapsolmuş bir erkek tasvir edilmiştir. İlk bakışta her ne kadar metin ile görsel arasında anlamlı bir ilişki kurulamıyor olsa da detaylı düşüldüğünde tasvir edilen hakları gasp edilen, şiddete maruz kalan kadınların haklı öfkesi ve hesabı arasında sıkışan erkin kaçınılmaz sonu da olarak da yorumlanabilir.

“Kadın Haklarının Bilincinde Türkiye’nin Bardağının Yarısı Dolu, Yarısı Doldurulmayı Bekliyor” başlıklı metinde kadın hakları konusunda yapılan bir çalışmada “kadın hakları konusunun abartıldığını düşünüyorum” ifadesine verilen cevaplar dikkat çekici olmuştur. “Katılımcıların %46,4’ü bu ifadeye “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” yanıtını verdi. “Hiç katılmıyorum” yanıtını verenlerin oranı ise %30,9’da kaldı. Yanıtların kadın ve erkekler arasında dağılımlarında ise bu ifadeye kadınların daha çok katılıyor olması işleri daha da içinden çıkılmaz bir hale soktu. Katılmayanların oranının ise cinsiyet farkı olmaksızın aynı olduğu görüldü.

Yaş dağılımlarına bakıldığında ise 65 yaş üstü bu ifadeye en çok katılırken 25-34 yaş arası en çok itiraz eden grup oldu” (İlkem Gök, 06.01.2020).⁵

Metinde kullanılan görsel Orkun Yeşim tarafından yapılmıştır. Kullanılan görsel yüzde ifadelerinin kullanıldığı kadın ve erkek gözünü andıran bir illüstrasyondur. Detaylı bakıldığında şiddet görmüş bir kadının gözü olarak da yorumlanabilmektedir.

“*Yeniden: İstanbul Sözleşmesi Nedir? 6284 Sayılı Kanun Nedir*” başlıklı metin tamamıyla İstanbul sözleşmesi ile ilgili olup, İstanbul sözleşmesinin tanımı detaylı olarak yapılmıştır. Metinde İstanbul sözleşmesinin önemine vurgu yapılırken görselde şiddete uğrayan, susturulmaya çalışılan kadınlar resmedilmiştir. Kullanılan görsel, sanatçı Mona Hatoum’un *So Much I Want to Say* videosuna aittir. Sanatçının yüzünün yakın planda çekildiği videoda, bir çift erkek eli her 8 saniyede bir değişmekte, sanatçının ağzını kapatarak konuşmasını engellemektedir. Bu şekilde bir dizi hareketsiz görüntüden oluşan videoda, sanatçı bedenini baskı karşısında bir metafor olarak kullanmıştır.

Kadınları İnandırmışlar başlıklı metinde kadın ve annelik üzerine vurgu yapılmıştır. Ataerkil toplumlarda kadından beklenen yegane şey, doğurmak ve anneliktir. Bunun aksi ise ötekileştirilmeye maruz kalmaktır. Metinde erkeği yetiştirenin yine kadın olduğu ve bu nedenle erkeğin davranışlarının sonucunun yine kadına mal edildiği konusuna değinilmiştir. Kadının annelik ile özdeşleştirildiği ataerkil topluma gönderme yapılan bir hikayeye yer verilen metinde Amerikalı Görsel Sanatçısı Alice Neel’in 1971 tarihli Nancy ve ikileri eseri kullanılmıştır.

“*İstanbul Sözleşmesi Bizim Neyimiz Olur?*” başlıklı metinde öldürülen kadınlara vurgu yapılmaktadır. Hz İbrahim’den bir kıssa ile şiddet anlatılmış, şiddetin kaynağı ya da yeri aile olunca ise İstanbul sözleşmesinin çıkış yolu olduğu belirtilmiştir. Betty Goodwin’in Ateşe Doğru Hareket adlı eseri kullanılmıştır. Goodwin’in eserlerinde konu insan formu üzerinden kurulmaktadır. Eserlerinde insan ile özel olarak ilgilenmekte ve duygusal bağ kurmaktadır. (Johnson, Brian D. 1998: 88-89). Dışavurumcu ve insan deneyimine dayalı olan “ateşe doğru hareket”

---

⁵ Kadın Haklarının Bilincinde Türkiye’nin Bardağının Yarısı Dolu, Yarısı Doldurulmayı Bekliyor başlıklı metine detaylar için bakabilirsiniz. (<https://www.5harfliler.com/kadin-haklari-bilincinde-turkiyenin-bardaginin-yarisi-dolu-yarisi-doldurulmayi-bekliyor/>)

görselinin bu metinde kullanılması İstanbul sözleşmesinin uygulanmaması konusu ile bağdaştırılabilir. İstanbul sözleşmesinin uygulanmaması ateşe doğru yürümenin toplumsal bir ilk adımı olarak görülmüş olabilir.

“18 Maddede 2014’ün Gönül Çelen Anları” başlıklı metinde genel olarak 2014 yılında kadınların başrolünde olduğu önemli olaylardan bahsedilmiş, İstanbul Sözleşmesine de bu önemli olayların arasında yer verilmiştir. Metinde kullanılan görsel dikkat çekmektedir. Arka planda feminist yazan bir sahnede sanatçı Beyonce’in feminizmi destekleyen ve büyük yankı uyandıran performansının görseli kullanılmıştır.

“Kısaca İstanbul Sözleşmesi: Sorular Ve Cevaplar” başlıklı metin tamamıyla İstanbul Sözleşmesini tanımlamakta ve anlatmaktadır. Sözleşmenin ne olduğu, kadın ve çocuklar için özellikle ne anlama geldiği konusuna değinilmiştir. Sanatçı Judith Schaechter’a ait olan görsel sembolik ifadelerle örtülü olmakla birlikte yorumlamaya da oldukça açıktır. Metinde görsel kırılıp kullanılmış olup Schaechter’in melek ve şeytan tasviri ile metin anlamlı bir ilişki içerisindedir. Schaechter "Bir omzunda bir melek ve diğer yanda şeytanla mücadele eden herhangi bir kişi, ister fiziksel ister psikolojik olsun, hapsedildiğini bilen biri gibi görünüyordu" der.⁶

Buradan hareketle özellikle aile içi şiddeti engellemeye çalışan İstanbul sözleşmesine ve dolayısıyla aile kavramına gönderme yapılabilir. Şiddete maruz kalan kadın aile içi şiddete hapsedilmiş ve bununla mücadele halindedir. İstanbul Sözleşmesi ise tek çıkış yoldur.

d. Duygusal Boyut

İncelemenin 1. aşamasında dikkate alınması gereken başlıklardan biri de metnin *duygusal boyutudur*. İncelenmekte olan metinler baskın olarak hangi duygu durumu ile karşımıza çıkmaktadır? Metni duygusal boyu ile incelemek adına duygu kavramını kısaca tanımlamak yararlı olacaktır. 2500 yıl önce Aristo ve Platon’un ‘duygu nedir?’ sorusuyla başlayan duygu kavramının kaynağı tartışması uzun yıllar felsefe tartışmalarının içerisinde yerini almıştır. Aristo’ya duygu belirli bir durumun

---

⁶ Görsele link üzerinden ulaşabilirsiniz.
(<https://glassquarterly.wordpress.com/2012/03/20/opening-judith-schaechter-explores-salvation-and-solitude-in-site-specific-prison-installation/>)

bir tutkuya bağılı olarak (ör: öfke, intikam arzusu) daha çok veya daha az zekice algılanma biçimidir. Modern tartışmalar bu iki kuram arasında, hem zaman hem de yapı açısından büyük farklılıklarla, sürüp gitmektedir (Calhoun & Solomon, 1984).

Duygu biliş, motor ifade, fizyoloji, hareket eğilimi ve sübjektif (öznel) hisler (veya bilinçli farkındalık) gibi organizmanın çeşitli alt sistemlerini içeren dinamik bir süreçtir. Duyguyu ruh hali (mood) veya etkiden, tesirden (affect) farklı kılan, duygunun bir nesne (object) olması, olayla ilişkili olması ve kısa bir devam süresinin olmasıdır. (Tran, 2004). Duygu kelimesi tipik olarak çeşitli deneyimleri ve tutumları tanımlamak için kullanılmıştır ve kendisiyle ortak bir şekilde anlaşılabilir diğer kavramları da beraberinde toplamıştır. Duygular veya hisler etki ve ruh halinden farklı anlama sahiptir. Duygular tanımlanabilir bir nedene sahiptir, kısa sürelidir, odaklanmıştır ve daha güçlüdür. Ayrıca etkinliği bozması daha olasıdır (Callahan ve McCollum, 2002). (Akt. ÇORUK, 2012: 11).

İncelenen 18 metnin geneline bakıldığında 5 farklı duygu durumunun baskın olmasının yanı sıra karmaşık bir duygu durumunun hakim olduğunu söylemek mümkündür. Bu 5 farklı duygu durumu üzüntü, öfke, sağduyu, korku ve kararlılık olarak kendini göstermektedir. Bu duygu durumlarını kısaca özetlemek anlam karmaşasının önüne geçecektir. Kısaca tanımlamak gerekirse;

Öfke (Öfkeli, Sinirli / Irritable): TDK' ya göre öfke; engellenme, incinme, gözdağı vb. gibi bir durum karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık olarak tanımlanmıştır. Öfke, kuramcılarının çoğu tarafından diğer duygular gibi ele alınarak farklı bir özellik yüklenmesine karşın, Kassinove ve Eckhart öfkeyi, "toplumsal mutluluğun ve kişisel huzurun baş düşmanı" olarak tanımlamışlardır (Hollenhorst, 1998).

Üzüntü (Üzgün / Upset): TDK' ya göre üzüntü; olması istenilmeyen olaylardan doğan ruh tedirginliği, gam, teessür anlamına gelmektedir. "Üzüntü, kişi için değerli bir şeyin (örn. kişi, kaynak gibi) kaybında ve kaybın telafi olasılığı düşük olduğunda hissedilen bir duygudur" (Akt. Araz ve Akman Direkçi, 2019: 17).

Sağduyu (Akliselim / Common sense): TDK'de sağduyu; doğru, akla uygun yargılar verme yeteneği, akliselim, hisselim ve doğru ile yanlış birbirinden ayırma ve doğru yargılama gücü olarak tanımlanmıştır. Ulutaş'a göre (2016) sağduyu

kavramı, hem aklın sınırlarına çekilmiş düşünce coğrafyasında hem de akıl ve gönül birlikteliğini elden bırakmamış kültürlerde çokça tartışılmış bir kavramdır. Kesin bir tanımlamayla üzerinde ittifak edilmemiş olsa da sağduyu kavramı literatürde benzer çağrışımları haiz bir biçimde algılanmaktadır. Sözlük anlamıyla, “bir felsefi eğitimden geçmemiş insanların apaçık veya muhakkak addettikleri doğal ve sıradan inançlar bütünü. Dış dünya ile ilgili olan ve hemen herkes tarafından, tartışılmaksızın ve sorgusuz sualsiz kabul edilen, fakat zaman zaman filozofların araştırmaları ya da ulaştığı sonuçlarla çatışabilen genel inançlar sistemi. Belirli bir alanda, özelleşme ve uzmanlık öncesinde ve gündelik hayatla ilişki içinde gelişen ve ilgili her birey tarafından paylaşılan tutarlı inançlar ve yargılar bütünü” (Cevizci, 2013: 1351) olarak ifade edilmektedir. (Akt. Ulutaş, 2016: 133).

Korku (Korkmuş, Dehşet İçinde / Afraid): TDK’da korku, Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü olarak tanımlanmıştır. Yaşama eşlik eden bir duygu olan korku bir başka kaynaktan ise; stres oluşumlu bir duygu olarak tanımlanmıştır. Korku güçlü ve ilkel insani bir duygudur. İnsanları tehlikenin varlığına karşı uyanık tutar (Yücel, 2009: 280).

Kararlılık (Kararlı / Determined): TDK’ya göre kararlılık, kararlı olma durumu, istikrar olarak tanımlanmıştır. Kararlılık, bireyin herhangi bir durum, olay ya da nesne üzerindeki, güçlü ve yoğunlaşmış dikkatidir. Bir görevi başarmaya hissetmek, motive olmakla alakalıdır. Pozitif bir duygusallık şeklidir (ÇORUK, 2012: 36).

Tüm bu tanımlamalar ışığında incelenen 18 metnin *duygusal boyutu* şu şekilde değerlendirilmiştir.

Tablo 4.3. Duygu Durumu Tablosu

Metinler	Duygu Durumu				
	Öfke	Üzüntü	Sağduyu	Korku	Kararlılık
How Are Women Defending the Istanbul Convention Across Turkey?”	✓	✓		✓	

Havle Kadın Derneği: AKP tabanı iktidarla aynı fikirde değil			✓		
Meral Danış Beştaş: “Yapabileceğimiz çok iş var, neticede biz bu ülkenin yarısıyız		✓	✓		✓
Avukat Hatice Demir: “Sözleşme cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımı açıkça yasaklıyor			✓	✓	✓
Nilgün Toker: “AKP hak kavramını siyaset yapma tarzının dışına çıkarıyor	✓		✓		
Av. Tuba Torun: “Sözleşme’den çekilmeyi tartışmak dahi şiddet faillerine güç veriyor		✓			✓
Mor Çatı’dan Mine Akarsu: “Aileyi korumakla kadını korumak aynı şey değildir		✓	✓		✓
Canan Arın: “İstanbul Sözleşmesi kadınların insan hakları sözleşmesidir	✓			✓	
TKDF Başkanı Canan Güllü: “Salgın Döneminde Kadına Şiddet Yüzde 80 Arttı	✓				
Kadın Hakları Bilincinde Türkiye’nin Bardağının Yarısı Dolu, Yarısı Doldurulmayı Bekliyor	✓				
Yeniden: İstanbul Sözleşmesi Nedir? 6284 Sayılı Kanun Nedir?		✓	✓		

Kadınları İnanmışlar	✓				
İstanbul Sözleşmesi bizim neyimiz olur?	✓	✓			✓
18 Maddede 2014'ün Gönül Çelen Anları					✓
Siyasetin Şefkat Eli	✓				
Kısaca İstanbul Sözleşmesi: Sorular ve Cevaplar			✓		

Metinlerde hakim olan duygu durumları her metin içerisinde kendini farklı şekilde göstermiş ve farklı bağlamda kurgulanmıştır. Metinlerde hakim olan üzüntü, kadınların yaşam hakkından dahi yoksun bırakılmaya çalışılmasından duyulan üzüntüdür. Şiddet gören, öldürülen kadın sayısının günden güne artması, diğer kadınlar için de bir tehdit oluşturmaktadır. Dolayısıyla kadınlar haklarının güvence altına alınmasını istemektedir. Fakat kadınların bu isteği eril iktidar tarafından reddedilmektedir. Metindeki üzüntü duygusu bu durum çerçevesinde kendini göstermektedir. Bir başka metinde üzüntü bir kadının ölümü üzerinden kendini göstermektedir. Meral Danış Bektaş'ın görüşlerine yer verildiği bir metinde *“Açıkçası Minteha Beybur’un öldürülmesi ve benim bunu bir gazetede okumam, onun cansız bedenini görmem bu süreçte beni en çok etkileyen şey oldu. Hâlâ Söz Gazetesi’ndeki o haber hafızamda tazeliğini korur”* söyleminde üzüntü duygusu açıkça görülmektedir.⁷

Metinlerde baskın olan duygu olan korku duygusu, ölümden korkmak olarak ağır basmaktadır. Kadınlar en çok yaşam hakkının elinden alınmasından korkmaktadır. Kadınlar, eril iktidardan ya da ataerkil sistemden korkmamakta, aksine bunlara karşı direnmektedir. Kadınlar arasında korku salgını yaratan, aynı zamanda

⁷ Meral Danış Bektaş “Yapabileceğimiz Çok İş Var, Neticede Biz Bu Ülkenin Yarısıyız” Başlıklı metin.

metinlerde de hakim olan korku ölüm korkusudur. Bu korkunun temelinde ise kadın cinayetleri ve kadına şiddet yatmaktadır. Ölümden, şiddetten korkmanın yanı sıra ağır basan bir başka korku durumu ise geleceğe duyulan endişedir. Kadınlar mevcut haklarının hâlihazırda uygulanmaması ve bu haklardan günden güne mahrum bırakılmaktan dolayı geleceğe yönelik korku ve endişe içindedir. Buna bağlı olarak da öfke duygusu kendini göstermektedir. Kadınlar, hayatlarına daha güvenli alanlarda devam etmesi gerekirken; İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının alınmasını öfkeyle karşılamaktadır. Her gün kadın cinayeti haberlerinin gelmesi, mevcut olan yasaların bu konuda bir yaptırım uygulamaması da öfkenin nedenlerinden biri olarak kendini göstermektedir.

Metinlerde baskın olan sağduyu; bilgelik ve akılcılık üzerinden kendini göstermektedir. Gerek İstanbul Sözleşmesinin tanımlanmasında, gerekse de kullanılan dil ve olaylara yaklaşma biçimi olarak akıl çerçevesinde kurulan cümleler sağduyu olarak değerlendirilmiştir. *İstanbul Sözleşmesi, sadece Türkiye'nin cinsiyet eşitliği sicilini görmede değil, AKP ve Türkiye'nin geleceğini öngörme konusunda da kritik bir araç olacak.*" (İlkkaracan, 2020). *"...Kadınlar güçleniyor, boşanmak istiyor, sonrasında da eşleri buna dayanamayıp öldürüyor ya da şiddet uyguluyor"* bile dediler. *Böyle bir aileye kadınlar bir yana, hiçbir insanın, çocuğun ihtiyacı olmadığını düşünüyoruz.*" cümlesi, baskın olan sağduyu duygusunu örneklendirmektedir.

Metinlerde kararlılık duygusu özellikle direniş kavramı ile kendini göstermektedir. Kadınların, İstanbul sözleşmesinin uygulanması için her türlü mücadeleyi vereceği metinlerde net olarak vurgulanmaktadır. Kadınlar her türlü baskı ve tehdide rağmen direnmeye devam edeceğini açıkça ifade etmektedir.

İstanbul sözleşmesi etiketinde yer alan 18 haberin duygusal boyut incelenmiş ve bunun sonucunda genel itibariyle karmaşık bir duygusal yapının hakim olduğu görülmüştür. Her ne kadar incelenen her metinde farklı duygu durumları hakim olsa da genele yayıldığında bu incelemede duygusal boyut karmaşıktır demek yanlış olmayacaktır.

4.2.2. 2. Aşama (Zımni/Kapalı Kullanımlar)

a. Söylem Nasıl İnşa Ediliyor?

Kadınların kendilerini ifade etmeye, kendi kimliklerini inşa etmeye ve temsil edilmekten “temsilci” olmaya başlaması, yerleşik sistemlerin ve güç mekanizmalarının yıkılması demektir. Egemen ideolojik yapıya yönelik bir tehdit, o zaman iktidar iddiasıdır ve böylece iktidara karşı direniş ortaya çıkar. Türkiye'de kadın medyasında kadına yönelik yaklaşım ve söylem karmaşıktır ve birbiriyle ilişkili birçok bileşenden oluşmaktadır. Ekonomik, politik ve genel muhafazakâr eğilimler, kadınların aile içindeki konumlanmaları olarak haberlere yansıyor.

Medya söyleminde kadınlık, ağırlıklı olarak kadının aile içinde anne ya da eş olarak tanımlanmasıyla, ikincil bir konum ise şiddet ya da cinselliğin nesnesi olarak tanımlanmasıyla üretilir. O halde kadından beklenen toplumsal cinsiyet rollerinin en çok tezahür ettiği alan özel alan; çünkü kadına ait olduğu düşünülen alandır. Bu ayırım, cinsiyete dayalı işbölümünü ortaya çıkarmaktadır.

Kadınlara verilen bu roller aynı zamanda ataerkil sistemin kadına yüklediği cinsellikle de örtüşmektedir, cinsellikleriyle yoğun olarak var olmuşlardır, ancak cinsel kimlikleri egemen söylemlerle tanımlanmıştır. Sonuç olarak, medyada kurulan kadın kimlikleri, erkek egemen söylemle giderek daha tutarlı hale gelmekte ve medyada kadınların nasıl ele alındığı, kadınların toplumda tanımlanma biçimleriyle doğrudan ilişkili olmaktadır.

Kadınlar kendi kimliklerini oluşturmak ve sürdürmek için çok mücadele etmek zorundadır. Medya da bu anlamda Türkiye'deki kadınlar için bir mücadele alanı oluşturmaktadır. 5harfliler.com, kadınların var olan söylem alanını yıkmasında önemli bir yere sahiptir.

Feminist hareketin, kadınların rolleri ve yaşamları hakkında konuşan medyadaki ataerkil hegemonya retoriğini yıkarak siyaset alanına girmesi gerekmektedir. Medya kadınların iffetini kutsallaştırırsa da, aynı zamanda onu arzu nesnesi olarak da temsil etmektedir. Bu noktada 5harfliler medya da yeni bir argüman geliştirmekten ziyade, var olan kadın söylemi üzerinde alternatif bir söylem alanı oluşturmaktadır.

5Harfliler’de “samimi halk” vurgulanmaktadır. Hikâyenin anlatımına ve yazım tarzına oldukça özen gösterildiği görülmektedir. Her ne kadar yayıncılıkta siyasi eyleme dahil olunmasa da çoğu zaman söylem kapalı olarak inşa edilmiş; metinlerde açıkça olmasa da siyasi tartışmalara yer verilmiştir. Bu durumda feminizmin “kişisel olan politiktir” söylemi çiğnenmemiştir. Kadınların feminizmin taleplerinin dile getirildiği, sadece kişisel hikâyelerin değil hareketin ön plana çıktığı dolayısıyla güç mekanizmalarının söylemlerinin yıkıldığı bir alan olarak sunulmuştur. Bu noktada kendi medyasını oluşturmak konusu dikkat çekmektedir. Metinlerin geneline bakıldığında bireysel geçmiş ve deneyim üzerinden mücadele pratiğinin tarihi oluşturulmaya çalışılmaktadır. Kadın olmak, kadın hareketlerinin bir parçası olmak, mücadele etmek bir başarı olarak görülmektedir. Bu bağlamda da söylemsel kurulum inşa edilmektedir.

b. Söylemin Kurulum Stratejileri Nelerdir?

Söylemin kurulum stratejilerine bakıldığında metin içerisindeki aktörlerin hangi sıfatlar ile tanımlandığı odak noktası olarak alınmaktadır. 18 metin incelendiğinde, klasik ataerkil söylemin 5Harfliler.com’da hâkim olmadığı görülmektedir. Ataerkil toplumlarda kadını niteleyen sıfatlar her zaman edilgen olmuştur. Erkek ise bunun tam tersi, etken olarak tezahür etmiştir. İncelenen metinlerde kadın güçsüz, çaresiz, erkeğin ötekisi olarak tanımlanmaktan ziyade, bir birey ve özne olarak kaleme alınmıştır. Kadına atfedilen tüm olumsuz nitelendirmelerin aksine 5Harfliler tüm olumsuz nitelendirmeleri erkeklerden yana kullanmıştır.

Kadınlar; güçlü, direnen, hakkını arayan, susmayan, kendini ifade eden, karar veren, bilgili kimseler olarak tanımlanmıştır. Erkekler ise baskıcı, şiddetin ve cinayetin faili, akılcılıktan uzak olarak tanımlanmıştır. Tüm bu tanımlamaların dışında kalan LGBTİ ise daha çok, toplumsal yaptırımların ve sorunların temel kaynağı olarak algılanıyormuş gibi anlatılmıştır. Bir metinde LGBTİ *günah keçisi* sıfatıyla nitelendirilmiştir.⁸

---

⁸ How Are Women Defending the Istanbul Convention Across Turkey? Başlıklı metinde LGBTİ’ye karşı nasıl bir tavır olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Tüm bu nitelendirmelerin yanı sıra söylemi destekleyen farklı unsurlar da bazı metinlerde kendini göstermektedir. *İstanbul Sözleşmesi Bizim Neyimiz Olur?* Başlıklı metinde söylem, dinin bir mit olarak tanımlanması ile desteklenmiştir.

Söylemin kurulum stratejisine bir diğer örnek de İstanbul Sözleşmesi konusunda farklı mesleklerden kadınların, aktivistlerin ve kadın dayanışma kuruluşlarının birbiri ile dayanışma içerisinde olmasıdır. Farklı meslek gruplarından kadınların, aktivistlerin, sözleşmeye destek olması, sözleşme etrafında bir muhalif kimlik oluşturmaktadır. Açık olarak ifade edilmese de 18 içeriğin neredeyse tamamında bu dayanışma kapalı olarak ifade edilmiştir.⁹ “*Bana göre kadınların verdiği mücadele Türkiye’deki tek başarılı mücadele*” söylemiyle ifade edilmiştir.

Havle Kadın Derneği: AKP tabanı iktidarla aynı fikirde değil başlıklı metinde İslami feminizmin de İstanbul sözleşmesinden yana bir tutumda olduğu görülmekte, bütüncül bir kadın söylemi oluşturulmaktadır. Bu da kadın dayanışma kuruluşlarının birbirleri ile dayanışma içerisinde olduğunun örneklerindedir.

Metinlerde kullanılan dil de söylemin kurulum stratejisinde önemli bir yere sahiptir. 18 içeriğin genelinde bizli dil kullanılmış, sözleşmeye taraf olanlar ve sözleşmeyi reddedenlerle; kadınlar ve erkekler biz-onlar diye ayrıma tabii tutulmuştur. “*Onlar, kadınların istedikleri gibi değiştirebilecekleri canlılar olduğunu düşünüyorlar. Dolayısıyla öncelikle kadınlar üzerinden politika belirliyorlar*” cümlesinde bu ayrımın örneği görülmektedir.

“*...Eskiden haklarımızın kapsamı genişlesin diye mücadele verirken artık mevcut olanları korumaya çalışıyoruz. Şimdi sadece mevcut haklarımız da elimizden alınmasın diye uğraşıyoruz*” cümlesi biz diline bir örnektir. Burada görüşüne başvurulmuş uzman, aynı zamanda mücadele ile kendisini özdeşleştirmektedir.¹⁰

“*Cinsel suçlar kırmızıçizgimizdir, diyen iktidarın yaptıklarına bakınca çizgilerinin kapkara bir çizgiye dönüştüğüne tanıklık ediyoruz*” cümlesi de bizli dile örnektir.¹¹

“*Yıkıntılara, hatta bazen yıkıntı altına itilmiş ve orada can veren kadınlara bakıp hala suçluyu göremeyenlere söyleyeyim; sizsiniz*” cümlesi de bizli dile

⁹ Av. Tuba Torun: “Sözleşme’den Çekilmeyi Tartışmak Dahi Şiddet Faillerine Güç Veriyor” metninde sözleşme etrafında muhalif bir kimlik olduğu görüşünü destekleyen bir örnektir.

¹⁰ Detaylar için Canan Arın: “İstanbul Sözleşmesi kadınların insan hakları sözleşmesidir.” Başlıklı metne detaylar için bakabilirsiniz.

¹¹ TKDF Başkanı Canan Güllü: “Salgın Döneminde Kadına Şiddet Yüzde 80 Arttı”

gösterilen bir başka örnek olmakla birlikte, söylem mücadele anlatısı üzerinden kurulmaktadır.¹²

c. Kalıcılaştırma Stratejileri

Her metin kendi özelinde birtakım kalıcılaştırma stratejilerine başvurmaktadır. 5Harfliler genelinde incelenen 18 metne bakıldığında kalıcılaştırma stratejisi olarak 3 başlık karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; uzman görüşleri, olaylar ve kaynaklara verilen referanslardır. Uzmanların meslekleri, bu mesleklerin epistemolojik arka planı ve hukuksal felsefi bilgiye başvurmak, 18 içeriğin genelinde bütüncül bir kalıcılaştırma stratejisinin hakim olduğunu göstermektedir.

18 içerikte karşımıza çıkan kalıcılaştırma stratejilerinin temelinde söylemi güçlendirmek vardır. Yaşanan olaylar ile söylem örneklendirilmiş, kaynaklar ile desteklenmiş ve uzman görüşleri ile güçlendirilmiştir. Metinlerin tamamı bütüncül olarak değerlendirildiğinde kadınların mücadelesinin yine kadınlar aracılığıyla güçlendirilmeye çalıştığı görülmektedir. Gerek kaynağa referans verilmesi gerek uzman görüşleri gerekse olayların hepsi kadınlar etrafında şekillenmektedir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda İstanbul Sözleşmesi etiketinde incelenen 18 metinden 2'sinde herhangi bir kalıcılaştırma stratejisine rastlanmamıştır. Bu metinler; 12. ve 18. metinlerdir.¹³

Uzman görüşüne yer verilen 9 metin tespit edilmiştir.¹⁴ Bu metinler sırasıyla; 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 11. metinler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uzman görüşlerine yer verilirken, özellikle feminist kadınların görüşlerine başvurulmuştur. Feminist siyasetçiler, feminist avukatlar, feminist felsefeciler ve feminist kadın dernek ve platform başkanları. Bu kişilerin feminist kimlikleri savunulan düşünceyi pekiştirmektedir. Aynı zamanda güçlü kadın imgesi

¹² İstanbul Sözleşmesi bizim neyiz olur başlıklı metin.

¹³ 12. Kadın Hakları Bilincinde Türkiye'nin Bardağının Yarısı Dolu, Yarısı Doldurulmayı Bekliyor
18. Kısaca İstanbul Sözleşmesi: Sorular Ve Cevaplar

¹⁴ 3. İl İl Kadınlar İstanbul Sözleşmesine Sahip Çıkıyor

4. Havle Kadın Derneği: Akp Tabanı İle Aynı Fikirde Değil

5. Meral Daniş Beştaş: "Yapabileceğimiz Çok İş Var Neticede Biz Bu Ülkenin Yarısıyız"

6. Avukat Hatice Demir: "Sözleşme Cinsel Yönelim Ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımı Açıkça Yasaklıyor"

7. Nilgün Toker "Akp Hak Kavramını Siyaset Yapma Tarzının Dışına Çıkıyor."

8. Av. Tuba Torun: "Sözleşme'den Çekilmeyi Tartışmak Dahi Şiddet Faillerine Güç Veriyor"

9. Mor Çatıdan Mine Akarsu: "Aileyi Korumakla Kadını Korumak Aynı Şey Değildir."

10. Canan Arın: "İstanbul Sözleşmesi Kadınların İnsan Hakları Sözleşmesidir."

11. TKDF Başkanı Canan Güllü: "Salgın Döneminde Kadına Şiddet Yüzde 80 Arttı"

yaratmaktadır. Kadınların kamusal alanın her mecrasında etkin olarak yer aldığına da bir göstergesidir. Bu durum bir başka bakış açısıyla, ataerkil yapının aklıdan ziyade duygusallık ile nitelendirdiği kadınlığın; akıl ile bir başkaldırısı olarak değerlendirilebilir.

Olaylar aracılığıyla kalıcılaştırma stratejisi uygulanan 4 metin tespit edilmiş olup, bunlar sırasıyla 1, 3, 4 ve 17. metinlerdir.¹⁵ Bu metinlerde olaylar kadınların deneyimlerine ve mücadelesine dayanmaktadır. Kadınların gerek yaşamından bir kesit ile gerekse de hakları için yaptığı eylemler ile pekiştirilen metinlerde, kadını söylem alanının dışında bırakan medyanın aksine, kadını söylem alanına taşıyarak anlam güçlendirilmiştir.

Son olarak kaynak kullanımı ile kalıcılaştırma stratejisi uygulanan 3 metin tespit edilmiş olup, bunlar 2,13 ve 15.¹⁶ Metinlerdir. Bu metinlerde başvurulan kaynakların kadınlar tarafından yazılması dikkat çekmiştir. Referans olarak verilen kaynaklar kadın mücadelesini yine kadını akli ve bilgeliği ile güçlendirmiştir.

---

¹⁵ 1. How Are Women Defending The Istanbul Convention Across Turkey?.
3. İl İl Kadınlar İstanbul Sözleşmesi'ne Nasıl Sahip Çıkıyor?
4. Havle Kadın Derneği: Akp Tabanı İktidarla Aynı Fikirde Değil
17. Siyasetin Şefkat Eli

¹⁶ 2. İstanbul Sözleşmesi Tartışması: Son 10 Yılda Neler Değişti?
13. Yeniden: İstanbul Sözleşmesi Nedir? 6284 Sayılı Kanun Nedir?
15. İstanbul Sözleşmesi Bizim Neyimiz Olur?

SONUÇ

Kimlik çalışmaları özellikle 3. Dalga feminizm ile kadın kimliğine mercek tutmuş bir konudur. Özellikle feminizmin yeni medyayı etkili bir biçimde kullanması kadınların kendi kimliğini oluşturma çabasına ışık tutmuştur. İktidar mekanizmalarına karşı bir direniş olan feminizm, yeni medyayı mücadele alanı olarak kullanmış hatta yeni medyada kendisine farklı mücadele alanları açmıştır. 5Harfliler.com, toplumsal cinsiyet temeline dayalı olan direnişini yeni medya aracılığıyla bir mücadele pratiğine dönüştürmüştür. İktidar mekanizmaları çevresinde gerçekleştirilen toplumsal cinsiyet temeline dayanan eşitsizliği odağına almıştır.

Feminist hareketin iktidarı ele geçirerek toplumsal bir dönüşüm gerçekleştirme amacı yoktur. Amaç toplumsal cinsiyet temeline dayalı tüm eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır. Bu bağlamda feminizm mücadele pratiğini iktidar ilişkileri içerisinde kendisine alan açmak ve görünür olmak adına geliştirmektedir.

Feminizm yeni medyayı hem bir alan hem de bir araç olarak kullanmaktadır. Yeni medya aracılığıyla özellikle kadın kimliğini tüm eril kodlardan arındırarak, medyanın ürettiği tüm söylemlerin dışında bir özne olarak sunmayı amaçlamıştır. 5Harfliler.com feminizmin tam da bu amacı çerçevesinde yeni medyada bir mücadele pratiği örneği olmuştur. Kadını eril tahakkümün tüm sıfatlarından kurtarmayı başarmış ve bir özne olarak kadın söylemi yaratmıştır. Bu çalışma kapsamında yeni medyada bir mücadele pratiği örneği olan 5Harfliler.com odak noktası olarak alınmış, bu bağlamda İstanbul Sözleşmesi konulu metinler analiz edilmiştir. Çalışmada İstanbul Sözleşmesi konulu içeriklerin seçilmesi ve analiz edilmesinde, İstanbul Sözleşmesinin son dönemlerde toplumsal bir mücadele pratiği haline dönüşmesi nedeni yatmaktadır.

Yapılan analizlerin sonucunda, 5Harfliler.com'un yeni medya bir mücadele pratiği olduğu sonucuna varılmıştır. Dişil dil aracılığıyla eril dili yapı bozuma uğratan 5Harfliler.com, İstanbul Sözleşmesi konusunda da bu mücadeleyi sürdürmüş, kadın kimliğini tüm eril kodlardan bağımsız olarak yeniden üretmiştir.

Ruth Wodak'ın eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenen içerikler şu sonuçları vermiştir:

Analizin 1. Aşamasında İstanbul Sözleşmesini konu eden 18 metinde kadınlar, LGBTİ bireyler, polis, valiler, hükümet, kadın platformları, AKP, CHP, AİHM, feministler, kadın siyasetçiler, kadın avukatlar olmak üzere 12 temel aktör bulunmuştur. Bu aktörlerin İstanbul Sözleşmesi'ne karşı tutumu olumlu ve olumsuz olarak iki ayrı gruptandırmaya tabi tutulmuştur. Bunun sonucunda; kadınlar, LGBTİ bireyler, kadın platformları, CHP, AİHM, feministler, kadın siyasetçiler ve kadın avukatlar olmak üzere 8 aktörün tutumunun olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Polis, valiler, hükümet ve AKP olmak üzere 4 aktörün ise tutumunun olumsuz yönde olduğu tespit edilmiştir.

Aktörlerin İstanbul Sözleşmesine olan tutumu aktörlerin metin içerisinde tanımlanma biçimlerinde farklılıklara neden olmuştur. Bu bağlamda polis, vali ve AKP, baskı rejiminin bir aracı; hükümet ise kaynağı olarak tanımlanmıştır. Diğer aktörler olan LGBTİ bireyler, kadınlar, kadın platformları ve feministler direniş ve güç kavramları etrafında tanımlanmıştır. Bu aktörler her ne kadar bazı metinlerde kurban ve mağdur olarak tanımlanmış olsa da 18 içeriğin geneline bakıldığında; ataerkil toplumun çizdiği kaderin çok dışında bir anlamla tanımlanmaktadır. Boyun eğmeyen, hakkını arayan, direnen güçlü biz özne olarak tanımlanan bu aktörler, iktidar mekanizmalarının edilgen bir nesnesinden ziyade, bu mekanizmalar içerisinde kendisine yer arayan özneler olarak konumlandırılmıştır. CHP, kadın siyasetçiler ve kadın avukatlar, metinler içerisinde destekleyici, koruyucu ve teşvik edici olarak tanımlanmıştır.

İçeriklerin estetik boyutu kadınların mücadelesini desteklemektedir. 12 görsel, metinde geçen olaylarla ve kişilerle doğrudan ilişkili olup, 6 görsel yine kadınlar ve kadın mücadelesi ile ilgili illüstrasyonlardan oluşmaktadır. Olaylar ve kişilerle ilgili olan görseller metinde bahsi geçen kişilerin kendi fotoğrafları ve metinde referans verilen olayların fotoğraflarıdır. İllüstrasyonların ise 5'i sanatsal eserlerden oluşurken 1'i ise İstanbul Sözleşmesi temelinde yapılan bir ankete istinaden çizilmiş bir görseldir. 18 metnin genelinin estetik boyutu incelendiğinde ise metinlerde kullanılan tüm görseller ve metinler arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Metinlerin duygusal boyuna bakıldığında; öfke, üzüntü, sağduyu, kararlılık ve korku olmak üzere temelde 5 farklı duygu durumuna rastlanılmıştır. Öfke duygusu 8

metinde, üzüntü 7 metinde, sağduyu 8 metinde, korku duygusu 3 metinde, kararlılığın ise 6 metinde hâkim olduğu görülmüştür. Bu duygu durumlarından üzüntü; kadın cinayetleri ve bu cinayetler çerçevesinde can güvenliği konusunda duyulan endişenin bir sonucu olarak kendini göstermektedir. Korku da aynı şekilde ölümden korkmak, kadın cinayetleri çerçevesinde işlenmiştir. Öfke, kadınların toplumsal eşitsizliğin öznesi olarak konumlandırılmasına duyulan öfke olarak kendini göstermektedir. Kadınların mevcut haklarından yoksun bırakılmasına duyulan öfkenin dışavurumu olarak metinlerde işlenmiştir. Kararlılık duygusu kadınların hakları için mücadeleden vazgeçmeyeceği üzerinden ağır basarken; sağduyu ise neredeyse tüm metinlerde akılcılık ve bilgelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla içeriklerin karmaşık bir duygu durumuna sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Anlamlar ve söylemler temeline dayanan analizin 2. Aşamasında söylemin daha çok kapalı olarak inşa edildiği ortaya çıkmıştır. Metinler içerisindeki kadın söylemi İstanbul Sözleşmesi etrafında inşa edilmiştir. Bu söylem, ana akım medyanın egemen eril söyleminin zıttı biçimindedir. Egemen eril dilin *eksik öznesi* olan kadınlık, incelen metinlerde bu kavramdan sıyrılmış gerçek özneler olarak kendini göstermiştir. Metinlerde kadınlar kendi kimliğini oluşturmuş, tüm eril kodlardan sıyrılmış özneler olarak söylem alanına taşınmıştır. Söylemin inşasında dikkat çeken bir diğer konu ise hikâyelerden çok hareketlerin söylem alanına taşınmasıdır. İstanbul sözleşmesi içerikli metinlerde kadınların hikâyelerinden çok kadın hareketleri üzerinde durulmuş, söylem kadın hareketleri çerçevesinde inşa edilmiştir.

18 içeriğin söylemi, daha çok dil üzerine kurulmuş olsa da söylemin kurulum stratejilerinde başlıca üç konu dikkat çekmiştir: Birincisi aktörlerin hangi sıfatlar ile tanımlandığı, ikincisi söylemi destekleyen unsurlar ve üçüncüsü ise kullanılan dildir. İlk olarak aktörlerin tanımlanma biçimlerinde kadınlar ve erkeklere dair yapılan tanımlamalar dikkat çekicidir. Kadınlar güçlü özneler, direnen ve akılcı bireyler olarak nitelendirilirken; erkekler suç ve şiddetin faili, toplumsal huzuru bozan, bilgi ve akıldan yoksun olarak nitelendirilmiştir. Söylemi destekleyen unsurlarda, bütüncül bir kadın söylemi tespit edilmiş ve kadınların dayanışma içerisinde olması dikkat çekmiştir. Kullanılan dilde ise en dikkat çekici nokta *biz ve onlar* olarak kullanılan dildir. Kadınlar ve erkekler; sözleşme karşıtı olanlar ve sözleşmeye taraf

olanlar biz ve onlar diye ayrılmıştır. Dolayısıyla metinde bahsi geçen kişilerin de bizli dil kullanması, sözleşme çevresindeki mücadele ve bağlılığı göstermektedir.

Metinlerde temel olarak 3 farklı kalıcılaştırma stratejisi dikkat çekmiştir. Bunlar uzman görüşleri, olaylar ve kaynağa referans verilmesi olarak tespit edilmiştir. 5Harfliler.com, İstanbul sözleşmesini konu eden metinlerde sıklıkla uzman görüşlerine yer vererek, desteklenen görücü kalıcılaştırma stratejisine başvurmuştur. Özellikle feminist kanaat önderlerinin görüşlerine başvurularak metinde savunulan düşünce güçlendirilmiştir.

Dikkat çeken bir başka sonuç ise dil dolayımında bir yapı bozum gerçekleşmesidir. 5Harfliler.com, eril dili ve eril tahakkümü dil aracılığıyla alt üst etmektedir. Erkin dil aracılığıyla kadınlar üzerinde tahakküm kurma çabası, incelenen metinlerde yine dil aracılığıyla ters çevrilmiştir. Kimi metinde erki “o” diye temsil ederek, kimi metinlerde ise söylem alanına dahi almayarak, bu yapı bozum gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak; 5Harfliler.com, dil aracılığıyla iktidar mekanizmalarını yapı bozuma uğratan; yeni medyada feminist bir mücadele pratiğidir. İstanbul Sözleşmesi, bu mücadele pratiğinin son dönemlerdeki en belirgin örneklerinden biridir. 5Harfliler.com eril kültürün tüm kodlarından sıyrılmayı başarmış; özellikle İstanbul Sözleşmesi temelinde ortak bir kadın bilinci oluşturmaya çalışmıştır. Sözleşme içerikli metinlerin hemen hepsinde kadınlık vurgusu yapmış, bu vurguyu yaparken eril dilin yeniden üretimini reddetmiştir. Bu bağlamda da kadına ve kadınlığa dair gerçekleştirdiği tüm mücadele pratiklerini, dişil bir dil aracılığıyla gerçekleştirmiştir.

KAYNAKÇA

- Sharfliler (2020). How Are Women Defending The İstanbul Convention Across Turkey?. (Erişim: Ekim 2020). <https://Www.5harfliler.Com/How-Are-Women-Defending-The-İstanbul-Convention-Across-Turkey/>
- Acar, E. (2020). Collective Identity In Feminist Alternative New Media: The Case Of 5harfliler. Com (Doctoral Dissertation, Middle East Technical University).
- Aguirre, E., Roggeveen, A. L., Grewal, D., & Wetzels, M. (2016). The Personalization-Privacy Paradox: İmplications For New Media. *Journal Of Consumer Marketing*.
- Ahmed, L. (2020). Early Feminist Movements İn The Middle East: Turkey And Egypt. In *Muslim Women (Rle Women And Religion)* (Pp. 111-123). Routledge.
- Alankuş, S. (2008), “Türkiye’de ‘Başka’ Bir Demokrasi İçin, ‘Başka’ Bir Medya Ve Habercilik”, *Uygun Adım Medya, Derleyen: İ. Cangöz, Ankara: Ayraç Kitabevi*.
- Alikılıç, Özlem; Baş, Şule (2019). “Dijital Feminizm: Hashtag’in Cinsiyeti” *Fe Dergi* 11, No. 1, s89-111.
- Alitavoli, R., & Kaveh, E. (2018). The Us Media’s Effect On Public’s Crime Expectations: A Cycle Of Cultivation And Agenda-Setting Theory. *Societies*, 8(3), 58.
- Althusser, L. (2010), *İdeoloji Ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Çev. Alp Tümertekin, İthaki Yayınları, İstanbul*.
- Andersen, N. A. (2003). *Discursive Analytical Strategies: Understanding Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann. USA: Policy Press*.
- Angova, S., Tsankova, S., Ossikovski, M., Nikolova, M., & Valchanov, I. (2019, July). Mapping Digital Media Content. In *International Conference On Applied Human Factors And Ergonomics* (Pp. 233-238). Springer, Cham.
- Anthias, F., & Yuval-Davis, N. (1983). Contextualizing Feminism-Gender, Ethnic And Class Divisions. *Feminist Review*, 15(1), 62-75.
- Aruguete, N. (2017). The Agenda Setting Hypothesis İn The New Media Environment. *Comunicación Y Sociedad*, (28), 35-58.
- Athenstaedt, U., Haas, E., & Schwab, S. (2004). Gender Role Self-Concept And Gender-Typed Communication Behavior İn Mixed-Sex And Same-Sex Dyads. *Sex Roles*, 50(1-2), 37-52.
- Atton, C. (2013). *Alternative And Activist New Media*.
- Atton, C., & Mabweazara, H. (2011). New Media And Journalism Practice İn Africa: An Agenda For Research. *Journalism*, 12(6), 667-673.
- Badham, M. (2019). Four News Media Roles Shaping Agenda-Building Processes. *Big Ideas İn Public Relations Research And Practice (Advances İn Public Relations And Communication Management*, 4, 163-176.
- Bailey O, Cammaerts B & Carpentier N (2008) *Understanding Alternative Media. Maidenhead: Open University Press*.

- Bailey, O. G., Cammaert, B., & Carpentier, N. (2007). *Understanding Alternative Media*. Mcgraw-Hill Education (Uk).
- Bakırcı, K. (2018). İstanbul Sözleşmesi, Ankara Barosu Dergisi Sayı 4 Sayfa 134-149. Erişim: 05.01.2021, Ankara.
- Bandura, A. (2001). Social Cognitive Theory Of Mass Communication. *Media Psychology*, 3(3), 265-299.
- Bauer, L., Holmes, J., Warren, P., & Warren, P. (2006). *Language Matters*. New York: Palgrave Macmillan.
- Bayoğlu, Filiz (2010). Simone De Beauvoir: Öteki Olarak Kadın (Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Araştırma Görevlisi) Güz Sayı 15, Uludağ Üniversitesi.
- Beauvoir, Simone De (1993a) Kadın İkinci Cins I: Genç Kızlık Çağı, Çev. Bertan Onaran, 7.Baskı, İstanbul: Payel Yayınları.
- Beckwith, K. (2001). Gender Frames And Collective Action: Configurations Of Masculinity İn The Pittston Coal Strike. *Politics & Society*, 29(2), 297-330.
- Bem, S. L. (1981). *Bem Sex-Role Inventory: Sampler Set*. Consulting Psychologists Press.
- Benford, Robert D., Timothy B. Gongaware & Danny L. Valadez. (2000). "Social Movements." Ss. 2217-2727. *Encyclopedia Of Sociology İçinde* (2. Baskı), Derleyen Edgar F. Borgatta, Cilt III. New York: Mcmillan Reference Usa.
- Bensadon, N. (1994). *Başlangıçtan Günümüze Kadın Hakları* (Ş. Tekeli, 2. Basım, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bhasin, K., (2003). *Toplumsal Cinsiyet 'Bize Yüklenen Roller'*. Ay, K., (Çev.), Liseli Kıvılcım Eğitim Broşürleri.
- Boizot, J. O. (2019). *Feminism And Media, Opportunities And Limitations Of Digital Practices*.
- Bozok, M. (2009), *Erkeklik İncelemeleri Alanındaki Başlıca Kuram Ve Yaklaşımların Sosyalist Feminist Bir Eleştirisine Doğru*, V1. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı: "Toplumsal Dönüşümler Ve Sosyolojik Yaklaşımlar" (S. 431-445) Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Bozok, M. (2009). *Feminizmin Erkekler Cephesindeki Yankısı: Erkekler Ve Erkeklik*, *Cogito Dergisi*, 58: 269-284.
- Bozok, M. (2011). *Soru Ve Cevaplarla Erkeklikler*, İstanbul: Altan.
- Bucholtz, M., & Hall, K. (2005). *Identity And Interaction: A Sociocultural Linguistic Approach*. *Discourse Studies*, 7(4-5), 585-614.
- Buechler, S. M. (2000), *Social Movements İn Advanced Capitalism* (New York; Oxford: Oxford Charles Tilly, Charles (2008), *Toplumsal Hareketler*, Babil Yayınları: İstanbul.
- Buker, E. A. (1999). *Talking Feminist Politics: Conversations On Law, Science, And The Postmodern*. Rowman & Littlefield Pub Inc.

- Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D., & Semmelroth, J. (1992). Sex Differences In Jealousy: Evolution, Physiology, And Psychology. *Psychological Science*, 3(4), 251-256.
- Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social Cognitive Theory Of Gender Development And Differentiation. *Psychological Review*, 106(4), 676.
- Butler, J. (1995). Melancholy Gender-Refused Identification. *Psychoanalytic Dialogues*, 5(2), 165-180.
- Butler, J. (2011). *Gender Trouble: Feminism And The Subversion Of Identity*. Routledge.
- Butler, J.(2015) İktidarın Psişik Yaşamı. Ayrıntı Yayınları Çevirmen: Fatma Tütüncü.
- Byerly, C. M. (2020). Gender, Media, And Political Economy. *The International Encyclopedia Of Gender, Media, And Communication*, 1-6.
- Bystydzienski, J. M., & Sekhon, J. (Eds.). (1999). *Democratization And Women's Grassroots Movements*. Indiana University Press.
- Calhoun, C. Ve R.C Solomon. (1984) *What Is Emotion*, New York : Oxford University Press.
- Callahan, J. L. Ve Mccollum, E. E. (2002). Conceptualizations Of Emotion Research In Organizational Contexts. *Advances In Developing Human Resources*, 1 (4), 4-21.
- Canpolat, Nesrin (2003). "Michel Foucault" Kadife Karanlık İçerisinde, Su Yayınları, İstanbul.
- Carastathis, A. (2014). The Concept Of Intersectionality In Feminist Theory. *Philosophy Compass*, 9(5), 304-314.
- Casero-Ripollés, A., Feenstra, R. A., & Tormey, S. (2016). Old And New Media Logics In An Electoral Campaign: The Case Of Podemos And The Two-Way Street Mediatization Of Politics. *The International Journal Of Press/Politics*, 21(3), 378-397.
- Celik, M. U., Ve Kasimoglu, S. (2018). Comparison Of New Media Concept With Traditional Media. Perception Of Communication Students. *Amazonia Investiga*, 7(16), 254-260.
- Cerqueira, C. (2020). Women's Alternative News Sites. *The International Encyclopedia Of Gender, Media, And Communication*, 1-5.
- Cesur F. (2017). *Feminist Teoriler Ve Türkiye'deki İzdüşümleri*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta.
- Cevizci, Ahmet (2013). *Felsefe Sözlüğü*, 8. Baskı, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Chakravarthy, J. (2004). *Net, Media And Mass Communication*. Authorspress.
- Coate.J. (1986). *Women. "Ien And Language*. London:Longman.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet Ve İktidar: Toplum, Kişi Ve Cinsel Politika*, C. Soydemir (Çev.), İstanbul: Ayrıntı.

- Croson, R., & Gneezy, U. (2009). Gender Differences In Preferences. *Journal Of Economic Literature*, 47(2), 448-74.
- Curran, J. (2010). *Media And Society*. Bloomsbury Publishing.
- Çağlar, N., & Köklü, P. H. (2017). Yeni Medyanın Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanımı: Siyasal Partilerin Resmi Web Sitelerine Yönelik Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 148-173.
- Çakır, S., (1996). *Osmanlı'da Kadın Hareketi*. İstanbul: Metis Yayınları Çanakkale 2012.
- Çoruk, A. (2012) *Yönetim Süreçleri Açısından Töneticilerin Duygu Yönetimi Davranışları*, Doktora Tezi, Çanakkale.
- Dahlerup, D. (2003, February). Comparative Studies Of Electoral Gender Quotas. In *Documento Presentado En El Taller International Idea Workshop On The Implementation Of Quotas: Latin American Experiences*, Febrero (Vol. 23).
- Demir, Suzan (2020). Canan Arın: "İstanbul Sözleşmesi kadınların insan hakları sözleşmesidir." (Erişim: 21.12.2020) <https://www.5harfliler.com/canan-arin-istanbul-sozlesmesi-kadinlarin-insan-haklari-sozlesmesidir/>
- Derrida, Jacques. (1999). Japon Bir Dosta Mektup, Çev. Medar Atıcı-Mehveş Omay, *Toplumbilim*, Sayı: 10, S. 188.
- Dikkol S. (2014). *Türkiye'de Toplumsal Değişme Ve Kadın Kimliğinin Dönüşümü*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Mersin.
- Donovan, J. (2005) *Feminist Teori*, Çev. Aksu Bora-Meltem Ağduk Gevrek- Fevziye Sayılan, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dökmen, Z. (2004). *Toplumsal Cinsiyet*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Duffy, B. E., & Pruchniewska, U. (2017). Gender And Self-Enterprise In The Social Media Age: A Digital Double Bind. *Information, Communication & Society*, 20(6), 843-859.
- Earl, J. R. (2020). *Agenda-Setting Theory: The Past And Looking Ahead*.
- Edwards, Bob & John D. Mccarthy. (2004). "Resources & Social Movement Mobilization." Ss.116-152. *Snow Vd (2004) İçinde*.
- Ercan, Gülsüm Songül; Danış, Pınar (2019). *Söylem, Söylem Çözümlemesi Ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Tanımları Ve Kapsamları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İzmir.
- Fairclough, N. (1989). *Language And Power*. London And Newyork: Longman.
- Fairclough, N. (2013). *Critical Discourse Analysis And Critical Policy Studies*. *Critical Policy Studies*, 7 (2), 177-19
- Ferguson, M. L. (2017). Neoliberal Feminism As Political İdeology: Revitalizing The Study Of Feminist Political İdeologies. *Journal Of Political İdeologies*, 22(3), 221-235.

- Flanagan, O., & Jackson, K. (1987). Justice, Care, And Gender: The Kohlberg-Gilligan Debate Revisited. *Ethics*, 97(3), 622-637.
- Flew, T. (2008). *New Media: An Introduction*. Oxford University Press.
- Forde, S. (2009). What's So Alternative About "Alternative" Journalism?. *Journalism Education In The Digital Age: Sharing Strategies And Experiences*.
- Foucault, Michel (2000). *Seçme Yazılar 2*, Çev. Işık Ergüden & Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Foucault, Michel, (2005a), *Özne Ve İktidar*, Çev. Işık Ergüden & Osman Akınbay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Gelb, J. (1989). *Feminism And Politics: A Comparative Perspective*. Univ Of California Press.
- Gencil-Bek, M., & Binark, M. (2000). *Medya Ve Cinsiyetçilik*. Ankara: Kasaum Yayını.
- Golombok, S., Fivush, R., & Fivush, G. (1994). *Gender Development*. Cambridge University Press.
- GREVIO (2018) *Kadına Yönelik Şiddet Ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi İzleme Mekanizması Sekreteryası Avrupa Konseyi*. 15 Ekim 2018 De Yayınlanmıştır. Strasburg Cedex Fransa.
- Hansen, M. B. N. (2004). *New Philosophy For New Media*. Mit Press.
- Hepp, A., Hjarvard, S., & Lundby, K. (2015). Mediatization: Theorizing The Interplay Between Media, Culture And Society. *Media, Culture & Society*, 37(2), 314-324.
- Hirschkind, C., De Abreu, M. J. A., & Caduff, C. (2017). New Media, New Publics? An Introduction To Supplement 15. *Current Anthropology*, 58(S15), S3-S12.
- Hollenhorst, P. S.(1998) "What Do We Know About Anger Management Programs In Corrections", *Federal Probation, Usa*: .Dec. , 62,2, :52-65.
- Holt, K., Ustad Figenschou, T., & Frischlich, L. (2019). Key Dimensions Of Alternative News Media. *Digital Journalism*, 7(7), 860-869.
- Hong, Y. A. N. (2020). *Exploring A Concept Of Digitized Social Interaction (Dsi) (Doctoral Dissertation)*.
- Humprecht, E., & Esser, F. (2018). Diversity In Online News: On The Importance Of Ownership Types And Media System Types. *Journalism Studies*, 19(12), 1825-1847.
- Irigaray, Luce (2006). *Ben Sen Biz: Farklılık Kültürüne Doğru*, Çev: Sabri Büyükdüvenci, Ve Nilgün Tural, İmge Kitabevi, Ankara.
- Irigaray, Luce (2012). *Meryem'in Esrarı*, Çev: Feyan Yıldırım, Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- Irigaray, Luce (2014). *Başlangıçta Kadın Vardı*, Çev: İlknur Özallı, Ve Melike Odabaş, Pinhan Yayıncılık, İstanbul.

- İlkkaracan, Pınar (2020). İstanbul Sözleşmesi Tartışması: Son 10 Yılda Ne Değişti? (Erişim: 21.12.2020) <https://www.5harfliler.com/istanbul-sozlesmesi-tartismasi-son-10-yilda-ne-degisti/>
- İnce, G. B. (2014). Digital Culture, New Media And The Transformation Of Collective Memory. İleti-Ş-İm, (21), 9-29.
- J. Bentham, C. Pease Watkin, S. Werret (2008). Panoptikon Gözün İktidarı. Su Yayınları. İstanbul.
- Jaspers, Karl (1971). Philosophy Of Existence, Trans. Richard F. Grabau, Philadelphia: University Of Pennsylvania Press, S. 21-22.
- Jia, C. (2017). Analysis Of The New Concept Of Visual Communication Design İn Digital Area.
- John, A., & Barbara, L. (1982). Sex And Gender.
- Karaman, Dilan (2020). Meral Daniş Beştaş: “Yapabileceğimiz Çok İş Var, Neticede Biz Bu Ülkenin Yarısıyız” (Erişim: 21.12.2020) <https://www.5harfliler.com/meral-danis-bestas-istanbul-sozlesmesi/>
- Karamatdinova, A. (2020). Influence Of Mass Media On The Development Of Youth Outlook. Scientific Journal" European Science, (7).
- Keith, S. (2019). Literary Journalism And Alternative Media. The Routledge Companion To American Literary Journalism, 183-198.
- Kellner, Douglas (2004), “Tabandan Küreselleşme: Radikal Demokratik Bir Teknopolitikaya Doğru,” Kamusal Alan İçinde, (Der.) M. Özbek, İstanbul: Hil Yayın, Ss. 689-713
- Kepekçi, E. (2012). Hegemonik Erkeklik Eleştirisi Ve Feminizm Birlikteliği Mümkün Mü?, Kadın Araştırmaları Dergisi, 2 (11) : 59-86.
- Knobloch Lk, Metts S. Emotion İn Relationships. Book: The Oxford Handbook Of Close Relationships; Eds: Simpson Ja, Campbell L, Oxford University Press; 2013: 281-305.)
- Koçoğlu, İlayda Çağla (2020). Mor Çatı'dan Mine Akarsu: “Aileyi korumakla kadını korumak aynı şey değildir.” (Erişim: 21.12.2020) <https://www.5harfliler.com/mor-catidan-mine-akarsu-aileyi-korumakla-kadini-korumak-ayni-sey-degildir/>
- Kolay, H. (2015). Kadın Hareketlerinin Süreçleri, Talepleri Ve Kazanımları, Nisan Sayı. 3. Emo Kadın Bülteni.
- Köker, L. (1997). Çokkültürlülük Ve Demokratik Meşruluk Sorunu. Cumhuriyet, Demokrasi Ve Kimlik, 41-50.
- Lakoff, R. (1975). Language And Woman's Place. Language İn Society, 2(1), 45-79.
- Lenz, I. (2010). Gender, Inequality, And Globalization. Globalization And Transformations Of Social Inequality, 53, 93.
- Lloyd, G. (1996) Erkek Akıl, Çev, Muttalip Özcan, 1. Baskı, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Lichtblau, K. (1989). *Eros And Culture: Gender Theory In Simmel, Tönnies And Weber*. Telos Press.
- Lievrouw, L. A., & Livingstone, S. (2006). *The Handbook Of New Media (Updated Student Edition)*. London, Thousand Oaks And New Delhi: Sage Publications.
- Lorber, J., & Farrell, S. A. (Eds.). (1991). *The Social Construction Of Gender* (Pp. 309-321). Newbury Park, Ca: Sage.
- Louis Althusser, (2008).*İdeoloji Ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. İstanbul: İthaki Yayınları, Ahu Antmen,(2008). *20Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Macpherson, C. B. (2010). *The Political Theory Of Possessive Individualism: Hobbes To Locke*.
- Maltz, D. N., & Borker, R. A. (1982). *A Cultural Approach To Male-Female Miscommunication. A Cultural Approach To İnterpersonal Communication: Essential Readings*, 168-185.
- Marshall, G. (1999) *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim Ve Sanat Yayınları
- Marshall, Gordon (2005). *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim Ve Sanat Yayınları, Sf. 240, Ankara.
- Marx, K. Ve Engels, F. (2008). *Din Üzerine*. (K. Güvenç, Çev.). Ankara: Sol Yayınları
- Marx, K., Engels, F. (2009). *Komünist Manifesto Ve Komünizmin İlkeleri*, Çev. M. Erdost, Sol Yayınları, Ankara.
- Maurer, M. (2017). *Agenda-Setting*. Nomos Verlagsgesellschaft Mbh & Co. Kg.
- Mclaughlin, L. (2020). *Feminism, Media, And The Public Sphere*. *The International Encyclopedia Of Gender, Media, And Communication*, 1-10.
- Mendes, K., & Carter, C. (2008). *Feminist And Gender Media Studies: A Critical Overview*. *Sociology Compass*, 2(6), 1701-1718.
- Michel Foucault, (2006).*Hapishanenin Doğuşu*. Çev. M. A. Kılıçbay. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Michel Foucault,(2007).*İktidarın Gözü Seçme Yazılar 4*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mirrlees, T. (2020). *Social Media. Reimagining Communication: Mediation*, 6.
- Morris, A. And Herring, C. (1987) *Theory And Research İn Social Movements: A Critical Review*'in Long, Samuel (Ed.), *Annual Review Of Political Science* Vol. 2. New York: Ablex Publishing.
- Nowak, E. (2016). *Agenda-Setting Theory And The New Media*. *Studia Medioznawcze Media Studies*, 3(66), 11-24.
- Ollesch, L., Heimbuch, S., Krajewski, H., Weisenberger, C., & Bodemer, D. (2020). *How Students Weight Different Types Of Group Awareness Attributes İn Wiki Articles: A Mixed-Methods Approach*.

- Özçelik, Merve (2020). Av. Tuba Torun: “Sözleşme’den çekilmeyi tartışmak dahi şiddet faillerine güç veriyor” (Erişim: 21.12.2020) <https://www.5harfliler.com/av-tuba-torun-sozlesmeden-cekilmeyi-tartismak-dahi-siddet-faillerine-guc-veriyor/>
- Özveri, D. (2009). Feminist Teorinin Gelişim Sürecinde Uluslararası İlişkilere Bakışı Üzerine Kısa Bir Değerlendirme. H. Çomak (Ed.). Uluslararası İlişkilere Giriş: Teorik Bakış. 1. Basım. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Paasonen, Susanna (2011). “Revisiting Cyberfeminism”. Communications. C. 36. S. 3. (335-352).
- Pauly, I. B. (1990). Gender Identity Disorders: Evaluation And Treatment. Journal Of Sex Education And Therapy, 16(1), 2-24.
- Pavlik, J. V. (1996). New Media Technology: Cultural And Commercial Perspectives. Allyn & Bacon.
- Petrucă, I. (2020). The Concept Of" Influencer" In The Context Of New Media. International Journal Of Communication Research, 10(2).
- Politics (1994), Cüf14, No:2, S. 59-65. Political Studies Association 1994. Published By Blackwell Publishers, 108, Cowley Road' Oxford OX4 1JF UK A1D 238 Main Shee Cambridge. MA 02142, USA - 'E' Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünü Anşfuma Görevlisi' Yıl 1999, Cilt, Sayı 7, 1999-03-01
- Ryan, B. (2013). Feminism And The Women's Movement: Dynamics Of Change İn Social Movement İdeology And Activism. Routledge.
- Sancar S. (2014). İdeolojinin Serüveni, Yanlış Bilinç Ve Hegemonyadan Söyleme. İstanbul 2014.
- Sancar, S. (2008). Erkeklik İmkânsız İktidar: Ailede, Sokakta Ve Piyasada Erkekler, İstanbul: Metis.
- Sancar, S. (2014). Gender Of Turkish Modernization. İstanbul: İletişim Publications.
- Sancar, Serpil. Erkeklik: İmkânsız İktidar. Ailede, Piyasada Ve Sokakta Erkekler. (İstanbul: Metis Yayınları, 2009)
- Savran, Gülnur (1992), “Marksizm Ve ‘Yeni Toplumsal Hareketler’ Tartışması” Sınıf Bilinci 11. Sayı, S: 6-21.
- Schneider, C. J. (2016). Policing And Social Media: Social Control İn An Era Of New Media. Lexington Books.
- Schnurr, S., & Zayts, O. (2017). Language And Culture At Work. Taylor & Francis.
- Scully, Diana (2014). Cinsel Şiddeti Anlamak: Tutuklu Tecavüzcü Erkekler Üzerine Bir İnceleme. Çev. Şirin Tekeli Ve Laleper Aytekin, Metis Yayınları, İstanbul.
- Seligman, M. E., Steen, T. A., Park, N., & Peterson, C. (2005). Positive Psychology Progress: Empirical Validation Of Interventions. American Psychologist, 60(5), 410.
- Shapiro, A. L. (1997). The Disappearance Of Cyberspace And The Rise Of Code. Seton Hall Const. Lj, 8, 703.

- Simmel, G., (2008), Modern Kültürde Çatışma, (Çev. Elçin Gen), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Siapera, E. (2017). Understanding New Media. Sage.
- Singh, S. K. G., Mention, A. L., & Torkkeli, M. (2020). What Is The Role Of Social Media İn (Open) Innovation Strategies?. World Scientific Book Chapters, 465-491.
- Singhal, A. (2001). Facilitating Community Participation Through Communication. New York: Unicef.
- Skirbekk, G.-Gilj N. (1971) Antik Yunan'dan Modern Döneme Felsefe Tarihi, Çev. Emrullah Akbaş-Şule Mutlu, İstanbul: Üniversite Kitabevi.
- Slopp, G. (1994). Hobbes And The Equality Of Women. Political Studies, 42(3), 441-452.
- Sözen, E. (1999). Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi, Güç Ve Refleksivite. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Spender, D. (1981). The Gatekeepers: A Feminist. Doing Feminist Research, 186.
- Tannen, D. (1990). You Just Don't Understand: Women And Men İn Conversation (P. 42). New York: Morrow.
- Tasker, Y. (2020). Vernacular Feminism: Gendered Media Cultures And Historical Perspectives On Postdiscourse. Television & New Media, 21(6), 671-675.
- Timisi, N., & Gevrek, M. A. (2002). 1980'ler Türkiye'sinde Feminist Hareket: Ankara Çevresi. 90'larda Türkiye'de Feminizm, 13-40.
- Tran, V. (2004). The İnfluence Of Emotions On Decision-Making Processes İn Management Teams. Unpublished Doctoral Thesis. Geneve University, Faculte De Psychologie Et Des Sciences De L Education. Geneve
- Troisi, A. (2001). Gender Differences İn Vulnerability To Social Stress: A Darwinian Perspective. Physiology & Behavior, 73(3), 443-449.
- Turner, J. C. (2010). Social Categorization And The Self-Concept: A Social Cognitive Theory Of Group Behavior.
- Türk Dil Kurumu (2020). Kadın ve Erkek Tanımı. (Erişim: 12.12.2020) <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkmen Birlik, Pınar (2017). Michel Foucault'da Siyasal Bir Tercih Olarak 'Dil' Mediterranean Journal Of Humanities Mjh.Akdeniz.Edu.Tr VII/1 (2017) 333-344
- Ulutaş, Ejder (2016) Sosyal Bilim Muhayyilesinde Kör Bir Kuyu: Sağduyu.
- Van Dijk, T. (1999). "Söylemin Yapıları Ve İktidarın Yapıları", Medya İktidar İdeoloji, M. Küçük (Der.), Ankara: Ark.
- Van Dijk, T. (2001). Critical Discourse Analysis. Deborah Schiffrin, Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton (Ed.). The Handbook Of Discourse Analysis İçinde (S. 466-485). USA: Blackwell.

- Van Dijk, T. A. (1997). *The Study Of Discourse*. T. A. Van Dijk (Yay. Haz), *Discourse As Structure And Process İçinde* (Ss. 1-34). London: Sage Publications
- Veli, Urhan (2010). *Michel Foucault Ve Arkeolojik Çözümleme, Paradigma Yayınları*, İstanbul.
- Verloo, M. (2018). Gender Knowledge, And Opposition To The Feminist Project: Extreme-Right Populist Parties In The Netherlands. *Politics And Governance*, 6(3), 20-30.
- Weiss, G. & Wodak, R. (2003). *Critical Discourse Analysis. Theory And Interdisciplinarity*. New York: Palgrave Macmillan.
- Werner, L. (2006). “That Which Is Different From Difference Is Identity”—Hegel On Gender. *Nordic Journal Of Women's Studies*, 14(3), 183-194.
- West, C., & Zimmerman, D. H. (2009). Accounting For Doing Gender. *Gender & Society*, 23(1), 112-122.
- Wieringa, S. E. (1998). Rethinking Gender Planning: A Critical Discussion Of The Use Of The Concept Of Gender. *Gender, Technology And Development*, 2(3), 349-371.
- Wikipedia (2020). Betty Godwin. (Erişim: 01.12.2020). https://En.Wikipedia.Org/Wiki/Betty_Goodwin#Cite_Note-Johnson,_Brian_D_1998-6
- Witz, A. (2001). Georg Simmel And The Masculinity Of Modernity. *Journal Of Classical Sociology*, 1(3), 353-370.
- Wodak R., De Cillia, R., Reisigl, M. & Liebhart K. (2009). *The Discursive Construction Of National Identity*. Edinburgh: Edinburgh University.
- Wodak, R. & Meyer, M. (2009). *Critical Discourse Analyses: History, Agenda, Theory And Methodology*. Ruth Wodak Ve Michael Meyer (Ed.). *Methods Of Critical Discourse Analyses İçinde* (S. 1- 33). London: Sage.
- Wodak, R. & Meyer, M. (2016). *Critical Discourse Studies: History, Agenda, Theory, And Methodology*. Ruth Wodak & Michael Meyer (Ed.). *Methods Of Critical Discourse Studies İçinde* (S. 1- 22). London: Sage.
- Wodak, R. & Weiss, G. (2005). Analyzing European Union Discourses. Ruth Wodak & Paul Chilton (Ed.). *A New Agenda İn (Critical) Discourse Analysis: Theory, Methodology And Interdisciplinarity İçinde* (S. 121- 135). Amsterdam: John Benjamins.
- Wodak, R. (1996). *Critical Linguistics And Critical Discourse Analysis*. Jan Zienkowski, Jan Olaöstman & Jef Verschueren (Ed.). *Discursive Pragmatics İçinde* (S. 50-69). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Wodak, R. (2000). Does Sociolinguistics Need Social Theory? New Perspectives İn *Critical Discourse Analysis*. *Discourse And Society*, 2 (3), 123- 147.

- Wodak, R. (2001). The Discourse-Historical Approach. Ruth Wodak Ve Michael Meyer (Ed.). *Methods Of Critical Discourse Analysis İçinde* (S. 63- 94). London: Sage.
- Wodak, R. (2002). *Fragmented Identities: Redefining And Recontextualizing National Identity*. Paul Chilton And Christina Schaffner (Ed.). *Politics As Text And Talk: Analytic Approaches To Political Discourse İçinde*. Amsterdam: John Benjamins.
- Wodak, R. (2009). *The Discourse Of Politics İn Action: Politics As Usual*. Hampshire: Palgrave Macmillan
- Wolff, J. (2000). The Feminine İn Modern Art: Benjamin, Simmel And The Gender Of Modernity. *Theory, Culture & Society*, 17(6), 33-53.
- Wood, R., & Bandura, A. (1989). Social Cognitive Theory Of Organizational Management. *Academy Of Management Review*, 14(3), 361-384.
- Yang, X., Chen, B. C., Maity, M., & Ferrara, E. (2016). Social Politics: Agenda Setting And Political Communication On Social Media. In *International Conference On Social Informatics* (Pp. 330-344). Springer, Cham.
- Yanık, A. (2016). Yeni Medya Nedir Ne Değildir?. *Journal Of International Social Research*, 9(45).
- Yanıkaya, B. (2015). Our Voices, Our Lives, Our Labors, Our Rights. *Digital Transformations İn Turkey: Current Perspectives İn Communication Studies*, 178.
- Yücel, M.T. (2009).Suç Korkusu Ve Etkisinin Nötrleştirilmesi, *Tbb Dergisi Sayı* 83.

ÖZ GEÇMİŞ

Nazan KILCI, 16.06.1994 tarihinde Sivas'ta doğdu. Kangal Lisesi'ni bitirdikten sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden 2017 yılında mezun oldu. 2017 yılında OMÜ LEE Medya ve İletişim Bilimleri Yüksek Lisans programına girdi. Orta derecede İngilizce bilmektedir. Temel ilgi alanları, feminizm, toplumsal cinsiyet çalışmaları, hak odaklı habercilik çalışmaları, fotoğrafçılık ve müziktir.

İletişim Bilgileri

E mail : nazankilci@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3578-6333

Yayınlanmış Çalışmalar:

1. Mobil Gazetecilik Uygulamalarının İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Haber Tüketim Pratiklerine Etkisi (The Effects of Mobile Journalism Applications on Communication Faculty Students' News Consumption Practices) Dijital Çağda İletişim Sempozyumu (CİDA) Mersin Üniversitesi, Ekim 2018.

Kazanılan Ödüller, Teşvikler ve Burslar

1. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İletişim Fakültesi Genç İletişimciler Yarışması (İFGİ) Rutin Haber İkincilik Ödülü, Samsun, 2015.
2. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İletişim Fakültesi Genç İletişimciler Yarışması (İFGİ) Özgüye Değer Haber Fotoğrafi Ödülü, Samsun, 2015.